

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

На правах рукопису

ХОМИК АННА ЮРІЇВНА

УДК811.111'276.6

ДИСЕРТАЦІЯ

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО
ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

011 Освітні, педагогічні науки

01 Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

А. Ю. Хомик

Науковий керівник: Микитенко Наталія Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор

Тернопіль 2022

АНОТАЦІЯ

Хомик А. Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. Тернопіль, 2022.

У дисертації теоретично обґрунтовано і експериментально перевірено ефективність методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що у ній уперше:

- розроблено методику формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, яка реалізується впродовж трьох етапів (ознайомлення, автоматизації, продукування) із застосуванням підсистеми вправ, що передбачає використання рольових ігор та презентацій;

- сконструйовано і спроектовано на процес іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій лінгводидактичну модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні, компонентами якої є цільово-методологічний, змістово-організаційний та результативний компоненти;

- уточнено сутність і структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, зміст формування у цих фахівців стратегічної компетентності;

- удосконалено критерії відбору навчального матеріалу.

Об'єктом дослідження є формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Предметом – методика формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Мета роботи полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні, розробці методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій й експериментальній перевірці її ефективності.

Це зумовлює необхідність вирішення таких завдань:

1) з'ясувати сутність і структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій;

2) визначити теоретико-методичні передумови формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій;

3) обґрунтувати зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, критерії відбору навчального матеріалу й здійснити цей відбір;

4) виокремити етапи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, розробити підсистему вправ та сконструювати відповідну лінгводидактичну модель;

5) експериментально перевірити ефективність розробленої методики й укласти методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Стратегічну компетентність майбутніх фахівців з інформаційних технологій трактуємо як здатність ефективно використовувати мовні знання, мовленнєві навички й уміння, компенсувати прогалини у володінні англійською мовою у процесі професійно орієнтованого спілкування за допомогою комплексу засвоєних лінгвістичних ресурсів, невербальної комунікації, мовленнєвого та соціального досвіду спілкування англійською мовою.

До складових стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій віднесено: а) знання комунікативних цілей; комунікативних стратегій і мовних засобів їх реалізації; комунікативних тактик; правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій; способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; б) навички визначення комунікативних цілей; відбору і використання засобів реалізації комунікативних стратегій (мовних засобів, комунікативних тактик і опорних фраз); аудіювання і говоріння; міжособистісної взаємодії; використання способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; в) уміння планування т. зв. «комунікативних ходів», формування динамічного концепту висловлювань; аудіювання і говоріння; ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, оцінювання ефективності комунікативного акту й ступеня досягнення комунікативних цілей; г) комунікативні стратегії; д) навчальні стратегії; е) стратегії використання мови.

Доведено, що теоретико-методичну основу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій складають дидактичні підходи (компетентнісний, особистісно-орієнтований, комунікативний, ситуаційний і контекстний) та методичні принципи (професійної спрямованості, поетапності, доступності, комунікативності,

продуктивності, відтворення реальних типових і проблемних ситуацій в навчальному процесі, ефективного використання комунікативних стратегій і тактик).

Зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій визначено в предметному і процесуальному аспектах.

Відбір навчального матеріалу здійснено відповідно до низки обґрунтованих критеріїв визначених одиниць відбору. До критеріїв відбору лексичних одиниць належать: професійна спрямованість, частотність, семантична і комунікативна цінність, словотвірна здатність, сполучуваність, тематичність. До критеріїв відбору граматичних структур відносяться: мінімальна доцільність; частотність, зразковість. Серед критеріїв відбору текстів визначених жанрів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування виокремлюємо: аутентичність, відповідність текстового матеріалу визначеній меті навчального курсу, доступність, ситуативність, репрезентативність, інформаційно-професійну цінність. До критеріїв відбору аудіотекстів та відеофрагментів належать: автентичність, професійна орієнтованість, ситуативність, жанрова співвіднесеність, врахування фонетичних і акустичних особливостей аудіо- чи відеотексту. Визначено й низку універсальних критеріїв відбору навчального матеріалу, до яких зараховано критерії: врахування специфіки професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій, врахування лінгвістичних особливостей професійного усного англомовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій, забезпечення поетапності, послідовності й наступності в оволодінні навчальним матеріалом на лексичному, граматичному й тематичному рівнях, забезпечення дозованості навчального матеріалу.

Виокремлено етапи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, до яких віднесено: етап ознайомлення, етап автоматизації та етап продукування. Відповідно до обґрунтованих етапів укладено підсистему вправ для формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, яка складається з логічно побудованих, взаємопов'язаних та об'єднаних у групи і підгрупи вправ.

Лінгводидактична модель відтворює основні складові процесу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, об'єднані у трьох комплексних взаємопов'язаних структурних блоках: цільово-методологічному (охоплює мету, підходи і принципи), змістово-організаційному (охоплює зміст навчання, етапи навчання, підсистему вправ, форми організації навчання, методи і засоби навчання, тематико-часову структуру змістових блоків нормативної навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська)), результативному (охоплює рівні цільової компетентності (низький, середній, достатній, високий)), критерії і показники її сформованості).

Ефективність методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій перевірено у процесі проведення методичного експерименту, організованого у декілька етапів із залученням 106 учасників, достовірність результатів якого забезпечується використанням комплексу методів математичної статистики: критерію Манна-Уїтні та критерію Вілкоксона. Інтерпретація отриманих результатів дозволила підтвердити валідність сформульованої гіпотези експерименту щодо ефективності запропонованої методики.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у: здійсненні відбору навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Ключові слова: стратегічна компетентність, професійно орієнтоване усне англomовне спілкування, майбутні фахівці з інформаційних технологій, відбір навчального матеріалу, підсистема вправ, етапи навчання, лінгводидактична модель, блоки моделі, рольова гра, презентація.

ANNOTATION

Khomyk A. Yu. Building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies. Manuscript.

Thesis for a Degree of Doctor of Philosophy in Pedagogical Studies 011 Educational, Pedagogical Sciences. Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, 2022

The research provides theoretical substantiation and practical elaboration of the effectiveness of methodology of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies.

The scientific novelty of the research is that for the first time:

- the methodology of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies have been developed which is pursued throughout three stages (introduction, automatization and production) with application of the subsystem of exercises that entails using role plays and presentations.

- the linguo-didactic model of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English has been designed and projected on foreign language training of prospective specialists of Information Technologies. It has target-methodological, content-organizational and productive components;

- the essence and structure of strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies, the content of building the strategic competence have been specified;

- the criteria of material selection for building have been refined.

The object of the research is the process of building foreign language communicative competence of prospective specialists of Information Technologies

The subject of the research is the methodology of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies.

The aim of the research lies in theoretical substantiation, practical elaboration and experimental validation of the methodology of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies.

It presumes to solve the following objectives:

- 1) to clarify the essence and structure of strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies;

- 2) to define methodological foundations of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies;

- 3) to substantiate the content of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective

specialists of Information Technologies, the criteria of material selection and to carry out the selection;

4) to establish the stages of building strategical competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies, to elaborate the subsystem and design the relevant linguo-didactic model;

5) to experimentally validate effectiveness of the developed methodology and compile the recommendations for building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies.

Strategical competence of prospective specialists of Information Technologies is envisaged as an ability to use effectively language knowledge, speech skills and abilities, to bridge gaps while learning English during professionally-oriented communication by the means of the set of acquired linguistic resources, non-verbal communication, speaking and social experience of communication in English.

The components of strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies comprise: a) knowledge of communicative aims, language means, communicative strategies, communicative tactics and their tools, rules of language and speech correctness of communicative strategies, means and criteria assessment of communicative act; b) skills to define communicative aims, selection and usage of the means of communicative strategies, namely language means, communicative tactics and functional phrases, listening and speaking skills, skills to use the rules of language and speech correctness of communicative strategies, interpersonal interaction, application of means and criteria of assessment of a communicative act; abilities to listen and speak, to plan “communicative steps”, to form a dynamic concept of utterance, to select effectively and use communicative strategies and their means, to assess

effectiveness of communicative act and achievement of communicative aims, communicative strategies, learning strategies and strategies of language usage.

It has been grounded that didactic approaches (competence, person-oriented, communicative, situational and contextual ones) and methodological principles (professional bias, phasing, accessibility, communicativeness, productivity, simulation, problem-solving, effective application of communicative strategies and tactics) compose the theoretical and methodological foundation of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies.

The content of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies that includes objective and procedural aspects has been defined.

The selection of learning material has been performed according to the outlined criteria of the specified units of selection. The selection criteria of lexical units are: professional bias, frequency, semantic and communicative value, combination and word building capacity and topic reference. The selection criteria of grammatical units are: minimal appropriateness, frequency, exemplary. Among the selection criteria of the texts which belong to the genres of English professional communication we outline: authenticity, compliance of the texts with the aim of the discipline syllabus, accessibility, situationality, representation, information and professional value. Audio-texts and videos are selected according to the following criteria: authenticity, professional bias, situationality, genre reference, phonetic and acoustic peculiarities of the audio-texts and videos. The range of universal selection criteria of learning material has been established, they are: specific features of professionally-oriented oral communication in English held by the specialists of Information Technologies, linguistic peculiarities of professionally-oriented oral English discourse of the specialists of Information Technologies, phasing, sequence and succession in the acquisition of learning material on lexical, grammatical and topic levels, dosage of the learning material.

The following stages of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies have been determined: introduction, automatization, production. According to the outlined stages the subsystem of exercises for building in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies has been elaborated that consists of logically designed, interrelated and united into groups and subgroups of exercises.

The linguo-didactic model represents the main components of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies, united into three complex interrelated structural blocks: methodologically-oriented component (aim, approaches, principles), content-organizational component (content of learning, stages of learning, subsystem of exercise, forms of training, methods and tools, syllabus of compulsory discipline “Foreign Language for special Purposes” (English), productive component (levels of target competence (elementary, intermediate, upper-intermediate, advanced), criteria and benchmarks of competence acquisition).

The effectiveness of methodology of building strategic competence in professionally-oriented oral communication in English held by prospective specialists of Information Technologies has been proved by a methodological experiment which was conducted in several stages with 106 participants involved, validity of the results is ensured by the use of methods of mathematic statistics: Shapiro-Wilk and Mann-Whitney test. Interpretation of the obtained findings allows to confirm the validity of the stated hypothesis concerning the effectiveness of suggested methodology.

The practical importance of the obtained findings consists in: selection of learning material, elaboration of the set of exercises, compiling of the recommendations how to develop strategic competence in professionally-

oriented oral communication in English of prospective specialists of Information Technologies.

Key words: strategical competence, professionally-oriented oral communication in English, prospective specialists of Information Technologies, selection of learning material, subsystem of exercises, stages of learning, linguo-didactic model, model blocks, role play, presentation.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Хомик А. Ю. Сутність та структура поняття стратегічної компетентності в офіційному спілкуванні майбутніх програмістів. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць*. 2019. Вип. 42. С. 194- 199.
2. Хомик А. Ю. Дидактичні передумови формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Молодий вчений: збірник наукових праць*. 2021. Вип. 10. С. 78-82.
3. Хомик А. Ю. Ключові характеристики усного англомовного професійно орієнтованого спілкування ІТ-фахівців. *Сучасні дослідження з іноземної філології: збірник наукових праць*. 2021. Вип.2. С. 301-309.
4. Хомик А. Ю. Роль метакогнітивних, когнітивних стратегій та стратегій використання іноземної мови у процесі формування стратегічної компетентності майбутніх ІТ-фахівців. *Актуальні*

- питання гуманітарних наук: збірник наукових праць*. 2021. Вип. 44. С. 240- 246.
5. Хомик А. Ю. Комунікативні стратегії – компоненти стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Актуальні питання гуманітарних наук: збірник наукових праць*. 2022. Вип. 47, Т. 4. С. 244-250.
 6. Khomyk A. Developing communication strategies in professionally oriented speech of IT- specialists by means of a role play. *Norwegian journal of development of the international science*. 2021. Vol. 2. Issue 75. P. 24-28.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Хомик А. Типові труднощі усного англомовного професійно-орієнтованого спілкування майбутніх ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Тенденції розвитку психології та педагогіки»* (Київ, 5-6 листопада 2021 р.). К., 2021. С. 54 – 56.
8. Хомик А. Компоненти змісту формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно-орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки»* (Одеса, 19-20 листопада 2021 р.). Одеса, 2021. С. 109 – 112.
9. Хомик А. Лінгвістичні особливості усного англомовного професійного дискурсу ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства»* (Дніпро, 22 листопада 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 18 – 19.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

10. Хомик А. Ю. Методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 36 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	24
1.1. Поняття і структура стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	25
1.2. Методичні передумови формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	64
Висновки до розділу 1.....	72
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	76
2.1. Зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	77
2.2. Відбір навчального матеріалу для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	91
2.3. Етапи і підсистема вправ для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	107

2.4. Лінгводидактична модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....135

Висновки до розділу 2.....152

РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ157

3.1. Методичний експеримент з перевірки ефективності методики..157

3.2.Методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....175

Висновки до розділу 3.....184

ВИСНОВКИ.....190

ДОДАТКИ.....226

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні, в умовах стрімкого глобального розвитку технологій, особливої актуальності набуває проблема вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій, адже специфіка професійно орієнтованого спілкування цих фахівців передбачає комунікацію з колегами і клієнтами з усього світу. У майбутніх фахівців з інформаційних технологій повинні бути сформовані знання, навички й уміння, які дозволять їм спілкуватися в глобальному масштабі, використовуючи англійську як мову глобального спілкування й засіб професійної взаємодії. Професійний успіх фахівця з інформаційних технологій знаходиться у прямій залежності від рівня сформованості його стратегічної компетентності. Таким чином, стратегічна компетентність в професійно орієнтованому англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій повинна бути сформованою на належному рівні, адже стратегічна компетентність є саме тією компетентністю, яка забезпечить досягнення комунікативних цілей і, таким чином, ефективне виконання професійних ролей та функцій.

Питання формування комунікативної й іншомовної комунікативної компетентності вивчали: О. Бігич [16], Н. Бориско [19], Д. Гаймз (D. Hymes) [182], О. Дацків [35], І. Задорожна [44], М. Кенейл (M. Canale) [161], Р. Мартинова [69], С. Ніколаєва [83], В. Редько [94], С. Савіньон (S. Savignon) [213], М. Свейн (M. Swain) [162], М. Селсе-Мурсія (M. Celce-Murcia) [164], В. Черниш [141] та ін.

Проблеми формування стратегічної компетентності висвітлені у розвідках науковців Л. Бахман (L. Bachman) [155], Г. Каспер (G. Kasper) [186], Л. Маріані (L. Mariani) [195], І. Мельник [71], Л. Морська [80], К. Фаерх (FaerchC.) [171] та ін.

Особливості навчання і викладання іноземних мов для спеціальних цілей, зокрема для потреб професії обґрунтували О. Баб'юк [4], Г. Барабанова [5], О. Биконя [12], С. Боднар [18], Т. Гатчинсон (T. Hutchinson) [180], В. Гюллен (W. Hüllen) [179], Т. Дадлі-Івенс (T. Dudley-Evans) [169], М. Дж. Сейнт Джон (M. J. StJohn) [169], І. Лука (I. Luka) [192], Н. Микитенко [76], Ю. Семенчук [101], О. Тарнопольський [121], А. Уотерс (A. Waters) [180] та ін.

Різні аспекти формування іншомовної комунікативної компетентності та стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій у видах мовленнєвої діяльності досліджували О. Винник [24], І. Семеряк [103], О. Синеккоп [108], Н. Шандра [145] та ін.

Значна частина праць як зарубіжних, так і вітчизняних науковців спрямована на дослідження сутності й структури стратегічної компетентності як складової іншомовної комунікативної компетентності. Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що існують різні наукові позиції дослідників стосовно особливостей структури іншомовної комунікативної компетентності, а також ролі й місця стратегічної компетентності у цій структурі.

Результати аналізу джерел з проблеми дослідження доводять, що на сьогоднішній день досліджені окремі аспекти стратегічної компетентності та її розвитку, проте відсутнє комплексного дослідження формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Усе зазначене зумовлює **актуальність** обраної теми дисертації.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Проблематика роботи безпосередньо пов'язана із науково-дослідною темою кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128). Тему дисертації

затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 3 від 26 жовтня 2021 року).

Об'єктом дослідження є формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Предметом – методика формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Мета роботи полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні, розробці методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій й експериментальній перевірці її ефективності.

Це зумовлює необхідність вирішення таких **завдань**:

1) з'ясувати сутність і структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій;

2) визначити теоретико-методичні передумови формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій;

3) обґрунтувати зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, критерії відбору навчального матеріалу й здійснити цей відбір;

4) виокремити етапи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, розробити підсистему вправ та сконструювати відповідну лінгводидактичну модель;

5) експериментально перевірити ефективність розробленої методики й укласти методичні рекомендації щодо формування стратегічної

компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

На різних етапах наукового пошуку використано такі **методи**:

– теоретичні: вивчення праць вітчизняних та зарубіжних учених з методики, психології, педагогіки, лінгвістики з метою визначення теоретичних передумов дослідження; аналіз, синтез, класифікація для визначення підходів і принципів, які регулюють процес формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій; систематизація для обґрунтування змісту навчання і критеріїв відбору навчального матеріалу; моделювання процесу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні з метою його проектування на підготовку майбутніх фахівців з інформаційних технологій;

– емпіричні: наукове спостереження за процесом навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців з інформаційних технологій, опитування студентів з метою з'ясування ефективних методів і засобів, які використовуються в навчальному процесі, навчальних потреб та інтересів майбутніх фахівців з інформаційних технологій; тестування для визначення рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі передекспериментального та післяекспериментального оцінювання; експериментальне навчання з метою перевірки ефективності запропонованої методики; методи математичної статистики (критерій Манна-Уїтні, критерій Вілкоксона) для перевірки достовірності одержаних у ході проведення методичного експерименту результатів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні про те, що високого рівня сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному

англомовному спілкуванні можна досягти за умов: забезпечення взаємопов'язаного її формування інтегровано в говорінні й аудіюванні; використання рольових ігор, спрямованих на досягнення комунікативної мети в типових та проблемних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування фахівців з інформаційних технологій, поетапності процесу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні; виконання розробленої підсистеми вправ і завдань.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що у ній уперше:

- теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено методичку формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, яка реалізується впродовж трьох етапів (ознайомлення, автоматизації, продукування) із застосуванням підсистеми вправ, що передбачає використання рольових ігор й презентацій та застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

- розроблено і спроектовано на процес іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій лінгводидактичну модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, компонентами якої є цільово-методологічний, змістово-організаційний та результативний компоненти;

- уточнено сутність і структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, зміст формування у цих фахівців стратегічної компетентності;

- удосконалено критерії відбору навчального матеріалу.

Подальшого розвитку набуло дослідження проблеми оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у: здійсненні відбору навчального матеріалу, розробці комплексів вправ, укладанні методичних рекомендацій щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Основні положення та результати дослідження впроваджено у навчальний процес чотирьох закладів вищої освіти: Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження №369-33/03 від 19.05.2022 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження №1370-Н від 10.06.2022 р.), Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (довідка про впровадження №2/28-670 від 04.07.2022 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження №483/01 від 24.06.2022 р.).

Апробація результатів роботи здійснювалась на міжнародних науково-практичних конференціях: міжнародній науково-практичній конференції «Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки» (Одеса, 2021 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства» (Дніпро, 2021 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції розвитку психології та педагогіки» (Київ, 2021 р.); на звітних наукових конференціях факультету іноземних мов та факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка (2018-2022 рр.); засіданнях кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (2018–2022 рр.); засіданнях наукового семінару з проблем методики навчання іноземних мов за професійним спрямуванням кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (2018-2022 рр.), а також науково-методичного семінару кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського

національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2021-2022 рр.)

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 10 працях авторки, серед яких 5 статей у фахових педагогічних виданнях України, 1 у зарубіжному періодичному виданні, 3 тези доповідей на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох основних розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел із 229 найменувань (із них 79 –іноземними мовами) і 9 додатків. Повний обсяг дисертації – 290 сторінок, основний зміст викладено на 186 сторінках. У дисертації подано 6 таблиць, 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У розділі 1 дисертації здійснено аналіз поняття і структури стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, а також обґрунтовані методичні передумови формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. До структури цільової компетентності віднесено: знання комунікативних цілей, мовних засобів, комунікативних стратегій, комунікативних тактик, правил мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій, способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; навички визначення комунікативних цілей, відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, аудіювання і говоріння, застосування правил мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій, міжособистісної взаємодії з іншими учасниками комунікативного акту, застосування способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; уміння аудіювання і говоріння, планування «комунікативних ходів» з метою досягнення поставлених комунікативних цілей, формування динамічного концепту висловлювань, ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, оцінювання ефективності комунікативного акту, ступеня досягнення комунікативних цілей; комунікативні стратегії; навчальні стратегії; стратегії використання мови. Визначено, що до кола підходів, які складають дидактичне підґрунтя формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному

англомовному спілкуванні, належать: компетентнісний, особистісно-орієнтований, комунікативний, ситуаційний та контекстний.

1.1. Поняття і структура стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Аналіз сутності й структури стратегічної компетентності в професійно орієнтованому англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій доцільно розпочинати з аналізу поняття «компетентність». Характеризуючи поняття компетентності, перш за все, варто звернутися до досліджень Дж. Равена. Дж. Равен визначає компетентність як специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання конкретної дії у конкретній галузі, і використовує для її визначення такі категорії й характеристики як «готовність», «здібність», «відповідальність», «впевненість», «довіра», «толерантність», що в свою чергу свідчить про інтегральний характер компетентності, а також її безпосередній зв'язок з потребами особистості [93;207; 208]. Науковець стверджує, що фахівець здатен впоратися з будь-якими труднощами завдяки впевненості, котра базується на знаннях, вміннях, навичках та компетентностях, що з'являються у процесі діяльності в тій чи іншій галузі. Таким чином, досліджуючи комунікативну, а у її складі – стратегічну компетентність, варто звернутися до поняття, котре учений ввів в широкий науковий обіг – «середовище розвитку комунікативної компетентності». Середовище розвитку комунікативної компетентності відіграє роль як таке, що [93; 207; 208]: створює атмосферу поваги до переконань та рішень всіх учасників навчального процесу; надає підтримку та допомогу тоді, коли фахівці зазнають помилок; спонукає фахівців до того, щоб вони дбали про організацію за допомогою якої вони отримують нові знання та досвід;

спонукає до розвитку та застосування нових підходів та стилів у процесі виконання завдань; заохочує фахівців до постановки високих цілей; заохочує фахівців до моніторингу прогресу; надихає фахівців на нові концепції у колі своїх повноважень.

За визначенням С. Козак компетентність є єдністю знань, навичок і відносин у процесі професійної діяльності, які зумовлені вимогами посади, конкретною ситуацією і цілями організації [54].

За Г. Малиновською, компетентність є сукупністю професійно значущих якостей, зокрема вмінням вирішувати певне коло завдань у професійних видах діяльності, й прояву творчості у процесі професійної діяльності [65].

Як іншомовна комунікативна, так і її складова – стратегічна компетентності належать до ключових компетентностей майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Учені наголошують що, враховуючи сучасні тенденції ринку праці, процес формування і розвиток ключових компетентностей, які дозволяють ефективно й гармонійно взаємодіяти з іншими людьми, не менш вагомий для професійної підготовки майбутніх фахівців, ніж формування і розвиток професійних компетентностей [227, с. 9-18; 223, с. 32]. Фахівці визначають три категорії ключових компетентностей: компетентності інтерактивного використання засобів – мови, технологій та ін.; компетентності взаємодії у гетерогенних групах; компетентності автономних дій. Компетентності кожної із означених категорій, маючи свою специфічну спрямованість, вступають у взаємодію з компетентностями інших категорій, таким чином забезпечуючи підґрунтя для визначення ключових компетентностей [224].

Науковці й практики трактують комунікативну компетентність як одну з основних ключових компетентностей [223, с. 31; 15]. Згадана компетентність формується і розвивається у соціальному контексті. Трагування поняття комунікативної компетентності базується на трагуванні поняття «комунікація», яке на основі досліджень науковців,

трактуємо як процес передачі інформації від одного комуніканта чи групи комунікантів до іншого у формі вербальних та невербальних кодів, які слугують засобами забезпечення комунікації [117, с. 29]. Інтерес комунікації виявляється у стратегіях комунікантів [165, с. 133-134].

Поняття «комунікативна компетентність» ввійшло у лінгводидактичну науку в 1972 р. завдяки американському лінгвісту Д. Гаймзу (D. Hymes) [182]. Згідно з думкою Д. Гаймза (D. Hymes), сутність комунікативної компетентності полягає у розумінні ситуативної доречності тієї чи іншої мови, а структура комунікативної компетентності включає: граматичну, соціолінгвістичну, стратегічну, дискурсивну компетентності. Науковець акцентував на володінні іноземною мовою не як багажем знань, навичок й умінь, але на усвідомленні студентами особливостей комунікативної поведінки носіїв мови [181, с. 35–71]. Теорія Д. Гаймза (D. Hymes) про комунікативну компетентність слугувала поштовхом до подальшого прогресу у сфері викладання іноземної мови, що ґрунтувався на засадах комунікативного й компетентнісного підходів. Змістився акцент освітнього процесу від кількості часу, необхідного для аудиторної та індивідуальної роботи, відбору методів навчання, змісту навчання, відбору навчального матеріалу до результатів навчання: знань, навичок, умінь і здатностей, що формують відповідні компетентності [182; 192]. Окрім того, з метою підвищення ефективності навчання, за останні 40 років процес навчання іноземної мови зазнав змін щодо ролей викладача й студентів: від зорієнтованості навчального процесу на викладача з акцентом на системі граматики та розширенні словникового запасу студентів до зорієнтованості навчального процесу на студентів, з акцентом на формуванні й розвитку комунікативної компетентності [166, с. 53-64], яка, як уже зазначалося, вважається однією з ключових компонентів професійної компетентності та, відповідно, іншомовної професійної компетентності.

У 1980-х рр. М. Кенейл та М. Свейн (M. Canale, M. Swain) запропонували структуру комунікативної компетентності та комунікативну

модель викладання / навчання, зосереджену на формуванні знань, навичок й умінь, необхідних для спілкування [162, с. 1-47]. Значний внесок у дослідження сутності і структури іншомовної комунікативної компетентності здійснили М. Кеннейл та М. Свейн (M. Canale and M. Swain)[161, с. 60–79]. Їх теорія набула широкого визнання та застосування. У структурі комунікативної компетентності науковці виокремили чотири основні компетентності, котрі, взаємодіючи з системою знань, навичок і умінь, дозволяють реалізовувати комунікацію, а саме: граматичну компетентність (рівень засвоєння граматичного матеріалу, разом з словниковим запасом, правилами правопису та вимови, побудовою речень), соціолінгвістичну компетентність (здатність розуміти і доречно використовувати граматичні форми у різних соціолінгвістичних контекстах для того, щоб реалізувати окремі комунікативні функції, напр., опис, повідомлення тощо), дискурсивну компетентність (здатність поєднувати окремі висловлювання у логічне та зв'язне повідомлення, використовуючи для цього різні синтаксичні та семантичні засоби), стратегічну компетентність (здатність використовувати вербальні та невербальні засоби при загрозі ефективної комунікації у випадку недостатнього рівня володіння мовою комунікантом).

Л. Бахман та А. Палмер підкреслювали, що процес викладання / навчання іноземних мов акцентує на навчанні лексики, морфології, синтаксису, особливостях організації тексту [156]. Згодом модель була модифікована науковцями Е. Тароне та Г. Юле, які наголошували на формуванні мовних навичок, а саме семантизації та автоматизації вживання лексики, фонології, синтаксису та формуванні мовленнєвих навичок: належному вживанні мови у соціокультурному контексті, а також відборі й вживанні комунікативних стратегій в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування [220]. З метою підготовки студентів до ефективного спілкування в іншомовному професійному середовищі викладачі іноземної мови за професійним спрямуванням повинні

зосередитися на засвоєнні мовних та немовних елементів професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою, а також на формуванні відкритої, свідомої та адаптивної комунікативної поведінки [176, с. 65-75].

О. Тинкалюк, з посиланням на дослідження науковців, проаналізувала модель комунікативної компетентності для студентів технічних закладів вищої освіти [123], до складу якої належать: дискурсивна компетентність, як така, що дає змогу вибудовувати логічні висловлювання у процесі комунікації; соціокультурна компетентність, як така, що характеризує вміння учасників комунікативного процесу адекватно сприймати, розуміти, та оцінювати культурні і наукові досягнення інших народів у процесі міжкультурної взаємодії; соціально-інформаційна компетентність, як така, що розвиває вміння виражати критичне ставлення до широкого спектру інформації у побутовій сфері в процесі міжкультурної взаємодії; особистісна компетентність, як така, що дозволяє у процесі комунікації розкрити індивідуальні цінності й бажання індивіда до постійного професійного розвитку, професійного зростання та самоствердження.

М. Хеллідей та К. Гасан (M. Halliday, K. Hasan) підкреслюють той факт, що іншомовна компетентність лежить в основі комунікативної культури людини, наголошуючи на факті приналежності іншомовної компетентності, а відтак спроможності до ефективної комунікації іноземною мовою до комунікативної культури [177].

Структура іншомовної комунікативної компетентності близька до структури лінгвістичної компетентності й включає вербально-комунікативну, метакомунікативну, дискурсивну, соціолінгвістичну й стратегічну складові.

Володіння іншомовною комунікативною компетентністю в професійно орієнтованому спілкуванні передбачає сформованість іншомовної професійної компетентності. Н. Микитенко трактує іншомовну професійну компетентність як складне утворення, інтегральну характеристику професійно-ділових і особистісних якостей майбутніх фахівців, здатність

демонструвати високоефективну комунікативну спроможність у процесі іншомовного професійно орієнтованого спілкування. Виявляється іншомовна професійна компетентність у застосуванні системи знань, навичок, умінь, здатностей, стратегій [76, с. 60].

У контексті оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій іноземною мовою за професійним спрямуванням сфокусованість навчального процесу на розвиткові практичних умінь володіння мовою як засобом спілкування у ситуаціях професійно орієнтованого спілкування в залежності від комунікативної мети, а тобто на формуванні стратегічної компетентності набуває особливої актуальності.

Дослідження М. Кеннейл та М. Свейн (M. Canale, M. Swain) доводять приналежність стратегічної компетентності до структури комунікативної компетентності. На думку науковців, стратегічна компетентність полягає у досконалому володінні стратегіями вербального та невербального спілкування, адже саме вони можуть бути задіяні для того, щоб обмежити спілкування або підвищити його ефективність [161; 162].

Згадана компетентність розглядається як здатність компенсувати ті чи інші недосконалості володіння мовою у процесі спілкування, а також мовленнєвого і соціального досвіду спілкування іноземною мовою. Значення даної компетентності полягає в тому, що вона дозволяє долати мовний бар'єр, який виникає у процесі реального спілкування іноземною мовою [45].

Л. Бахман у свою чергу характеризує стратегічну компетентність як основу для ефективного застосування лінгвістичних ресурсів [155].

Т. Парібахт визначає стратегічну компетентність як здатність студентів використовувати різні засоби вирішення проблем, що виникають у процесі реального спілкування чи навчання, пов'язаних з володінням мовою. Відтак, на думку науковця, раціонально розширити структуру стратегічної компетентності, включивши до неї усі стратегії, пов'язані з мовою: стратегії навчання, які використовуються для формування

комунікативної компетентності та комунікативні стратегії, які використовуються для її використання [204].

У контексті нашого дослідження трактуємо **стратегічну компетентність майбутніх фахівців з інформаційних технологій** як здатність цих фахівців ефективно застосовувати сформовані мовні знання, мовленнєві навички й уміння, а також компенсувати прогалини у володінні мовою у процесі професійно орієнтованого англomовного спілкування засобами сформованих лінгвістичних ресурсів, невербальної комунікації й мовленнєвого та соціального досвіду спілкування англійською мовою. Варто наголосити, що ефективність комунікації та гнучка інтеракція потребують застосування всього лінгвістичного потенціалу індивіда, а це і визначає важливість розвитку стратегічної компетентності у майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі навчання англійської мови за професійним спрямуванням.

Оскільки існує тісний зв'язок між стратегічною та лінгвістичною компетентностями, у процесі іншомовної професійної підготовки мабутніх фахівців з інформаційних технологій необхідно визначити навички та вміння, котрі належать саме до стратегічної компетентності, а також знати чітко окреслені комунікативні стратегії, що входять до її складу, адже стратегічна компетентність поєднує комунікативні, навчальні стратегії та стратегії вживання іноземної мови [44, с. 96-98]. З цією метою необхідно звернутися до ядерної структури стратегічної компетентності.

Історія досліджень стратегічної компетентності й комунікативних стратегій, які у більшості наукових розвідок щодо сутності і структури стратегічної компетентності вважаються компонентами стратегічної компетентності, сягає досліджень Селінкера, присвячених вивченню лінгвістичної системи, відомої у широких наукових колах як міжмовна мова [214, с. 209-231]. Науковець трактує комунікативні стратегії як «побічний продукт», що утворюється під час спроб студентів висловити певні значення у спонтанному мовленні на фоні обмеженої мовної системи цільової мови.

Л. Бахман запропонував модель стратегічної компетентності, яка включає в себе такі компоненти [155]: компонент визначення комунікативних цілей – як такий, що характеризується породженням цілком нових цілей та мотивів у процесі комунікації; компонент виконання – як такий, що забезпечує успішне виконання поставленого завдання; компонент планування – як такий, що забезпечує планування комунікативних «ходів» з метою досягнення поставленої комунікативної мети й відбір відповідних комунікативних стратегій та засобів їх реалізації; компонент оцінювання – як такий, що дозволяє оцінити ефективність комунікативного акту, ступінь досягнення комунікативної мети, ефективність відбору комунікативних стратегій, мовну і мовленнєву правильність реалізації обраних комунікативних стратегій.

До структури стратегічної компетентності науковці відносять: наступні навички і вміння формулювання запитань (запитання з метою уточнення чи корекції); співпраці з іншими учасниками навчального процесу (оцінювання, заохочення, обмін інформацією та взаємонавчання); формування динамічного концепту висловлювань; співпраці з просунутими користувачами мови чи носіями мови [43; 83].

Е. Тароне підкреслює соціальний та інтерактивний характер спілкування й пропонує таксономію комунікативних стратегій, яка включає п'ять основних категорій: стратегії уникнення, стратегії перефразування, стратегії свідомого перенесення (дослівного перекладу або переходу на іншу мову), стратегії звернення за допомогою засобів невербальної комунікації – міміки, жестів [218].

К. Фаерх і Г. Каспер (С. Faerch, G. Kasper) визначають комунікативні стратегії як потенційно свідомі плани вирішення певної проблеми, спрямованої на досягнення певної комунікативної мети. У свою чергу, комунікативні стратегії зосереджені на психолінгвістичних процесах, що лежать в основі спілкування. Науковці визначають три типи стратегій:

стратегії офіційного скорочення, стратегії функціонального скорочення та стратегії досягнення [171, с. 36].

Т. Парібакхт (Т. Paribakht) трактує комунікативні стратегії як засоби, які використовують мовці для вирішення проблем у процесі комунікації [204].

Л. Маріані (L. Mariani) визначає домінувальні типи комунікативних стратегій, до яких відносить стратегії редукції та стратегії досягнень на рівні слова / речення / дискурсу. На думку науковця, кожен з учасників комунікативного акту має домінувальний особистий тип і стиль поведінки, у т.ч. і вербальної, преференційну модель комунікації [195].

Дослідження науковців Т. Ван-Дейкта В. Кінч доводять, що ефективність процесу комунікації забезпечує низка комунікативних стратегій, до яких належать [226]:

1) стратегії локальної зв'язності, націлені на встановлення зв'язків між фактами, викладеними у пропозиціях, на основі лінійного впорядкування речень, засобів зв'язку і знань, які були отримані з попередніх пропозицій та зберігаються у довготривалій пам'яті індивіда;

2) стилістичні стратегії, які дають змогу добирати та інтерпретувати мовні засоби з огляду на контекст (напр., формальність спілкування, типи комунікантів тощо), забезпечуючи стилістичну зв'язність мовлення, дотримання певного регістру;

3) риторичні стратегії, які підвищують ефективність вербальної комунікації і сприяють розумінню дискурсу;

4) невербальні стратегії, які необхідні для опрацювання невербальної інформації;

5) макростратегії, які дозволяють адресату здогадатися про загальну тематику повідомлення, отримавши лише мінімум інформації;

6) розмовні стратегії, які реалізують соціальні і комунікативні функції дискурсивних одиниць, мовленнєвих актів або пропозицій, тобто забезпечують позмінне виконання ролі мовця залежно від соціальних

характеристик комунікантів, а також від невербальної інформації спілкування та специфіки ситуативного контексту;

7) продуктивні стратегії, які передбачають складання плану семантичної макроструктури повідомлення на основі елементів спільного знання комунікантів та комунікативного контексту;

8) компенсаторні стратегії, які передбачають вміння, необхідні для досягнення взаєморозуміння, а також комунікативної мети у процесі комунікації.

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти подяють визначення комунікативних стратегій як мовленнєвих засобів, які застосовуються мовцями для мобілізації й балансу власних лінгвістичних ресурсів, активізації вмінь і навичок з метою задоволення комунікативних потреб й досягнення комунікативної мети у певному контексті у найбільш зрозумілий або найбільш економний (наскільки це можливо) спосіб [42, с. 57].

Розглядаючи мовленнєву комунікацію як стратегічний процес, що базується на виборі оптимальних мовних ресурсів, враховуємо існування основних (семантичних, когнітивних) та допоміжних комунікативних стратегій. Основні комунікативні стратегії використовуються з метою впливу на адресата. Такий вплив передбачає зміну адресатом сприйняття навколишнього світу, впливає на його систему цінностей, комунікативну поведінку та ін. Прикладами основних комунікативних стратегій впливу на адресата слугують стратегії дискредитування та підкорення.

Допоміжні комунікативні стратегії сприяють ефективній організації мовленнєвої взаємодії як одного з аспектів організації комунікативної діяльності у процесі діалогічного мовлення з метою мовленнєвого впливу на адресата. Мовленнєвий вплив є одним з аспектів когнітивної діяльності індивіда. За об'єктом впливу допоміжні комунікативні стратегії поділяють на: прагматичні чи комунікативно-ситуативні, спрямовані на самовираження адресанта і вибір оптимального мовленнєвого акту, який

найбільш відповідає певній комунікативній ситуації (напр., створення іміджу, налаштування емоційного настрою та ін.); діалогові чи конwersаційні стратегії, що застосовуються з метою контролю за темою спілкування, перейманням комунікативної ініціативи в діалозі та ін.; риторичні стратегії, які передбачають використання прийомів ораторського мистецтва з метою надання висловлюванню емоційної виразності й підвищеного впливу на адресата (напр., стратегія привертання уваги, драматизації та ін.) [24; 103].

Серед ключових характеристик комунікативних стратегій науковці виокремлюють: гнучкість, оскільки у процесі реалізації комунікативних актів комунікативні стратегії можуть зазнавати певних змін і коригувань; динамічність, оскільки вони забезпечують динамічне розгортання комунікативного акту; безпосередню залежність від мовленнєвих дій опонента, ситуацій, а також контексту спілкування [71].

На основі аналізу наукових розвідок [155; 160; 195; 164; 200; 141] у контексті нашого дослідження трактуємо комунікативну стратегію як здатність реалізувати цілісність поетапного мислення та мовленнєвої діяльності, спрямовану на моделювання комунікативної поведінки з метою досягнення комунікативної мети у процесі професійно орієнтованого англomовного спілкування.

Важливо виокремити низку комунікативних стратегій, що займають чільне місце у структурі стратегічної компетентності в усному англomовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. З цією метою проаналізуємо поняття професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

Професійно-орієнтоване спілкування – особлива форма взаємодії суб'єктів сфери професійної діяльності, спрямована на задоволення професійних комунікативних потреб, реалізацію професійних обов'язків, і функцій, соціальних ролей, на обмін інформацією, що сприяє встановленню

морально-психологічної атмосфери праці та взаємин партнерства між керівниками й підлеглими, між колегами, створює умови для продуктивного співробітництва, забезпечуючи успіх загальної справи [88, с. 213].

Володіння професійною мовою передбачає володіння термінологією, притаманною тій чи іншій галузі науки. Професійна мова активно функціонує у сфері трудової діяльності.

До конститутивних ознак професійно орієнтованого спілкування дослідники відносять: вербальність, опосередкованість, офіційність / неофіційність, творчість / стереотипність, діалогічність / монологічність, інформативність / фатичність, об'єднання та комбінування різних жанрів, дотримання норм мовленнєвого етикету / нетикету, відносне статусне рівноправ'я / ієрархія учасників комунікації [141; 88; 124, с. 34].

Науковці виокремлюють декілька видів професійно орієнтованого спілкування [92, с. 469 – 476; 97, с. 308 – 318]:

- вербальне – усне спілкування, учасники якого обмінюються висловлюваннями щодо предмета спілкування;
- невербальне – обмін інформацією між людьми за допомогою комунікативних елементів (жестів, міміки, виразу очей та ін.), які разом із засобами мови забезпечують створення, передачу і сприйняття повідомлень;
- реальне – форма комунікації, у процесі якої відбувається взаємодія між реальними партнерами;
- уявне – форма комунікації з літературними героями, фотографіями людей, тваринами, рослинами;
- міжособистісне – форма комунікації між двома та більше особами, яка спирається на їхній психологічний і когнітивний зв'язок, що ґрунтується на вже сформованих засадах;

- групове – форма спілкування, яка охоплює всі сфери суспільного буття де всі члени групи підтримують між собою безпосередні контакти та спілкуються один з одним.

Форми спілкування різняться мовними засобами та мають стильову специфіку.

Критеріями класифікації мовного, у т. ч. професійно орієнтованого спілкування є [6]:

- форма втілення мовних засобів: монологічна чи діалогічна;
- специфіка каналів спілкування: безпосереднє, опосередковане, телефон, радіо, інтернет;
- функція та зміст повідомлення: побутове, наукове, естетичне;
- сфери спілкування: дружнє чи антагоністичне.

Науковці акцентують на трьох видах професійно орієнтованого спілкування фахівців з інформаційних технологій, а саме [145, с. 52]:

- неофіційне, яке базується на побутових, сімейних та товариських стосунках, що здійснюються на вільних засадах;
- напівофіційне, яке є діловим, регламентованим спілкуванням з соціальною та перцептивною взаємодією;
- офіційне, яке передбачає стосунки, що опосередковуються соціальними професійними ролями та реалізується у колі колег під час безпосередньої комунікації.

Із здійсненого аналізу витікає, що усне англomовне професійно орієнтоване спілкування фахівців з інформаційних технологій реалізується у процесі професійної діяльності з метою виконання професійних обов'язків, реалізації професійних функцій і соціальних ролей відповідно до посад, які вони обіймають у сфері інформаційних технологій.

Вторинна мовна особистість у професійно орієнтованому англomовному спілкуванні наділена певними ролями (комунікативними, соціальними та психологічними), сукупність яких разом із комунікативною метою, створює варіанти комунікативної поведінки, які втілюються у

різноманітності висловлювань і дискурсів / текстів з використанням відповідних комунікативних стратегій [40].

Комунікативні ролі у процесі професійно орієнтованого англomовного спілкування виконують адресант, який генерує повідомлення і, таким чином, демонструє активність у процесі комунікативної взаємодії та адресат, який сприймає повідомлення і, в такий спосіб, демонструє пасивну позицію [143].

Соціальні ролі майбутніх фахівців з інформаційних технологій диференціюються за напрямками ІТ-діяльності, орієнтовані на виконання професійних функцій суб'єктом у процесі професійної діяльності, передбачають певну комунікативну поведінку, відображають володіння знаннями, навичками й уміннями – компонентами професійної компетентності, досвід професійної діяльності, лексико-граматичний і стилістичний потенціал в професійно орієнтованому іншомовному спілкуванні й досвід комунікативної діяльності. Фахівці з інформаційних технологій традиційно виконують наступні професійні функції: розроблення і тестування програмного забезпечення, технічна експертиза, розроблення документації з технічної експлуатації програмних продуктів, у т. ч. комп'ютерних програм, обчислювальних систем (програміст, фронт-енд розробник, системний архітектор, веб-дизайнер, інженер з якості, тестовий аналітик, тестовий конструктор, тестовий виконавець), керівництво проектами і програмами (ІТ-директор, менеджер проекту), адміністрування систем й баз даних (системний адміністратор, веб-адміністратор, адміністратор бази даних), експлуатування й обслуговування електронного устаткування (оператор, фахівець із кібербезпеки), аналітична діяльність (аналітик баз даних, веб-аналітик, аналітик інформаційної безпеки, бізнес-аналітик), підтримка й продаж програмного забезпечення (менеджер із продажу), підтримка клієнтів, робота з персоналом (менеджер з людських ресурсів) [81; 150; 167; 198; 202; 216; 221]. Відтак, з урахуванням результатів нашого аналізу, а також наукового

аналізу О. Синєкоп та Н. Шандри, визначаємо наступні соціальні ролі майбутніх фахівців з інформаційних технологій: розроблення програмних продуктів, тестування програмних продуктів, менеджмент діяльності, підтримка, аналітика [108; 145, с. 22, 39].

Визначені соціальні ролі фахівців з інформаційних технологій передбачають різні форми професійно орієнтованого усного англomовного спілкування, серед яких усне офіційне, напівофіційне та неофіційне спілкування, зокрема: усний обмін інформацією, перемовини із замовниками, постачальниками, досягнення усних домовленостей, отримання інструкцій, рекомендацій і звітність керівному персоналу, дружнє спілкування з колегами.

Базуючись на здійсненому аналізі, трактуємо **професійно орієнтоване усне англomовне спілкування фахівців з інформаційних технологій** як процес, який полягає у створенні й обміні усними повідомленнями професійно орієнтованого змісту англійською мовою. Професійно орієнтоване усне англomовне спілкування фахівців з інформаційних технологій представлене розмаїттям жанрів, характеризується відповідними лексичними і стилістичними особливостями (зокрема вживанням професійно орієнтованої лексики, термінів сфери інформаційних технологій), граматичними структурами.

З опорою на результати досліджень Е. Палихатої [86], визначимо низку особливостей, притаманних професійно орієнтованому усному спілкуванню, а саме: присутність або відсутність співрозмовника та його реакції на висловлену думку; окрім вербальних, можливість послуговуватися паралінгвістичними засобами: інтонацією, жестами, мімікою; використання комунікативних стратегій для реалізації комунікативної мети; використання різних видів речень для розгортання висловлювання; притаманність усному мовленню комунікативних властивостей: виразності, точності, логічності у процесі продукування

висловлювання; урахування взаємозв'язків між різними видами мовленнєвої діяльності, зокрема між слуханням і говорінням.

Жанрове варіювання професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців, (у т. ч. й фахівців з інформаційних технологій) визначається екстралінгвістичними чинниками: функціональними цілями, якими керуються адресант та адресат, будучи залученими до професійно орієнтованого спілкування у сфері професійної діяльності; характером взаємодії; соціальним статусом та статусно-рольовими стосунками між комунікантами; спільним досвідом учасників комунікативного акту, темпоральністю [12, с. 186]. Так, до **основних жанрів офіційного та напівофіційного професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій** відносимо: усне повідомлення, усне інструктування, усну доповідь, усний звіт, усний виступ, усну презентацію, усні перемовини.

Визначені жанри професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій вирізняються певною структурно-композиційною організацією, зазвичай, представленою вступом / зачином, основною частиною, завершенням, й належать до інституційного типу дискурсу. Змістова організація перелічених жанрів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій представлена жанрово закріпленим репертуаром типових тем, які обговорюються у контексті професійної діяльності й детерміновані визначеними екстралінгвістичними чинниками (характером професійної діяльності, професійними функціями, соціальними ролями, статусом комунікантів, характером взаємодії та ін.), присутністю жаргону й широким вживанням жаргонізмів, скорочених форм лексичних одиниць й правильних граматичних конструкцій, вербальних заповнювачів, що використовуються для підтримання розмови чи заповнення паузи. О. Селіванова визначає жаргон як сукупність особливостей розмовної мови, що виникає у колі осіб, які знаходяться в певних професійних і побутових умовах й об'єднані

спільними інтересами [100]. До жаргонізмів належать емоційно забарвлені лексеми, що виражають позитивне чи негативне ставлення до предмета комунікативної діяльності, жартівливі та зневажливі звертання й характеристики, слова-паразити та ін. Жаргонізми вирізняються нестійкістю й швидкою змінністю часто вживаної лексики.

Професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій, яке часто відбувається у форматі Інтернет-спілкування, притаманні певні норми й правила, дотримання яких забезпечує ефективність комунікативного контакту. Завдяки активному Інтернет-спілкуванню у сучасному суспільстві сформувалась нова комунікативна особистість, яка вирізняється трансформацією свідомості та організацією нового мережевого мислення [63]. Згадані риси притаманні й комунікативній особистості фахівців з інформаційних технологій, оскільки у процесі виконання соціальних ролей велику кількість часу вони відводять роботі в новому інформаційному просторі й мережевому спілкуванню.

Саме дотримання комунікантами норм мовленнєвого етикету сприяє успішності комунікативного акту й досягненню комунікантами визначеної комунікативної мети [124, с. 44]. За дотримання комунікантами норм мережевої етики у сучасному віртуальному просторі, корпоративних мережах, чат-групах і на форумах відповідає нетикет, що є сукупністю правил, покликаних регулювати комунікативну взаємодію у віртуальному просторі, демонструвати ділову ввічливість, створювати позитивний образ мовця й, таким чином, сприяти ефективності спілкування [215, с. 32–45; 116].

З посиланням на дослідження науковців [141, с. 154] можемо стверджувати, що **професійно орієнтоване усне спілкування охоплює кілька тісно взаємопов'язаних процесів: професійно орієнтоване усне говоріння у діалогічному (у т. ч. у полілогічному) й монологічному мовленні, професійно орієнтоване усне аудіювання в діалогічному й монологічному мовленні.** Комунікативні стратегії у професійно

орієнтованому спілкуванні ототожнюються з дискурсивними й дозволяють контролювати усне діалогічне та монологічне мовлення.

Професійно орієнтоване говоріння в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з інформаційних технологій передбачає володіння ними мовними і мовленнєвими знаннями, знаннями моделей міжособистісного спілкування; навичками правильної вимови, семантизації і вживання лексичних одиниць, у т. ч. термінів, граматичних структур, демонстрування інтеракції у контексті професійно-орієнтованої комунікативної ситуації, реалізації лінійної, інтерактивної, моделей міжособистісної комунікації, укладання мікродіалогів; уміннями реалізації трансакційної моделі міжособистісної комунікації, укладання діалогів, створення і забезпечення відповідного емоційного клімату [168, с. 22; 76, с. 38-39; 141].

Професійно орієнтоване аудіювання в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з інформаційних технологій охоплює володіння цими фахівцями мовними і мовленнєвими знаннями, знаннями моделей міжособистісного спілкування; навичками семантизації і розпізнавання лексичних одиниць, граматичних структур, розуміння реплік у діалозі, розпізнавання моделей міжособистісної комунікації; уміння розуміння і сприйняття сегментів мовленнєвого ланцюга – смислових частин діалогу та діалогу в цілому.

До комунікативних стратегій, що контролюють діалогічне мовлення, науковці відносять [48]: ініціативність професійного спілкування, розуміння комунікативних намірів співрозмовника, взаємооцінку, взаємоконтроль. Саме інтерактивні стратегії регулюють мовленнєві дії співрозмовників, що в свою чергу забезпечує успішну комунікацію. Серед інтерактивних стратегій чільне місце належить наступним стратегіям: самоідентифікації й самопрезентації – пов'язані з представленням унікальності особи або групи осіб, професійних здобутків, якостей, особливостей; соціально-інтеракційного походження – пов'язані з конструюванням соціальних практик у взаємодії суб'єктів; мисленнєво-

мовленнєвої сутності; процесуального і результативного аспектів спілкування [130].

Монологічне мовлення, як і діалогічне, характеризується ситуативною зумовленістю та мотивованістю, тобто мовець демонструє намір щось повідомити.

Монолог виконує низку комунікативних функцій, до яких належать [126]: інформативна – повідомлення інформації про предмети чи події; впливова – спонукання до дії чи попередження небажаної дії, переконання щодо справедливості чи несправедливості тих чи інших поглядів, думок, дій, переконань; емоційно-виразна – використання мовленнєвого спілкування для опису стану, в якому знаходиться той, хто говорить для зняття емоційної напруженості.

Професійно орієнтоване говоріння в монологічному мовленні майбутніх фахівців з інформаційних технологій передбачає володіння ними мовними і мовленнєвими знаннями, вміннями презентування інформації.

До комунікативних стратегій, що контролюють монологічне мовлення, належать [126]: самоконтроль; мотивований, логічний та послідовний виклад думок.

Як діалогічне, так і монологічне професійно орієнтоване усне спілкування фахівців з інформаційних технологій відбувається у контексті ситуацій професійно орієнтованого спілкування. Відтак, процес формування іншомовної комунікативної компетентності та її складової – стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні буде ефективним, якщо здійснюватиметься на засадах ситуативного підходу з орієнтацією на типові й проблемні ситуації професійно орієнтованого усного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Більшість науковців ототожнюють поняття «комунікативна» і «мовленнєва» ситуація. Під комунікативною / мовленнєвою ситуацією вони розуміють сукупність обставин, у яких реалізується професійно орієнтоване

спілкування; систему мовних і немовних умов професійно орієнтованого спілкування, які забезпечують реалізацію конкретних мовних дій [72, с. 28-29; 108]. У контексті нашого дослідження дотримуємось позиції ототожнення понять «комунікативна» та «мовленнєва» ситуація.

Під комунікативною / мовленнєвою ситуацією професійно орієнтованого спілкування фахівців з інформаційних технологій О. Синєкоп розглядає сукупність специфічних обставин і умов ІТ-діяльності, характерних для реалізації стереотипних завдань професійно орієнтованого іншомовного спілкування. У процесі формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності та її складових, зокрема стратегічної компетентності, стереотипні завдання професійно орієнтованого характеру виконуються студентами під час репродуктивного засвоєння професійно орієнтованого іншомовного матеріалу [108].

О. Биконя трактує ситуацію професійно орієнтованого спілкування як відрізок реальності, в рамках якого між суб'єктами комунікації – учасниками комунікативного акту, які виконують свої професійні обов'язки, відбувається обмін вербальними і невербальними діями професійного характеру. Стимулами для реалізації комунікативних актів дослідниця визначає: зміст ситуації професійно орієнтованого спілкування, мотив, комунікативну мету, цілі учасників професійно орієнтованого спілкування [12, с. 76–77].

Ф. Бацевич і Н. Шандра вважають, що ситуації професійно орієнтованого спілкування є конкретними просторово-часовими обставинами перебування учасників спілкування, які спонукають їх до міжособистісної взаємодії, спрямовують комунікативну поведінку, способи реалізації комунікативної мети, вибір відповідних комунікативних стратегій [7; 145, с. 41].

На основі аналізу праць науковців [108; 145], сайтів відомих ІТ-компаній [150; 154; 167; 198; 202; 216; 221], співбесід з ІТ-фахівцями, аналізу підручників та посібників з англійської мови для сфери ІТ [75; 144;

170; 175; 178; 191; 196] визначено типові ситуації професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, до яких належать: презентування продуктів і проектів, обговорення деталей замовлення із замовником, обговорення організаційних і технічних завдань, обговорення проблем, що виникають у процесі виконання виробничих завдань, обговорення результатів проектів, обговорення перспективних планів роботи, обговорення і прийняття ефективних виробничих рішень.

У процесі формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій викладачем створюються як типові, так і проблемні комунікативні / мовленнєві ситуації професійно орієнтованого спілкування.

З урахуванням результатів аналізу наукових розвідок, трактуємо проблемну ситуацію професійно орієнтованого англомовного спілкування як сукупність специфічних обставин і умов ІТ-діяльності, які спричинюють у студентів певні інтелектуальні труднощі (мовні, мовленнєві, фахові, психологічні), й таким чином стимулюють їх до самостійного продуктивного і творчого вирішення проблемних нестереотипних завдань у процесі професійно орієнтованого англомовного спілкування [108].

Комунікативні / мовленнєві чи проблемні ситуації реалізуються в межах певного ситуативного контексту. Ситуативний контекст – обставини, у яких відбувається спілкування, у т. ч. й професійно орієнтоване іншомовне; місце, час, особистість партнера чи партнерів, ролі учасників і т.ін. [143].

Результати аналізу усного професійного дискурсу фахівців з інформаційних технологій доводять, що існує кореляція між виконанням цими фахівцями професійних функцій і ролей та основними комунікативними функціями – пізнавальною, оцінною, соціальною, психологічною та ін. [6; 7].

З урахуванням сутності й структури стратегічної компетентності, а також сутності стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій здійснимо спробу виокремити структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Оскільки стратегічна компетентність покликана компенсувати прогалини у володінні учасниками комунікативного акту мовою, долати певні труднощі й забезпечувати досягнення мовцем комунікативної мети, у її структурі повинні бути відображені знання, навички, уміння й стратегії, які дозволяють уникати типових труднощів у процесі професійно орієнтованого усного англомовного спілкування. Спостереження за процесом навчання майбутніх фахівців з інформаційних технологій іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) та аналіз досліджень науковців [16; 23; 33, с. 37] дозволили визначити й систематизувати чинники суб'єктивних труднощів, типові суб'єктивні (мовленнєві) й об'єктивні труднощі (мовні та змістові), які виникають у майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі професійно орієнтованого усного англомовного спілкування й, відтак, ускладнюють цей процес.

Чинники типових суб'єктивних труднощів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій охоплюють індивідуальні фізичні й вікові особливості студентів та передбачають сформованість певних психологічних механізмів. Так, до чинників типових суб'єктивних труднощів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій належать: особливості функціонування слухових аналізаторів; особливості функціонування механізму розрізнення та ідентифікації; особливості інтонаційного й фонематичного слуху; рівень розвитку слухової пам'яті; слухо-моторна реакція; когнітивні особливості

сприйняття й співставлення мовних форм з образами; особливості будови артикуляційного апарату, дикції; сформованість / несформованість механізмів антиципації, внутрішнього промовляння.

До мовленнєвих труднощів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій відносимо: труднощі семантизації і розпізнавання лексичних одиниць, граматичних структур, сегментів мовленнєвого ланцюга; правильної вимови, демонстрування інтеракції у контексті професійно орієнтованої комунікативної ситуації.

Об'єктивні труднощі професійно орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій зумовлені характером і рівнем складності мовних засобів, структурно-композиційними та змістовими характеристиками професійно орієнтованого усного англomовного спілкування цих фахівців.

Типові мовні труднощі включають: недостатню сформованість фонетичних, лексичних, граматичних знань і навичок, лексичну і граматичну правильність оформлення власних висловлювань.

Змістові труднощі найчастіше стосуються сприйняття і правильного розуміння предметного змісту висловлювання. Часто у майбутніх фахівців з інформаційних технологій з'являлись змістові труднощі, коли виникала необхідність точної передачі змісту висловлювання. До кола інших змістових труднощів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій належать: зв'язність та логіка викладу висловлювань, акцентування зв'язків між фактами; розуміння мотивів мовців. Узагальнено представимо типові труднощі професійно орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Типові труднощі, які виникають у майбутніх фахівців

з інформаційних технологій у процесі професійно орієнтованого
усного англомовного спілкування

Чинники типових суб'єктивних труднощів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій	Типові суб'єктивні труднощі професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій	Типові об'єктивні труднощі професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій	
	Мовленнєві труднощі	Мовні труднощі	Змістові труднощі
особливості функціонування слухових аналізаторів; особливості функціонування механізму розрізнення та ідентифікації; особливості інтонаційного й фонематичного слуху; рівень розвитку слухової пам'яті; слухо-моторна реакція;	семантизації і розпізнавання лексичних одиниць, граматичних структур, сегментів мовленнєвого ланцюга; правильної вимови, демонстрування інтеракції у контексті професійно-орієнтованої комунікативної ситуації	недостатня сформованість фонетичних, лексичних, граматичних знань і навичок, лексична і граматична правильність оформлення власних висловлювань	сприйняття і правильне розуміння предметного змісту висловлювання; точність передачі змісту; зв'язність та логіка викладу власних висловлювань, акцентування зв'язків між фактами; розуміння мотивів мовців

КОГНІТИВНІ особливості сприйняття й співставлення мовних форм з образами; особливості будови артикуляційного апарату, дикції; сформованість / несформованість механізмів антиципації, внутрішнього промовляння			
--	--	--	--

Здійснений аналіз наукових розвідок сутності й структури стратегічної компетентності, професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, а також типових труднощів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій, що належать до сфери застосування стратегічної компетентності, дозволяє окреслити **структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій**, до якої належать:

- знання комунікативних цілей та процедури їх визначення; знання арсеналу мовних засобів, комунікативних стратегій, комунікативних тактик та засобів їх реалізації; знання правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій; знання способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту;
- навички визначення комунікативних цілей; навички відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, у т.ч. мовних засобів, відповідних комунікативних тактик та опорних фраз, що дозволяють

реалізувати ті чи інші комунікативні стратегії, навички аудіювання і говоріння, навички міжособистісної взаємодії з іншими учасниками комунікативного акту, у т. ч. з носіями мови чи вмiлими користувачами мови; навички застосування способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту;

- уміння планування «комунікативних ходів» з метою досягнення поставлених комунікативних цілей, формування динамічного концепту висловлювань; аудіювання і говоріння; ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації; уміння оцінювання ефективності комунікативного акту, ступеня досягнення комунікативних цілей;

- комунікативні стратегії;
- навчальні стратегії й стратегії використання мови.

В практиці професійно орієнтованого іншомовного спілкування реалізувати стратегічну компетентність дозволяють вміння змінювати власну комунікативну поведінку відповідно до комунікативної мети й конкретної ситуації професійно орієнтованого іншомовного спілкування.

З урахуванням особливостей професійно орієнтованого англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, їх соціальних ролей, типових і проблемних комунікативних ситуацій науковці у процесі формування у цих майбутніх фахівців стратегічної компетентності пропонують зосереджуватися на комунікативних стратегіях, орієнтованих на адресата, а саме [200]:

- стратегіях інформування (інформування або отримання інформації, погодження чи незгоди, які шляхом повідомлення інформації дозволяють впливати на вербальну чи невербальну поведінку співрозмовника);
- стратегіях стимулювання (допомагають спрямовувати поведінку співрозмовника, спонукаючи його чи її до виконання таких дій, як аргументація, порада, прохання, претензія тощо);

- стратегіях емоційної діяльності (допомагають уникнути стресу та виразити різні емоційні стани);
- стратегіях оцінювання діяльності (спрямовані на моніторинг та оцінювання комунікативної діяльності і комунікативної поведінки співрозмовників);
- кооперативних стратегіях (передбачають позитивну взаємодію співрозмовників у колективі, які спілкуються задля досягнення спільної мети шляхом рівноправної участі співрозмовників);
- стратегіях самопрезентації (допомагають комунікантам представити себе, власні досягнення, свою компанію, результати своєї праці, власні проекти, власну думку, поділитися досвідом у сфері інформаційних технологій).

Аналіз професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, їх професійних функцій, соціальних ролей, комунікативних стратегій, притаманних професійно орієнтованому спілкуванню ІТ-фахівців, типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій дозволяє зробити висновок про те, що комунікативні стратегії, які використовуються майбутніми фахівцями з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, націлені на досягнення поставлених цілей й орієнтовані на адресата.

Засобом реалізації комунікативної стратегії слугує комунікативна тактика, що розглядається науковцями як:

- визначена лінія поведінки на конкретному етапі комунікативної взаємодії, спрямована на досягнення необхідного ефекту чи запобігання небажаного результату;
- мовленнєвий прийом / прийом мовленнєвої поведінки, що сприяє досягненню комунікативної мети і виконує функцію способу реалізації комунікативної стратегії;

- конкретний мовленнєвий етап у процесі реалізації комунікативної стратегії;

- мовленнєва дія, тобто мовленнєвий акт чи сукупність декількох мовленнєвих актів, покликана забезпечити здійснення обраної комунікативної стратегії, відповідає тому чи іншому етапу реалізації комунікативної стратегії й спрямована на вирішення комунікативних цілей цього етапу [6; 125, с. 64].

Узагальнення дослідженого матеріалу дозволяє виокремити **комунікативні стратегії, вагомі для офіційного і напівофіційного професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій:**

- стратегії інформування – використовуються з метою інформування колег, клієнтів чи керівництва компанії, отримання відповідної інформації від колег, клієнтів чи керівництва компанії; реалізуються тактиками повідомлення, звітування, презентування, встановлення зв'язків між фактами, привернення уваги та ін.;

- стратегії стимулювання й аргументування – використовуються з метою впливу на вербальну та невербальну комунікативну поведінку співрозмовника, спрямування комунікативної поведінки співрозмовника й спонукання його до виконання певних дій; реалізуються тактиками аргументації, підбадьорювання, уваги, пропозиції, надання поради, постановки запитань, привертання уваги, висловлення прохань та ін.;

- стратегії співпраці – використовуються з метою позитивної взаємодії у колективі задля досягнення спільної мети шляхом рівноправної участі співрозмовників, вияву толерантності; реалізуються тактиками звертання, запрошення до співпраці, залучення, привернення уваги, уточнення, вираження ввічливості, компромісу та ін.;

- оцінювальні стратегії та стратегії емоційної діяльності – використовуються з метою моніторингу та оцінювання комунікативної

діяльності і комунікативної поведінки співрозмовників, уникнення стресу та вираження різних емоційних станів; реалізуються тактиками висловлення схвалення, згоди, прихильності, щирості, незгоди, несхвалення, викривання розбіжностей, створення мовленнєвого конфлікту, висловлення претензій, вираження примусу, виявлення агресії, дискредитації, здобуття інтелектуальної переваги та ін.;

- стратегії самопрезентації (використовуються з метою інформування про себе, специфіку своєї професійної діяльності); реалізуються тактиками інформування про свої професійні функції, соціальні ролі, власні професійні досягнення, підвищення власного статусу та ін.

Таким чином, саме на перелічених стратегіях і тактиках реалізації цих стратегій необхідно акцентувати у процесі формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Узагальнення результатів наукових розвідок О. Селіванової [99; 100] та їх екстраполяція на предмет нашого дослідження дозволяють стверджувати, що на формально-семіотичному рівні тактики, що втілюють комунікативні стратегії інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювальні стратегії та стратегії емоційної діяльності, а також стратегії самопрезентації у процесі професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій реалізуються за допомогою таких лінгво-стилістичних й прагматичних засобів як вживання вигуків, вставних слів, особових займенників, дієслів наказового способу, повторів з метою привернення уваги та ін. На когнітивно-інтерпретаційному рівні тактики комунікативних стратегій професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій реалізуються через збіг тезаурусів адресанта і адресата, наявність ситуативних, енциклопедичних, референтних знань, уявлень про навколишній світ, спільні пресупозиції, здатність адресата

декодувати прихований зміст повідомлення та ін. засоби. На мотиваційно-прагматичному рівні тактики комунікативних стратегій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій втілюються за допомогою врахування мети комунікативного акту, стратегій адресата, його соціальних ролей, соціально-рольового статусу, дотримання норм мовленнєвого етикету та ін. засобів [99].

До універсальних тактик, які дозволяють реалізувати окреслені стратегії в офіційному і напівофіційному професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій відносяться:

- вибір глобального мовленнєвого наміру;
- добір компонентів семантики, що відповідають модифікаційним комунікативним значенням;
- визначення обсягу інформації, що припадає на одну тему;
- налаштування висловлювання на певний комунікативний режим (діалогічний, монологічний та ін.).

Опираючись на результати аналізу науковців [145;12], вважаємо офіційне та напівофіційне професійно орієнтоване усне англомовне спілкування таким, що має особливе значення для повноцінного й ефективного виконання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій професійних функцій та соціальних ролей у професійному контексті.

Офіційне професійно орієнтоване усне спілкування фахівців характеризується структурно-сисловою цілісністю й стандартизованістю [145, с. 52-53]. Як офіційне, так і напівофіційне спілкування фахівців з інформаційних технологій характеризується застосуванням мовленнєвих кліше, стандартних фраз та конструкцій, а також спеціалізованих аббревіатур, використовується як формалізована (для офіційного професійно орієнтованого спілкування), так і неформалізована (для напівофіційного професійно орієнтованого спілкування) лексика.

Мовленнєві кліше – це особливі розмовні формули, які вирізняються ідіоматичністю, нестандартністю утворення, чіткою семантичною стабілізацією, що використовуються для вираження найбільш типових вербальних реакцій людей у відповідних умовах спілкування [127; 96]. Вони надають мовленню швидкості та ситуативно спрямованого характеру, а також є засобом мовленнєвої економії у процесі комунікації IT-фахівців.

Мовленнєві кліше та опорні фрази слугують засобами реалізації тих чи інших комунікативних стратегій й тактик.

Науковці, що здійснювали спостереження за процесом навчання англійської мови за професійним спрямуванням майбутніх фахівців з інформаційних технологій стверджують, що використання відповідних навчальних стратегій значно підвищує ефективність процесу формування у студентів іншомовної професійної компетентності, її складової – стратегічної компетентності та, відповідно, опанування комунікативними стратегіями [200].

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти навчальні стратегії розглядаються як певним чином організована, цілеспрямована і керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдання, яке він собі поставив чи з яким йому довелося зіштовхнутися [42, с. 10].

Л. Бахман окреслюючи коло стратегій, що складають структуру стратегічної компетентності, окрім комунікативних стратегій, у структурі стратегічної компетентності визначає метакогнітивні стратегії, когнітивні стратегії, стратегії виконання та стратегії оцінювання. На думку вченого, стратегічна компетентність повинна охоплювати всі аспекти виконання комунікативних завдань [155, с. 107].

Р. Оксфорд розподіляє навчальні стратегії на дві категорії:

- прями, пов'язані зі способами опанування мовою які, у свою чергу, поділяються на мнемічні, когнітивні та компенсаторні;
- непрямі, пов'язані з загальним управлінням процесом вивчення мови, які поділяються на метакогнітивні, афективні та соціальні [203, с. 18-21].

Оскільки формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій відбувається у процесі вивчення ними іноземної мови за професійним спрямуванням, вважаємо за доцільне звернутися до дослідження Дж. О'Маллі (O' MalleyJ.) та А. Шамо (ChamotA.), які окреслюють 24 стратегії вивчення іноземної мови й класифікують їх на три категорії: метакогнітивні стратегії, когнітивні стратегії та соціальні / афективні стратегії [201]. Сформованість метакогнітивних стратегій забезпечує студентам здатність планувати, контролювати й оцінювати власну навчальну діяльність. Сформованість когнітивних стратегій, до яких науковці відносять також мнемічні та компенсаторні стратегії, виокремлені Р. Оксфорд [203, с. 18-21], забезпечує здатність оперування навчальним матеріалом, пошуку, сприйняття та обробки інформації. Сформованість соціальних / афективних стратегій забезпечує взаємодію з іншими учасниками навчального процесу та контроль за власними емоціями [201].

Вслід за С. Ніколаєвою [83, с. 15] й на основі аналізу наукової літератури, що висвітлює структуру стратегічної компетентності, вважаємо, що окрім відповідних знань, навичок, умінь й комунікативних стратегій, до цієї структури відносяться: навчальні стратегії (метакогнітивні та когнітивні) й стратегії використання іноземної мови у різних видах мовленнєвої діяльності.

Категорія метакогнітивних стратегій спрямована на регулювання процесу навчання. До метакогнітивних стратегій науковці відносять: стратегії концентрації на процесі навчання / певному завданні / певних цілях (реалізуються тактиками концентрації уваги в певні проміжки часу, усунування перешкод а ін.); стратегії планування процесу навчання (реалізуються тактиками визначення цілей навчання, виконання певного завдання, вибір та варіювання стилю навчання, пошук можливостей для самостійної практики, використання ресурсів, ведення нотаток, записів); стратегії контролю за розумінням / продукуванням мовлення / ходом

виконання завдань й стратегії самооцінювання результатів навчальної діяльності, виконання завдань, рівня сформованості цільової компетентності (реалізуються тактиками виконання тестових та ін. завдань і перевірки проавильності їх виконання).

Категорія когнітивних стратегій спрямована на забезпечення результативності процесу навчання й виконання конкретних завдань. До когнітивних стратегій належать: стратегії запам'ятовування (реалізуються тактиками вивчення правил, створення ментальних зв'язків (групування, створення асоціативних зв'язків), використання контексту, використання уяви, використання опор (створення семантичних карт, граф, інтелект-мап), використання ключових слів, повторення; стратегії розвитку навичок й умінь у продуктивних і рецептивних видах мовленнєвої діяльності (реалізуються тактиками використання мовленнєвих зразків, узагальнення, виділення основного, перекладу, перетворення, вправлення в типових і проблемних комунікативних ситуаціях (особливо ефективно з використання візуальних опор, засобів занурення та ін. ресурсів), визначення труднощів та ін.).

I. Задорожна до прямих когнітивних стратегій оволодіння іноземною мовою відносить: стратегії запам'ятовування, що реалізуються за допомогою створення ментальних зв'язків, опор та ін., стратегії активізації мовних засобів, мовленнєвих моделей, стратегії систематизації, виділення основного, узагальнення, визначення когнітивних труднощів [44, с. 97-98].

Щодо стратегій використання іноземної мови у різних видах мовленнєвої діяльності, у контексті тематики нашого дослідження акцентуємо на стратегіях використання англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні. Так, до стратегій використання англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні з урахуванням результатів досліджень науковців відносимо:

- стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час продукування та відтворення мовлення [38, с. 191]: тактики активізації внутрішніх ресурсів; вибору стилю, структури дискурсу;

уточнення комунікативного наміру; розширення завдання [42; 78]; перевірки адекватності й правильності використаних лінгвістичних засобів; активізації змістових замінів; формування динамічного концепту висловлювань [38, с. 191]; стратегії використання мовленнєвих кліше; стратегії моніторингу успішності усного висловлювання за допомогою жестів, міміки, дій співрозмовника; стратегії аналізу аудіозапису власного висловлювання чи діалогу;

- стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час аудіювання [38, с. 191]: тактики активізації лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань; передбачення організаційної структури та змісту інформації; ідентифікації отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації [42; 78]; пошуку контекстуальних і внутрішньомовних опор [38, с. 191];

- інтерактивні стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням: тактики активізації варіантів розгортання комунікативної взаємодії; побудови гіпотези щодо комунікативного наміру співрозмовника у контексті типової чи проблемної комунікативної ситуації; перевірки гіпотези щодо комунікативного наміру співрозмовника у контексті типової чи проблемної комунікативної ситуації; визначення прогалин у системі лінгвістичних знань, предметних знань співрозмовників чи прогалин в інформації, якою вони володіють; врахування потреб співрозмовників [42; 78]; передачі черги співрозмовникові; використання заповнювачів мовчання; досягнення взаєморозуміння; звертання до співрозмовника; моніторингу відповідності взаємодії поставленій задачі; моніторингу успішності взаємодії; розв'язання непорозуміння залагодження конфліктної ситуації; відновлення спілкування [42; 78].

Як витікає з нашого аналізу, окремі науковці відносять компенсаторні, соціальні та афективні стратегії до навчальних стратегій [201; 203, с. 18-21]. На основі результатів досліджень науковців [83; 73, с. 445; 44, с.96], ми відносимо компенсаторні, соціальні та афективні стратегії до комунікативних стратегій.

В умовах незначної кількості аудиторних годин для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням студентами закладів вищої освіти особливої актуальності набуває самостійна робота, яка дозволяє оптимізувати освітній процес шляхом розширення часових рамок й сформувати у здобувачів вищої освіти, у т.ч. майбутніх фахівців з інформаційних технологій, здатність самостійно навчатися й у цьому процесі накопичувати відповідні знання, розвивати навички й уміння, формувати здатності й компетентності [56, с. 20]. Як для аудиторного навчання, так і для навчання в умовах самостійної роботи, спрямованого на формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному іншомовному спілкуванні, доцільно використовувати стратегії навчання, які пропонує П. Аллурі (P. Alluri), а саме перегляд автентичних фільмів задля привернення уваги студентів до форм мовленнєвих актів та соціолінгвістичних змінних, в умовах яких відбуваються мовленнєві акти [152].

Здійснений аналіз дозволяє виокремити низку навчальних стратегій та стратегій використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні. Так, до **навчальних стратегій оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій стратегічною компетентністю в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні** відносимо:

- метакогнітивні стратегії регулювання процесу навчання;
- когнітивні стратегії забезпечення результативності процесу навчання й виконання конкретних завдань.

До **стратегій використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні** належать:

- стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час продукування та відтворення мовлення;

- стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час аудіювання;
- інтерактивні стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням.

Узагальнення, класифікація і систематизація положень проаналізованих наукових розвідок дозволяє представити арсенал стратегій – складових стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні й тактик їх реалізації у формі таблиці (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Стратегії – складові стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні

Групи стратегій	Стратегії	Тактики реалізації стратегій
комунікативні стратегії реалізації стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні	<ul style="list-style-type: none"> - інформування; - стимулювання і аргументування; - співпраці; - оцінювальні та емоційної діяльності; - самопрезентації 	повідомлення, звітування, презентування, встановлення зв'язків між фактами, привернення уваги, аргументації, підбадьорювання, уваги, пропозиції, надання поради, постановки запитань, повертання уваги, висловлення прохань, звертання, запрошення до співпраці, залучення, привернення уваги, уточнення, вираження ввічливості, компромісу, висловлення схвалення, згоди, прихильності, щирості, незгоди, несхвалення, викривання розбіжностей, створення мовленнєвого конфлікту, висловлення претензій, вираження примусу, виявлення агресії, дискредитації, здобуття інтелектуальної переваги, інформування про свої професійні функції, соціальні ролі, власні професійні досягнення, підвищення власного статусу та ін.

<p>навчальні стратегії оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій стратегічною компетентністю в професійно орієнтованому усному англійському спілкуванні</p>	<p>- метакогнітивні стратегії: концентрації на процесі навчання, певному завданні, певних цілях; регулювання процесу навчання; планування процесу навчання; контролю за розумінням / продукуванням мовлення / ходом виконання завдань; самооцінювання результатів навчальної діяльності, виконання завдань, рівня сформованості цільової компетентності; -когнітивні стратегії: запам'ятовування, розвитку навичок й умінь у продуктивних і рецептивних видах мовленнєвої діяльності</p>	<p>визначення цілей навчання, концентрації уваги в певні проміжки часу, усування перешкод, виконання певного завдання, вибір та варіювання стилю навчання, пошук можливостей для самостійної практики, використання ресурсів, ведення нотаток, записів, виконання й самостійна перевірка тестових завдань та ін.; вивчення правил, створення ментальних зв'язків (групування, створення асоціативних зв'язків), використання контексту, використання уяви, використання опор (створення семантичних карт, граф, інтелект-мап), використання ключових слів, повторення, використання мовленнєвих зразків, узагальнення, виділення основного, перекладу, перетворення, вправлення в типових і проблемних комунікативних ситуаціях (особливо ефективно з використанням візуальних опор, засобів занурення та ін. ресурсів), визначення труднощів та ін.).</p>
<p>стратегії використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні</p>	<p>- використання англійської мови за професійним спрямуванням під час продукування та відтворення мовлення; - використання англійської мови за професійним спрямуванням під час аудіювання;</p>	<p>активізації внутрішніх ресурсів, вибору стилю, структури дискурсу, уточнення комунікативного наміру, перевірки адекватності й правильності використаних лінгвістичних засобів, розширення завдання, активізації змістових замінів, формування динамічного концепту висловлювань, використання мовленнєвих кліше, моніторингу успішності усного висловлювання за допомогою невербальних засобів: жестів, міміки, дій співрозмовника,</p>

	<p>- інтерактивні стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням</p>	<p>аналізу аудіозапису власного висловлювання чи діалогу, активізації лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, організаційної структури та змісту інформації, ідентифікації отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, пошуку контекстуальних і внутрішньомовних опор, активізації варіантів розгортання комунікативної взаємодії, побудови гіпотези щодо комунікативного наміру співрозмовника у контексті типової чи проблемної комунікативної ситуації, перевірки гіпотези щодо комунікативного наміру співрозмовника у контексті типової чи проблемної комунікативної ситуації, визначення прогалин у системі лінгвістичних знань, предметних знань співрозмовників чи прогалин в інформації, якою вони володіють, врахування потреб співрозмовників, передачі черги співрозмовникові, використання заповнювачів мовчання, досягнення взаєморозуміння, звертання до співрозмовника, моніторингу відповідності взаємодії поставленій задачі, моніторингу успішності взаємодії, розв'язання непорозуміння й залагодження конфліктної ситуації, відновлення спілкування</p>
--	---	---

На визначених стратегіях і тактиках – складових стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій концентруватимемось у процесі конструювання змісту формування у цих фахівців цільової компетентності в професійно орієнтованому усному англійському спілкуванні, відбору навчального матеріалу, укладання підсистеми вправ.

Аналіз джерел з проблеми дослідження дозволяє виокремити низку особливостей процесу формування стратегій професійно-орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій, до яких належать:

- активізація говоріння і слухання як провідних видів мовленнєвої діяльності фахівців з інформаційних технологій у процесі виконання ними професійних функцій і соціальних ролей;
- забезпечення поетапності та послідовності процесу оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій знаннями, навичками уміннями, комунікативними і навчальними стратегіями – компонентами стратегічної компетентності;
- професійна спрямованість процесу формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій під час вивчення ними навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням»;
- посилення у студентів мотивації до навчання через забезпечення комунікативності, ситуативності, проблемності навчальних завдань, їх практичної корисності, опори на особистісний досвід [200].

Нами здійснений аналіз літератури з проблеми дослідження, тлумачення сутності поняття стратегічної компетентності фахівців з інформаційних технологій, а також його структури – знань, навичок, умінь та стратегій – складових стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому англomовному спілкуванні. З метою ґрунтовного дослідження наукової проблеми формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні доцільно проаналізувати підходи і принципи, що слугують методологічною й методичною основою цього процесу.

1.2. Методичні передумови формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Як іншомовна комунікативна компетентність, так її складова – стратегічна компетентність формуються у парадигмі комплексу підходів, серед яких чільне місце відводиться компетентнісному підходу.

Науковці розподіляють процес становлення і розвитку компетентнісного підходу в освіті на три основних етапи [105; 90, с. 15-24; 76, с. 50-51]:

- 1960-70 рр. – обґрунтування понять «компетенція» і «компетентність» у науковій літературі, класифікації компетентностей;
- 1970-80 рр. – створення переліку ключових компетентностей; розвиток учення Дж. Равена (J. Raven) про роль компетентностей у сучасному світі й презентація системи 39 основних компетентностей [208, с. 253–274; 206]; введення до широкого наукового обігу категорій «здатність» та «готовність»;
- кінець 80-х-поч.90-х – дотепер – трактування компетентностей як певного освітнього результату.

Дослідження компетентнісного підходу науковцями з різних країн набули великого розмаху. Беручи за основу науковий доробок зарубіжних і українських учених, можемо стверджувати, що існують різноманітні підходи до трактування поняття компетентності.

З урахуванням результатів досліджень, викладених у підрозділі 1.1 дисертації можемо стверджувати, що більшість науковців трактує компетентність як сукупність психолого-фізичних й інтелектуальних якостей особи, які дають їй змогу ефективно вирішувати поставлені задачі, приймати самостійні рішення та нести за них відповідальність [76, с.51].

Згідно з думкою І. Беха «трактування поняття компетентність є дуже широким... адже бути компетентним означає бути обізнаним в окремій

галузі, а отже і у певній сфері життя» [9]. Науковець є прихильником парадигми компетентісного підходу, яка акцентує на прямій залежності рівня сформованості компетентності від багажу знань, здобутих у закладі вищої освіти й подальшого трансформування цих знань у компетентності. В цей же час учений наголошує на тому, що основою компетентності є досвідченість, а не лише обізнаність індивіда у певній галузі.

О. Овчарук О. та О.Пометун [84; 90] визначають компетентність як інтегративну якість особистості, яка ґрунтується на взаємозв'язку теоретичних знань, практичних умінь та мотивації, зумовлює готовність індивіда до виконання певної діяльності, незалежно від контексту проблеми.

О. Пометун характеризує компетентнісний підхід як спрямованість освітнього процесу на формування загальної компетентності індивіда. Ця якість майбутнього фахівця, що поєднує знання, уміння, а також досвід особистості, має бути сформована у процесі навчання. Таким чином, науковці одностайні у твердженні, що компетентнісний підхід в освіті – сучасний орієнтир й ефективний вектор розвитку системи освіти. Задля повноцінної реалізації компетентісного підходу в освітньому процесі необхідно охопити й адаптувати усі компоненти навчального процесу [90].

З метою систематизації та узагальнення результатів наукових розвідок Федеральним статистичним департаментом Швейцарії і Національним центром освітньої статистики США та Канади було організовано групу експертів з різних галузей і сфер й започатковано проект «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади» («DeSeCo») [223, с. 5-14]. Учасники проекту «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади» акцентують на підвищенні ефективності формування компетентностей у сприятливому навчальному середовищі й вагомості створення сприятливого навчального середовища з метою формування цільових компетентностей [224].

Поняття середовища розвитку компетентності у широкий науковий

обіг ввів Дж. Равен (J. Raven) [206]. Чинниками ефективності середовища розвитку компетентності науковець вважає:

- створення атмосфери поваги до точок зору, переконань та рішень колег – учасників навчального процесу та формування відповідної комунікативної поведінки, що виявлятиметься у повазі до колег та їх комунікативної поведінки в подальшому – у процесі професійної діяльності;
- заохочення до розвитку і практикування нових стилів поведінки у процесі виконання завдань з високим рівнем мотивації;
- розуміння майбутніми фахівцями необхідності турботи про інституцію, в якій вони працюватимуть та сприйняття цієї інституції у новий спосіб;
- створення можливості уникнення уже скоєних помилок у майбутньому;
- забезпечення майбутніх фахівців рольовими моделями у реальних чи віртуальних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування;
- забезпечення процесу формування компетентностей новими концепціями й відповідними альтернативами;
- заохочення фахівців до цілепокладання й моніторингу процесу досягнення визначених цілей; забезпечення підтримки колег у разі нездатності майбутнього фахівця коректно визначати цілі й досягати очікуваних результатів;
- забезпечення майбутнім фахівцям підтримки й допомоги у разі, коли вони допускаються помилок;
- забезпечення майбутнім фахівцям можливості ознайомлення з результатами власної діяльності, обговорення і оцінювання отриманих результатів.

Вагомою для предмету нашого дослідження з огляду приналежності стратегічної компетентності до ключових компетентностей, зокрема – комунікативної й іншомовної комунікативної компетентностей, вважаємо

ініціативу укладення Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [42]. Рекомендації пропонують дескриптори, критерії і шкалування рівнів сформованості складових комунікативної компетентності в мовному і мовленнєвому аспектах.

На необхідності формування у майбутніх фахівців низки ключових компетентностей, до яких належить комунікативна, а в її складі і стратегічна компетентність, і які в умовах сучасного ринку праці дозволяють ефективно користуватись новою інформацією й комунікувати з метою реалізації професійних функцій і соціальних ролей наголошують й українські науковці, серед яких О. Овчарук [84].

Володіння майбутніми ІТ-фахівцями інформаційно-комунікаційними технологіями й уміння застосовувати їх за призначенням та здобувати за їх допомогою необхідні знання, навички й уміння матиме позитивний вплив на формування у цих фахівців важливих ключових компетентностей, у т. ч. й стратегічної компетентності.

Наукова й прагматична зорієнтованість стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні спрямована на ефективне вирішення конкретних проблем професійного характеру і досягнення комунікативних цілей.

О. Помеун констатує, що компетентнісний підхід в освіті напряду пов'язаний із особистісно-орієнтованим підходом до навчання, адже стосується особистості того, хто навчається, і може бути перевіреном під час виконання низки дій. Як наголошує учена, особистісно-орієнтований підхід виконує роль чинника особистісного розвитку індивіда [90].

Основа особистісно-орієнтованого підходу до підготовки майбутніх фахівців полягає у трансформації «знаннєвої» парадигми освіти у т. зв. парадигму розвитку, що передбачає зміну провідної функції знань – з основної мети навчання на засіб розвитку та становлення студента у процесі навчання у закладі вищої освіти. Відтак, процес навчання передбачає

перетворення соціального досвіду здобувача освіти на його особистий досвід [64, с. 191].

Щодо предмета нашого дослідження, завдання викладача іноземної мови за професійним спрямуванням у парадигмі особистісно-орієнтованого підходу полягають в урахуванні особистісних якостей студентів, рис характеру, навчальних потреб та інтересів, формуванні у студентів позитивного ставлення до своєї навчальної діяльності й майбутньої професійної діяльності, створенні сприятливого середовища та умов для активної навчальної діяльності, спрямованої на формування і розвиток у студентів визначених у підрозділі 1.1 компонентів стратегічної компетентності. Відображення засад особистісно-орієнтованого підходу до формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні має відбуватися на рівнях конструювання відповідного змісту навчання, відбору навчального матеріалу, конструювання відповідної підсистеми вправ та організації навчання з використанням відповідних активних й інтерактивних методів навчання.

На опанування іноземною мовою через спілкування спрямований комунікативний підхід [228; 151]. У сучасній методиці навчання іноземних мов комунікативний підхід трактується як такий, що базується на комунікації. Відтак, успішне навчання іноземної мови на засадах комунікативного підходу акцентує на максимальному залученні студентів до мовленнєвої діяльності. В свою чергу, грамотне вживання лексичних одиниць та граматичних структур й виправлення допущених студентами помилок відходить на задній план й втрачає свою актуальність [222].

Комунікативний підхід акцентує на відборі актуальних типових та проблемних ситуацій спілкування й організації процесу формування цільових компетентностей у видах мовленнєвої діяльності, у т. ч. й стратегічної компетентності в усному англomовному спілкуванні в межах таких ситуацій [209; 213]. Таким чином, у контексті нашого дослідження

особливої актуальності набуває взаємозв'язок комунікативного та ситуаційного підходів до навчання англійської мови за професійним спрямуванням і формування у цьому процесі стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Ситуаційний підхід охоплює вивчення типової чи проблемної ситуації професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій (підрозділ 1.1).

О. Синеккоп окреслює структуру ситуації спілкування, яку складають: учасники ситуації спілкування, їх статусно-рольові та комунікативні характеристики, умови спілкування, сфера спілкування, хронотоп, комунікативне середовище, організація, мотиви, цілі, стратегії й контроль спілкування, способи спілкування, канал, режим, жанр спілкування, аналіз індивідуального потенціалу учасників ситуації спілкування, планування і визначення стратегій для вирішення проблеми [108].

До структури ситуації професійно орієнтованого спілкування Н. Шандра включає наступні компоненти: час професійно орієнтованого спілкування; місце професійно орієнтованого спілкування (установа або організація); учасники ситуації професійно орієнтованого спілкування; комунікативна мета, мовленнєві наміри; об'єкти оточення; події; дії та операції, які виконуються дійовими особами; дискурс, що реалізується у контексті ситуації професійно орієнтованого спілкування; канали комунікації [145, с. 47].

До характеристик майбутніх фахівців з інформаційних технологій у ролі учасників типових та проблемних ситуацій професійно орієнтованого спілкування відносяться: їх індивідуально-психологічні особливості, рівень володіння іноземною мовою, навчальний стиль, що реалізується через індивідуальну здатність сприймати галузеві й предметні знання [108].

О. Синеккоп наполягає на важливості здійснення ситуаційного аналізу як викладачем, так і студентом у процесі професійно орієнтованого

англомовного навчання, особливо спрямованого на формування стратегічної компетентності. З урахуванням наукової позиції дослідниці, такий ситуаційний аналіз повинен охоплювати три етапи [108]:

1) вивчення комунікативної / мовленнєвої чи проблемної ситуації для професійно орієнтованого англомовного спілкування;

2) аналіз індивідуального потенціалу (сформованість знань, навичок і умінь – складових іншомовної комунікативної та іншомовної професійно-комунікативної компетентності, а також галузевих і предметних знань, навичок і умінь – складових професійної компетентності);

3) окреслення комунікативної мети, планування комунікативної поведінки, відбір і визначення комунікативних стратегій для вирішення проблеми.

Контекстний підхід спрямований на реалізацію послідовного та поетапного переходу студентів від навчальної діяльності до квазіпрофесійної діяльності та професійної діяльності за допомогою практично зорієнтованих творчих завдань [50; 183].

У контексті нашого дослідження засобом реалізації контекстного підходу до формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні є рольові ігри. Саме рольові ігри через спілкування у контексті штучно створених, проте наближених до реальних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій допомагають створити стимулююче середовище для кооперативного навчання, інтеракції учасників навчального процесу, активізації функціональної мови, використання відповідних мовних і мовленнєвих засобів задля досягнення комунікативних цілей, формування і розвитку відповідних навичок, умінь і стратегій. Комунікативні дії, що нагадують контекст реального професійного середовища, забезпечують т. зв. ситуативну достовірність [159, с. 381-400].

Оскільки рольова гра забезпечує інтенсивну практику професійно орієнтованого усного спілкування, вона дозволяє майбутнім фахівцям з інформаційних технологій опанувати визначені у підрозділі 1.1 комунікативні стратегії й тактики, розвинути навички використання відповідних комунікативних стратегій і тактик, а також засобів їх реалізації, вдосконалити комунікативні навички й уміння [229, с. 81-83], виявити набуті ресурси й прогалини, оцінити рівень володіння стратегіями і тактиками, а відтак – рівень сформованості своєї стратегічної компетентності.

Провідна роль викладача іноземної мови за професійним спрямуванням в умовах реалізації ситуаційного та контекстного підходів засобами рольової гри це роль посередника у забезпеченні кооперації, інтеракції та зворотного зв'язку між студентами [194] за допомогою вербальних та невербальних засобів.

Здійснений аналіз дозволяє підсумувати, що методичне підґрунтя формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні складає комплекс підходів, до яких належать: компетентнісний, особистісно-орієнтований, комунікативний, ситуаційний та контекстний підходи.

Висновки до розділу 1

На основі здійсненого у розділі 1 дисертації аналізу можемо зробити наступні висновки.

У контексті нашого дослідження з урахуванням результатів досліджень науковців Л. Бахман (L. Bachman), М. Кенейл (M. Canale), Л. Маріані (L. Mariani), А. Палмер (A. Palmer), Г. Рабаба (G. Rababah), М. Свейн (M. Swain) та ін. розглядаємо стратегічну компетентність як

складову іншомовної комунікативної компетентності, що формується у майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі навчання іноземної мови за професійним спрямуванням.

Доведено, що до одним із провідних чинників ефективності комунікації є лінгвістичний потенціал комуніканта, а відтак існує тісний зв'язок між сформованістю у майбутніх фахівців з інформаційних технологій лінгвістичної й стратегічної компетентностей в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні.

Професійно орієнтоване усне англомовне спілкування фахівців з інформаційних технологій розглядаємо як процес, який полягає у створенні й обміні цими фахівцями усними повідомленнями професійно орієнтованого змісту англійською мовою. Професійно орієнтоване усне англомовне спілкування фахівців з інформаційних технологій характеризується вживанням специфічної професійно орієнтованої лексики, у т. ч. термінів ІТ-сфери, жаргонізмів, скорочених форм, а також певних граматичних структур.

Виявлено аспекти професійно орієнтованого усного спілкування, до яких належать професійно орієнтоване усне говоріння у діалогічному (у т. ч. у полілогічному) й монологічному мовленні та професійно орієнтоване усне аудіювання в діалогічному й монологічному мовленні.

На основі аналізу соціальних ролей, професійних функцій, типових та проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій, конститутивних ознак професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій визначено основні жанри професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, до яких віднесено: усне повідомлення, усне інструктування, усну доповідь, усний звіт, усний виступ, усну презентацію, усні перемовини.

Встановлено, що стратегічна компетентність майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному

англомовному спілкуванні є здатністю цих фахівців ефективно застосовувати сформовані мовні знання, мовленнєві навички й уміння, компенсувати прогалини у володінні англійською мовою у процесі професійно орієнтованого усного англомовного спілкування засобами сформованих лінгвістичних ресурсів, невербальної комунікації й мовленнєвого та соціального досвіду спілкування англійською мовою.

Визначено структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, яку складають: 1) знання комунікативних цілей та процедури їх визначення; знання арсеналу мовних засобів; знання комунікативних стратегій, комунікативних тактик та засобів їх реалізації; знання правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій; знання способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; 2) навички визначення комунікативних цілей; навички відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, у т.ч. мовних засобів, відповідних комунікативних тактик та опорних фраз, що дозволяють реалізувати ті чи інші комунікативні стратегії, навички аудіювання і говоріння, навички застосування правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій; навички міжособистісної взаємодії з іншими учасниками комунікативного акту, у т. ч. з носіями мови чи вмiлими користувачами мови; навички застосування способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; 3) уміння планування «комунікативних ходів» з метою досягнення поставлених комунікативних цілей, формування динамічного концепту висловлювань; уміння аудіювання і говоріння; уміння ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації; уміння оцінювання ефективності комунікативного акту, ступеня досягнення комунікативних цілей; 4) комунікативні стратегії; 5) навчальні стратегії; 6) стратегії використання мови.

До арсеналу комунікативних стратегій – складових стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій належать: стратегії інформування, що використовуються з метою інформування колег, клієнтів чи керівництва компанії, отримання відповідної інформації від колег, клієнтів чи керівництва компанії; 2) стратегії стимулювання й аргументування, що використовуються з метою впливу на вербальну та невербальну комунікативну поведінку співрозмовника, спрямування комунікативної поведінки співрозмовника й спонукання його до виконання певних дій; 3) стратегії співпраці, що використовуються з метою позитивної взаємодії у колективі задля досягнення спільної мети шляхом рівноправної участі співрозмовників, вияву толерантності; 4) оцінювальні стратегії та стратегії емоційної діяльності, що використовуються з метою моніторингу та оцінювання комунікативної діяльності і комунікативної поведінки співрозмовників, уникнення стресу та вираження різних емоційних станів; 5) стратегії самопрезентації, що використовуються фахівцями з інформаційних технологій з метою інформування про себе та специфіку своєї професійної діяльності.

Встановлено, що група навчальних стратегій оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій стратегічною компетентністю в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні представлена метакогнітивними стратегіями регулювання процесу навчання та когнітивними стратегіями забезпечення результативності процесу навчання й виконання конкретних завдань.

Стратегії використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні включають: стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час продукування та відтворення мовлення; стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час

аудіювання; інтерактивні стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням.

Методичне підґрунтя формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні представлене комплексом підходів, до яких обґрунтовано віднесено: компетентнісний, особистісно-орієнтований, комунікативний, ситуаційний та контекстний підходи.

Основні ідеї та положення, викладені у розділі 1 дисертації, висвітлені в публікаціях авторки [133; 134; 135; 136; 137; 138; 193].

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У розділі 2 дисертації здійснено аналіз змісту формування стратегічної компетентності в усному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців, виокремлено його компоненти (предметний і процесуальний), визначено ключові характеристики усного професійного дискурсу ІТ-фахівців (вживання особливої лексики, домінування певних граматичних структур, вживання еліптичних речень, використання ніків, емоційна забарвленість, діалогічність, неоднорідність типів дискурсів, які використовуються у процесі усного професійно орієнтованого спілкування, домінування інструментального типу дискурсу, реалізація комунікативних стратегій і стратегій вживання мови), здійснено аналіз цільової ситуації, навчальних потреб та інтересів майбутніх ІТ-фахівців. З урахуванням згаданих ключових характеристик дискурсу обґрунтовано одиниці (лексичні одиниці, граматичні структури, тексти визначених жанрів, здебільшого, діалогічного характеру, аудіотексти, відеофрагменти), критерії й окреслено особливості відбору навчального матеріалу для формування цільової компетентності. Обґрунтовано етапи (ознайомлення, автоматизації, продукування) і представлено підсистему вправ для формування стратегічної компетентності в усному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців, яку складають п'ять груп вправ. Сконструйовано лінгводидактичну модель формування стратегічної компетентності в усному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців, структуру якої складає низка взаємопов'язаних блоків (цільово-методологічний, змістово-організаційний, результативний), компоненти яких взаємодіють між собою. Обґрунтовано комплекс дидактичних, методичних і специфічних для предмету дослідження принципів

формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців, до якого віднесено принципи: професійної спрямованості, поетапності, доступності, комунікативності, продуктивності, відтворення реальних типових і проблемних ситуацій в навчальному процесі, ефективного використання комунікативних стратегій і тактик. Описано ефективні методи формування стратегічної компетентності в усному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців, якими з урахуванням результатів здійснених досліджень обґрунтовано вважаємо рольову гру й презентацію.

2.1. Зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Зміст навчання вважається однією з базових категорій навчання іноземних мов, у т. ч. й англійської мови за професійним спрямуванням. Науковці визначають зміст навчання як сукупність того, що повинен засвоїти студент у процесі навчання [73, с. 100].

Зміст навчання іноземної мови за професійним спрямуванням конструюється з обов'язковим урахуванням аналізу цільової ситуації й аналізу навчальних потреб тих, хто навчається. Таким чином, у процесі конструювання змісту формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні необхідно, передусім, проаналізувати цільову ситуацію та навчальні потреби студента.

Обґрунтування аналізу цільової ситуації здійснили Дж. Манбі (J. Munby) [199, с. 52-115], М. Байрам (M. Byram) та Ч. Брумфіт (Ch. Brumfit) [210, с. 439]. Дж. Манбі (J. Munby) запропонував моделювання системи цільової ситуації та потреб студентів, яка повинна відображати:

комунікативну мету, завдання і засоби комунікації, мовні навички і уміння, функції, структури, таким чином відтворюючи соціолінгвістичні і лінгвістичні аспекти навчання іноземної мови за професійним спрямуванням [199, с. 52-115]. Критику на адресу цієї моделі висловив Р. Джордан (R. Jordan), аргументуючи свою позицію тим, що зміст навчального курсу іноземної мови за професійним спрямуванням, розроблений на основі моделі системи цільової ситуації та потреб Дж. Манбі (J. Munby), враховує лише лінгвістичні та соціолінгвістичні параметри іноземної мови за професійним спрямуванням. Саме Р. Джордан (R. Jordan) наполягав на урахуванні у процесі конструювання змісту навчання іноземної мови за професійним спрямуванням результатів аналізу потреб студентів [185, с. 22-23].

До розповсюджених методів аналізу цільової ситуації та потреб студентів належать: опитування, анкетування, внутрішнє і зовнішнє спостереження, тестування, аналіз нормативних документів та навчальної документації [190].

У контексті нашого дослідження ми здійснили аналіз цільової ситуації та потреб майбутніх фахівців з інформаційних технологій щодо навчання іноземної мови у ЗВО з використанням таких методів аналізу як:

- аналіз робочих і навчальних програм й силабусів навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділові комунікації» навчального плану підготовки майбутніх бакалаврів – фахівців з інформаційних технологій у Львівському національному університеті імені Івана Франка, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка та Національному університеті «Львівська політехніка» з метою виявлення змістових та організаційних особливостей вивчення майбутніми фахівцями з інформаційних технологій іноземної мови (англійської), іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) та ділових комунікацій в галузі інформаційних технологій (англійською мовою) у процесі навчання у ЗВО;

- анонімне анкетування студентів 2-го курсу бакалаврату факультетів прикладної математики й інформатики та електроніки Львівського національного університету імені Івана Франка з метою виявлення навчальних потреб та інтересів щодо навчання іноземної мови за професійним спрямуванням;
- тестування студентів 2-го курсу бакалаврату факультету прикладної математики й інформатики Львівського національного університету імені Івана Франка з метою визначення рівня володіння ними іноземною мовою (англійською);
- опитування фахівців з інформаційних технологій – співробітників трьох найбільших технологічних компаній Львівського ІТ-кластеру (AttractGroup, Accenture, CyberCraftinc., Microsoft Corporation, Oracle Corporation, SoftServe, TATA Consultancy Service), що виконують у своїх компаніях різні соціальні ролі та професійні обов'язки: програмістів, тестерів, архітекторів, проект-менеджерів, аналітиків, фахівців з операційних систем та ін. з метою з'ясування особливостей їхнього професійно орієнтованого англомовного спілкування.

Здійснений аналіз дозволив окреслити цільову ситуацію навчання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій іноземної мови за професійним спрямуванням (англійською), в межах якого відбувається формування у них стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні. Здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» вивчають навчальну дисципліну «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська) здебільшого впродовж другого року навчання у ЗВО після завершення вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова» (англійська). Кількість аудиторного навчального часу для вивчення цієї дисципліни складає 128 годин, 48 з яких відводяться формуванню стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні. Впродовж останнього часу навчання відбувається, здебільшого, в дистанційному форматі в умовах онлайн

навчання. Рівень володіння англійською мовою студентами 2-го курсу бакалаврату факультету прикладної математики й інформатики Львівського національного університету імені Івана Франка на початковому етапі вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» складає B1+ (38%) та B2 (62%).

В свою чергу, до навчальних потреб майбутніх фахівців з інформаційних технологій з урахуванням результатів аналізу робочих і навчальних програм та силабусів навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділові комунікації», анкетування й тестування студентів, опитування фахівців з інформаційних технологій – співробітників компаній Львівського ІТ-кластеру, які виконують різні соціальні ролі та професійні обов'язки у своїх компаніях, відносимо:

- опанування фаховою лексикою, у т. ч. термінами й термінологічними виразами;
- оволодіння студентами основними формами і жанрами професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;
- формування у студентів компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні;
- опанування граматичними структурами, притаманними професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій;
- оволодіння студентами комунікативними стратегіями інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації в ситуаціях професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, а саме: презентування продуктів і проєктів, обговорення деталей замовлення, обговорення організаційних і технічних завдань, обговорення проблем, що виникають у процесі виконання виробничих завдань,

обговорення результатів проєктів, обговорення перспективних планів роботи, обговорення і прийняття ефективних виробничих рішень;

- оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій стратегіями використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням в аудіюванні і говорінні;
- опанування студентами метакогнітивними стратегіями регулювання процесу навчання і когнітивними стратегіями забезпечення результативності процесу навчання та виконання завдань;
- формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

До навчальних інтересів студентів 2-го курсу бакалаврату факультетів прикладної математики й інформатики та електроніки Львівського національного університету імені Івана Франка щодо вивчення ними іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) на основі аналізу проведеного анонімного анкетування відносимо: опанування визначених у робочих, навчальних програмах та силабусах навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська) тем, а також відповідного лексичного й граматичного матеріалу у контексті типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій в ігровій формі у процесі вирішення проблем професійного характеру.

Оскільки в основі конструювання змісту навчання лежить його мета, сформулюємо мету навчання, спрямованого на формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні. Таким чином, метою процесу навчання, спрямованого на формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні є поетапне і послідовне

формування та розвиток визначених у підрозділі 1. 1 складових цільової компетентності.

Щодо структури змісту навчання, науковці визначають предметний і процесуальний компоненти [73, с. 100].

Оскільки предметний компонент змісту навчання іноземної мови за професійним спрямуванням охоплює функції і форми професійно орієнтованого спілкування, соціальні ролі фахівців, сфери, жанри і ситуації професійно орієнтованого спілкування, теми, проблеми, типові для професійного спілкування фахівців, мовний матеріал, а процесуальний компонент – мовленнєві навички, уміння і вправи для їх формування, з метою коректного визначення складових предметного і процесуального компонентів змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій необхідно здійснити аналіз усного професійного дискурсу фахівців з інформаційних технологій.

Аналіз усного професійного дискурсу фахівців з інформаційних технологій передбачає аналіз й урахування його лексичних (вживання відповідних лексичних одиниць – слів та фраз, термінів), граматичних особливостей (домінування певних граматичних структур: активного чи пасивного стану, часових та неозначених форм дієслів, певних способів побудови речень, певних типів запитань), особливостей структури тексту (синтаксичної чи семантичної) й конверсаційних кодів (почерговості реплікування, втручання та реакцій співрозмовників, культурних умовностей, соціальних ролей). Перелічені особливості усного професійного дискурсу фахівців з інформаційних технологій повинні також бути враховані у процесі відбору навчального матеріалу з метою формування визначених у підрозділі 1.1 компонентів структури стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Аналізуючи усний професійний дискурс фахівців з інформаційних технологій, звернемось, перш за все, до сутності поняття «дискурс» та особливостей застосування методу дискурс-аналізу.

Л. Філіпс та М. Йоргенсен визначають «дискурс» як особливий спосіб спілкування, сприйняття і розуміння оточуючого світу чи якогось його аспекту [129, с. 18]. Дискурс є зв'язним текстом в сукупності з прагматичними, соціокультурними, психологічними та ін. екстралінгвістичними чинниками, мовленням, спрямованим на соціальну взаємодію.

У широкий науковий обіг поняття «дискурс» увійшло на початку 1970-х рр. Науковці аналізують дискурс у контексті трьох підходів:

- з позиції формальної чи структурно орієнтованої лінгвістики дискурс розглядається як два чи більше речення, об'єднані смисловим зв'язком, при цьому зв'язність є однією з ключових характеристик дискурсу;
- з позиції функціонального підходу розглядається взаємозв'язок функцій дискурсу та функцій мови у широкому соціокультурному аспекті;
- з позиції прагмалінгвістики у контексті комунікативної події розглядається взаємодія форми, значення, дії і функції [149].

Так, будучи прихильками першого підходу, Е. Лакло (E. Laclau) і Ш. Муфф (S. Mouffe) трактують «дискурс» як сукупність фіксованих значень в межах певної галузі [188, с. 105-112]. Теорія дискурсу Е. Лакло (E. Laclau) і Ш. Муфф (S. Mouffe) базується на постструктуралістській ідеї про те, що дискурс формує соціальний світ за допомогою значень, котрі з урахуванням постійних змін мови не є постійними. Таким чином, жоден дискурс не є замкнутим і довершеним, оскільки постійно змінюється в результаті контакту з іншими дискурсами й т. зв. «боротьби дискурсів» [188, с. 105-112].

Прихильник другого підходу Н. Феркло (N. Fairclough) наполягає, що дискурс є соціальною практикою, яка формує соціальний світ й акцентує на

змінах дискурсу і понятті інтертекстуальності. При цьому інтертекстуальність науковець трактує як механізм, за допомогою якого окремий текст залучає елементи і дискурси інших текстів шляхом комбінування [172, с. 64-72].

У контексті теорії Н. Феркло (N. Fairclough) кожен мовленнєвий випадок в межах визначених у підрозділі 1.1 ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій охоплює три виміри: текст (усне, письмове мовлення, візуальний образ чи їх поєднання), дискурсивну практику та соціальну практику [173, с. 145].

Метод дискурс-аналізу з урахуванням результатів досліджень науковців розглядаємо як: соціолінгвістичний метод структурно-семіотичного дослідження текстів, спрямований на визначення прихованих значень тексту, контексту його створення, вірогідних інтерпретацій [104]; якісний метод дослідження усного чи письмового розмовного, професійно орієнтованого чи ін. спілкування з позиції його соціального контексту.

Дискурс-аналіз оперує трьома типами категорій: тип дискурсу, формат тексту, жанр мовлення.

За критерієм сфери спілкування учасників дискурсу, науковці визначають наступні типи дискурсу: побутовий, науковий, політичний, релігійний, діловий, професійний та ін. [146, с. 233].

Здійснивши аналіз базових категорій дискурсу, перейдемо до аналізу професійного дискурсу.

Професійний дискурс – текст, занурений у ситуацію реального професійного спілкування [20].

За критерієм інтенції, вираженої у дискурсі, у т. ч. й професійному, учені вирізняють інформаційний дискурс, інтерпретаційний дискурс, інструментальний дискурс та аффіліативний дискурс [106; 107].

Важливим поняттям дискурс-аналізу є порядок дискурсу, який науковці розглядають як сукупність усіх жанрів і дискурсів, які використовуються у певній соціальній чи професійній сфері [129, с. 126].

Щодо порядку дискурсу фахівців з інформаційних технологій, особливості їх дискурсивної та соціальної практики проаналізовані у підрозділі 1.1 дисертації у контексті обґрунтування структури стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій з метою визначення низки комунікативних стратегій, важливих для професійно орієнтованого усного спілкування цих фахівців.

Лінгвістичні особливості професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій передбачають аналіз лексики, граматичних структур, синтаксису і зв'язності речень, за допомогою яких дискурси і жанри реалізуються лінгвістично [129, с. 122].

З урахуванням результатів досліджень [107; 20; 47; 79; 103] можемо виокремити низку лінгвістичних особливостей усного професійного дискурсу фахівців з інформаційних технологій:

- вживання особливої лексики, яку складають, здебільшого, англоамериканські слова та вирази з певних лексичних пластів: розмовно-побутові слова, розмовні вирази, літературні слова, терміни, жаргонізми, комп'ютерний сленг, мовленнєві кліше;
- домінування певних граматичних структур (напр., активного стану дієслова, теперішніх та минулих часових форм (Present Simple, Past Simple, Present Continuous, Present Perfect), вживання модальних дієслів, неозначених форм дієслова, часті пропуски дієслів-зв'язок;
- вживання еліптичних речень (зазвичай з еліпсом присудка);
- використання ніків та прізвиськ, часто пов'язаних з комп'ютерною термінологією при звертанні до колег;
- емоційна забарвленість;
- діалогічність;
- неоднорідність типів дискурсів, які використовуються комунікантами у процесі усного професійно орієнтованого спілкування (напр., поєднання персонального та інституційного типів дискурсу);

домінування інструментального типу дискурсу (напр., обмін думками чи досвідом у ситуаціях спілкування з колегами);

- реалізація комунікативних стратегій і стратегій вживання мови з урахуванням правил етикету та нетикету.

Усний професійний дискурс фахівців з інформаційних технологій характеризується використанням міміки і жестів з метою вираження емоцій, почуттів; можливою наявністю електронного каналу передачі, за якої усне професійно орієнтоване спілкування між комунікантами (ІТ-фахівцями-колегами, працівником та керівником, фахівцем з інформаційних технологій і клієнтом) відбувається засобами сучасних технологій зв'язку.

Як уже зазначалося, проаналізовані особливості професійно орієнтованого усного англomовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій повинні бути відображені в предметному компоненті змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

З урахуванням результатів досліджень С. Ніколаєвої, О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецької та ін. [73, с. 100], до предметного компоненту змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій відносимо (рис. 2.1):

- соціальні ролі, які виконують фахівці з інформаційних технологій у процесі професійної діяльності: розроблення програмних продуктів, тестування програмних продуктів, менеджмент діяльності, підтримка, аналітика;

- офіційну та напівофіційну форми професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;

- сфери професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій: усний обмін інформацією, перемовини із замовниками, постачальниками, досягнення

усних домовленостей, отримання інструкцій, рекомендацій і звітність керівному персоналу, дружнє спілкування з колегами;

- основні функції професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій: опис, повідомлення, інформування, стимулювання, аргументування, співпраці, оцінювання, презентування;

- жанри професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій: усне повідомлення, усне інструктування, усну доповідь, усний звіт, усний виступ, усну презентацію, усні перемовини;

- ситуації професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій: презентування продуктів і проєктів, обговорення деталей замовлення із замовником, обговорення організаційних і технічних завдань, обговорення проблем, що виникають у процесі виконання виробничих завдань, обговорення результатів проєктів, обговорення перспективних планів роботи, обговорення і прийняття ефективних виробничих рішень;

- теми в межах типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій («Розроблення програмного забезпечення», «Сервісна архітектура», «Тестування програмного забезпечення», «Адміністрування систем і баз даних», «Аналітична діяльність», «Інформаційна та кібер безпека», «Керівництво проєктами», «Штучний інтелект») і тексти відповідно до визначених тем;

- мовний матеріал: лексичний матеріал (лексичні одиниці, у т. ч. професійна лексика і терміни, граматичний матеріал (граматичні конструкції), фонетичний матеріал, лінгвосоціокультурний матеріал (етикет професійної комунікативної поведінки в мультикультурному колективі, етикет ділової комунікації);

- комунікативні стратегії професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій: інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації;
- метакогнітивні стратегії регулювання процесу навчання і когнітивні стратегії забезпечення результативності процесу навчання й виконання конкретних завдань;
- стратегії використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні: стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час відтворення мовлення та продукування, стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням під час аудіювання, інтерактивні стратегії використання англійської мови за професійним спрямуванням;
- невербальні засоби комунікації: жести, міміка, контакт очей.

Процесуальний компонент змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій включає (рис. 2.1):

- знання комунікативних цілей і процедури визначення комунікативних цілей, знання визначеного у предметному компоненті змісту мовного матеріалу, знання комунікативних стратегій і тактик, опорних фраз, мовленнєвих кліше та ін. засобів реалізації комунікативних стратегій, знання правил мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій, знання способів, критеріїв і засобів оцінювання ефективності комунікативного акту;
- навички визначення комунікативних цілей, навички оперування мовним матеріалом, навички відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, навички аудіювання і говоріння, навички

міжособистісної взаємодії, навички оперування лінгвосоціокультурним матеріалом, навички оцінювання ефективності комунікативного акту;

- уміння аудіювання і говоріння, уміння оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом; уміння ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, уміння оцінювання ефективності комунікативного акту, уміння ефективного застосування навчальних стратегій і стратегій використання мови;

- вправи і завдання для розвитку навичок і умінь аудіювання і говоріння, оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом, ефективного використання комунікативних стратегій, тактик і засобів їх реалізації, оперування стратегіями використання мови.

У компонентах змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій враховані проаналізовані вище особливості усного професійного дискурсу фахівців з інформаційних технологій.

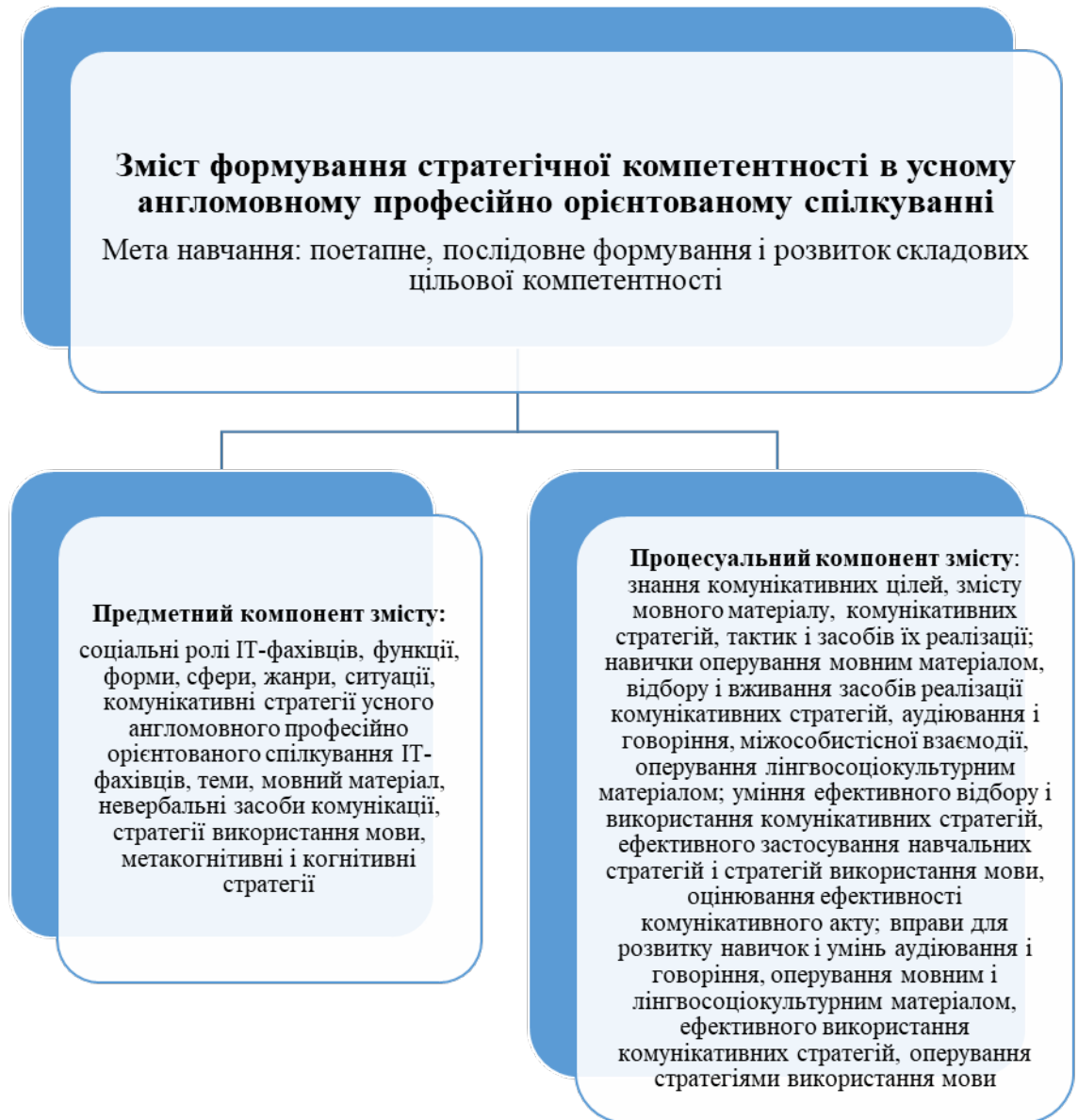

Рис. 2.1. Компоненти змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Визначені компоненти змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, будуть враховані нами у процесі відбору навчального матеріалу для формування у цих фахівців стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні.

2.2. Відбір навчального матеріалу для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Підґрунтя процесу визначення одиниць та критеріїв відбору навчального матеріалу для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій складають аналіз змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, аналіз Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [42] та аналіз розвідок науковців [44; 73; 103; 108; 145].

У процесі визначення одиниць та критеріїв відбору навчального матеріалу з урахуванням результатів досліджень [4] ми керувалися чинниками:

- особливості професійної діяльності фахівців з інформаційних технологій;
- особливості професійного усного англомовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій;
- мета навчання;
- програмні вимоги;
- аналіз цільової ситуації, навчальних потреб та інтересів майбутніх фахівців з інформаційних технологій;
- обсяг навчального часу;
- організаційні особливості формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, методи і засоби навчання;
- джерела відбору навчального матеріалу.

Здійснений аналіз дозволяє стверджувати, що одиниці відбору навчального матеріалу повинні відображати ключові складові стратегічної компетентності й, водночас, слугувати джерелом складових цієї компетентності, зокрема професійно орієнтованої лексики, у т. ч. термінів, типових граматичних структур, комунікативних стратегій, тактик та засобів їх реалізації, у т. ч. опорних фраз і мовленнєвих кліше.

Джерелом обґрунтованих у підрозділі 1. 1 складових стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій є усні тексти різних жанрів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій: усні повідомлення, усне інструктування, усні доповіді, усні звіти, усні виступи, усні презентації, усні перемовини.

Таким чином, визначено одиниці відбору навчального матеріалу для формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні, до яких відносимо:

- лексичні одиниці: терміни-слова і терміни-словосполучення, опорні фрази і мовленнєві кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик;
- граматичні структури;
- тексти визначених жанрів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;
- аудіотексти та відеофрагменти професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

Обґрунтуємо критерії відбору кожної із визначених одиниць. Під критеріями відбору навчального матеріалу з урахуванням результатів досліджень О. Бирюк розуміємо основні ознаки, які дозволяють здійснювати оцінювання одиниць відбору навчального матеріалу за якісними і кількісними характеристиками з метою їх використання (чи

невикористання) у якості навчального матеріалу відповідно до цілей навчання [14, с. 65].

Так, на основі досліджень науковців у процесі відбору термінів-слів, термінів-словосполучень, а також опорних фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик керуватимемось такими критеріями [31]:

- професійної спрямованості;
- частотності;
- семантичної, і комунікативної цінності;
- словотвірної здатності;
- сполучуваності;
- тематичності.

Критерій професійної спрямованості відбору термінів-слів, термінів-словосполучень, опорних фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик передбачає трактування згаданих одиниць відбору з точки зору їх важливості для правильного розуміння фахового друкованого, аудіо-тексту чи відеофрагменту, правильного виконання вправ і навчальних завдань, спрямованих на підготовку студентів до використання термінів-слів, термінів-словосполучень, опорних фраз і мовленнєвих кліше в діалогічному і монологічному мовленні, а також вільне вживання перелічених одиниць відбору з метою реалізації визначених у підрозділі 1.1 комунікативних стратегій в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні на професійну тематику.

Критерій частотності передбачає високий коефіцієнт (≥ 5) повторюваності термінів-слів, термінів-словосполучень, опорних фраз і мовленнєвих кліше у джерелах відбору (професійно орієнтованих англомовних друкованих текстах, аудіотекстах, відеофрагментах) [31]. Враховуючи критерій частотності, потрібно орієнтуватися не на глобальну частотність, а на частотність у контексті досягнення комунікативної мети у конкретній комунікативній ситуації.

Критерій семантичної і комунікативної цінності термінів-слів, термінів-словосполучень, опорних фраз і мовленнєвих кліше передбачає їх відповідність комунікативним стратегіям і тактикам, застосованим у типових чи проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій в межах визначених тем з метою досягнення конкретної комунікативної мети.

Критерій словотвірної здатності передбачає, що лексичні одиниці з одного боку виконують функцію основної словотвірної бази в деривації, а з іншого – функцію словотворення, тобто породження вторинних лексичних одиниць, у такий спосіб розбудовуючи лексичний склад мови. Оскільки похідні слова вторинні й, зазвичай, складніші за семантикою, їх можна пояснювати шляхом посилення на значення слів, від яких вони походять.

Критерій сполучуваності передбачає наявність у лексичних одиниць певного лексичного оточення та певної кількості синтаксичних моделей сполучуваності, при цьому сполучуваність впливає на значення, а значення, в свою чергу, впливає на сполучуваність. До чинників, які регулюють сполучуваність слів учені відносять: логічну вмотивованість, граматичну структуру мови й мовну традицію [57]. Ігнорування правил сполучуваності призводить до помилок у вживанні слів. Однією з причин допущення помилок у слововживанні в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій є вплив позанормативних елементів, напр. – жаргонізмів.

Критерій тематичності полягає у тому, що відбір ключової лексики, у т. ч. термінологічного лексикону підмови галузі інформаційних технологій, повинен здійснюватись у межах лексико-семантичних полів на основі аналізу функціонування ключової лексики у різних контекстах, словесних сім'ях і парадигматичних зв'язках з метою її подальшого групування за тематичним принципом.

Аналіз професійного усного англomовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій з урахуванням обґрунтованих критеріїв відбору

лексичного матеріалу дозволив визначити лексичний мінімум для формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні (додаток А).

У контексті формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні граматика англійської мови для професійних цілей сприяє формуванню і розвитку мовленнєвих навичок, умінь і комунікативних стратегій, тобто відіграє допоміжну роль в мовленнєво-мисленнєвій діяльності. Відтак, як уже зазначалося, до одиниць відбору навчального матеріалу для формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні належать, також, граматичні структури. До критеріїв відбору граматичного матеріалу з метою формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні відносимо критерії:

- мінімальної доцільності;
- частотності;
- зразковості.

Критерій мінімальної доцільності передбачає опанування студентами лише основними, найбільш поширеними в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій граматичними формами і структурами, посильними для засвоєння й, водночас, достатніми для реалізації комунікативних стратегій і тактик, спрямованих на виконання комунікативно значущих задач і досягнення комунікативної мети у типових та проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій. Спрямованість на активне засвоєння завищеного обсягу граматичного матеріалу негативно позначається на ефективності навчання іноземної мови. Негативно позначиться завищений обсяг граматичного

матеріалу й на оволодінні студентами ІТ-спеціальностей англійською мовою для спеціальних цілей, зокрема на формуванні у них стратегічної компетентності за рахунок втрати інтересу та мотивації до навчання. Таким чином, граматичні явища, які не відповідають критерію мінімальної доцільності, засвоюватимуться студентами у процесі опанування лексичного матеріалу: термінологічних виразів, опорних фраз, що допомагають реалізувати ті чи інші комунікативні стратегії та мовленнєвих кліше.

Критерій частотності пропонує здійснювати відбір граматичних форм і структур, які є часто вживаними в професійно орієнтованому усному англійському спілкуванні фахівців з інформаційних технологій й часто зустрічаються у досліджуваних зразках визначених жанрів професійного усного англійського дискурсу фахівців з інформаційних технологій.

Критерій зразковості передбачає відбір тих граматичних форм і структур, які будучи часто вживаними й достатньо поширеними в професійно орієнтованому усному англійському спілкуванні фахівців з інформаційних технологій, слугуватимуть мовними зразками для репродукування опорних фраз і мовленнєвих кліше й подальшого їх використання у процесі продукування студентами власних висловлювань.

З урахуванням обґрунтованих критеріїв відбору граматичного матеріалу, аналіз професійного усного англійського дискурсу фахівців з інформаційних технологій дозволив визначити граматичний мінімум для формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англійському спілкуванні (додаток Б).

Тексти вважаються комунікативними одиницями двох рівнів: когнітивного (відповідає за інтенціональне і змістове наповнення акту комунікації) та лінгвістичного (відповідає за мовні й мовленнєві форми реалізації акту комунікації) [101, с. 68;22]. Аналіз досліджень [180;169;189; 76, с. 187] дозволяє стверджувати, що вдало відібрані тексти за

спеціальністю задовольняють навчальні потреби студентів, зокрема – інформаційно-пізнавальні й виконують функції мотивації студентів через професіоналізацію навчання англійської мови за професійним спрямуванням та основного джерела фахового, у т. ч. термінологічного словника студентів. У контексті нашого дослідження тексти слугують:

- джерелом лексичних одиниць, у т. ч. термінів, опорних фраз та мовленнєвих кліше, що дозволяють реалізувати основні комунікативні стратегії професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;
- моделями комунікативної поведінки мовців у процесі професійно орієнтованого усного англомовного спілкування;
- інструментами для продукування студентами висловлювань у післятекстовій діяльності, зокрема опорами для репродукування висловлювань, формулювання думок та продукування власних висловлювань, створення власних вторинних текстів у процесі виконання завдань.

До критеріїв відбору текстів визначених жанрів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій (усне повідомлення, усне інструктування, усну доповідь, усний звіт, усний виступ, усну презентацію, усні перемовини), що носять здебільшого діалогічний і монологічний характер, належать:

- автентичність чи умовну автентичність (надання текстам автентичної форми), оскільки автентичні тексти, що відображають професійно орієнтоване усне англомовне спілкування фахівців з інформаційних технологій, слугують джерелом пізнання системи формальномовних засобів, норм і правил професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій, відображають соціальні ролі, професійний статус, стереотипи поведінки учасників [5]. М. Філіпс (M. Phillips) і С. Шетлсворф (C. Shettlesworth) [205] акцентують, що використання у процесі навчання іноземної мови за професійним

спрямуванням автентичних текстів дозволяє студентам досвідчити особливості її «природного» вживання. Як стверджують науковці Т. Хатчінсон (Т. Hutchinson), А. Уотерс (А. Waters), У. Гюллен (W. Hüllen), лінгвістичні знання, необхідні для розуміння фахового тексту, відрізняються від лінгвістичних знань, необхідних для розуміння неспеціалізованого тексту, оскільки розуміння загального змісту більше залежить від знання предмета, аніж знання іноземної мови, й не кількість фахових термінів у тексті відрізняє зміст курсу іноземну мову за професійним спрямуванням від змісту курсу іноземної мови, а фактичні лінгвістичні і соціолінгвістичні знання, необхідні для розуміння цих термінів і загального контексту [180, с. 161; 179, с. 116–141]. Доцільність використання у процесі навчання іноземної мови за професійним спрямуванням умовно автентичних текстів, адаптованих чи створених авторами навчальних видань, обґрунтовують Дж. Аллен (J. Allen) та Г. Уіддовсон (H. Widdowson). Адаптація автентичних текстів чи самостійне створення текстів авторами навчальних видань дозволяє уникати синтаксичної складності текстів та акцентувати у процесі навчання на певних мовних одиницях і структурах та мовленнєвих моделях [151];

- відповідність текстового матеріалу визначеній меті навчального курсу. Автентичні чи умовно автентичні тексти повинні відповідати меті навчання (у контексті нашого дослідження – формуванню у майбутніх фахівців з інформаційних технологій компонентів стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні), а також колу тем, визначених на основі аналізу цільової ситуації та потреб студентів;

- доступність – змістова простота, яка дозволяє студентам сприймати і розуміти професійно орієнтований текст, а також відповідність рівню володіння студентами англійською мовою. Науковці довели, що надто високий рівень складності автентичних текстів призводить до втрати студентами мотивації до опрацювання цих текстів [180, с. 161];

- ситуативність – відповідність змісту текстів визначеним у підрозділі 1.1 типовим і проблемним ситуаціям професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;
- репрезентативність – здатність текстів повно і адекватно відтворювати властивості галузі інформаційних технологій та особливості професійного усного англомовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій; насиченість текстів фаховою лексикою, типовими граматичними структурами, опорними фразами і мовленнєвими кліше для реалізації комунікативних стратегій, притаманних професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій [37];
- інформаційно-професійна цінність – інформаційна насиченість та професійна актуальність.

На основі аналізу наукових джерел [67], до якісних критеріїв відбору аудіотекстів як одиниць відбору навчального матеріалу з метою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій відносимо:

- автентичність;
- професійну орієнтованість;
- ситуативність;
- жанрову співвіднесеність;
- врахування фонетичних і акустичних особливостей аудіотексту.

Критерій автентичності реалізується на структурному, лексико-фразеологічному, граматичному і функціональному рівнях.

Автентичність на структурному рівні передбачає логічну побудову, а також змістову, лексико-граматичну й формальну цілісність аудіотексту.

Граматична автентичність передбачає насиченість аудіофрагменту граматичними структурами, притаманними усному англомовному дискурсу фахівців з інформаційних технологій. Р. Вікович вважає, що саме

граматична автентичність сприяє зниженню міжмовної інтерференції [25, с. 80].

Функціональна автентичність у контексті формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій реалізується в насиченості аудіофрагменту лінгвістичними засобами, характерними офіційному та напівофіційному стилям професійно орієнтованого усного англомовного спілкування цих фахівців (напр. еліптичність, насиченість професійною лексикою, у т. ч. термінами та ін.).

Критерій жанрової співвіднесеності передбачає відбір аудіотекстів, що за жанровим розмаїттям відповідають визначеному у підрозділі 1.1 переліку домінуючих жанрів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

Критерії граматичної, функціональної автентичності, жанрової співвіднесеності, а особливо лексико-фразеологічної автентичності тісно пов'язаний з критеріями професійної спрямованості та ситуативності. У контексті нашого дослідження лексико-фразеологічна автентичність полягає у відборі аудіотекстів на професійні теми у межах визначених типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, а також їх насиченості професійною лексикою, у т. ч. специфічними термінами, сталими виразами, жаргонізмами, сленгом, емоційно-оцінною лексикою, відповідають специфіці професійного усного англомовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій.

Критерій врахування фонетичних і акустичних особливостей аудіотексту акцентує на зовнішніх звукових чинниках, таких як правильна вимова, середній темп мовлення, відповідна інтонація, акустика.

Оскільки у процесі відбору відеофрагментів акцентуємо на їх мовній та мовленнєвій сторонах, у процесі відбору відеофрагментів з метою формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному

спілкуванні орієнтуватимемось на визначені вище критерії, якими послуговуватимемось у процесі відбору аудіотекстів.

Науковці визначають низку переваг відеоряду над аудіорядом, зокрема залучення візуальних опор, якими власне і є відеоряд, складніше мовне і мовленнєве оформлення, а також змістове наповнення [4]. Перелічені переваги уможливають готовність студентів до сприйняття зорового компонента відеофоноінформації, адже через зоровий канал сприймається 80-90 % інформації [33, с. 78].

Проте у контексті дослідження враховуватимемо методичну цінність аудіотекстів і використовуватимемо їх у процесі формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності.

Звернемо увагу на важливість дотримання спільних для відбору друкованих текстів, аудіотекстів та відеофрагментів критеріїв комунікативної спрямованості та соціокультурної цінності.

Визначено низку універсальних для усіх визначених одиниць навчального матеріалу (лексичні одиниці, у т. ч. терміни; граматичні структури; опорні фрази і мовленнєві кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик; тексти визначених жанрів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій) критеріїв відбору, до яких відносимо:

- урахування специфіки професійно орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій;
- урахування лінгвістичних особливостей професійного усного англomовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій;
- забезпечення поетапності, послідовності й наступності в оволодінні навчальним матеріалом на лексичному, граматичному й тематичному рівнях;
- забезпечення дозованості навчального матеріалу.

На особливу увагу у контексті нашого дослідження заслуговують кількісні критерії відбору лексичних одиниць, у т. ч. термінів, граматичних

структур, опорних фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик, текстів різних жанрів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, аудіотекстів та відеофрагментів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

Обґрунтуємо кількісні критерії визначених одиниць відбору навчального матеріалу.

Вслід за Н. Бориско розуміємо кількісні критерії відбору як основні ознаки, які є інструментами кількісного оцінювання матеріалу з метою його використання чи невикористання у якості навчального матеріалу відповідно до цілей формування відповідної компетентності [19, с. 116].

Обсяг тексту є одним з основних кількісних критеріїв відбору друкованих текстів. Чинником, який необхідно враховувати при встановленні обсягу тексту – його змістова і мовна складність. Дещо відрізнятися за обсягом можуть тексти для аудиторної роботи. Для самостійного опрацювання тексти можуть бути більші за обсягом, ніж ті, з якими студенти ознайомлюються в аудиторії. Окрім того, необхідно враховувати рекомендовані обсяги текстів для відповідних видів читання (глобальне, пошукове, вивчаюче) [82].

Забезпечення кількісного критерію відбору професійно орієнтованих текстів передбачає визначення:

- лексичного мінімуму (у т.ч. опорних фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик), достатнього для реалізації майбутніми фахівцями з інформаційних технологій офіційного та напівофіційного професійно орієнтованого усного англomовного спілкування;
- граматичного мінімуму, достатнього для реалізації майбутніми фахівцями з інформаційних технологій офіційного та напівофіційного професійно орієнтованого усного англomовного спілкування;

- масиву текстів, що слугуватиме репрезентативним джерелом ключової лексики;
- вибірки аудіотекстів та відеофрагментів як джерел ключової лексики й рольових моделей комунікативної поведінки фахівців з інформаційних технологій у процесі офіційного та напівофіційного професійно орієнтованого усного англомовного спілкування.

Г. Гринюк та Ю. Семенчук на основі досліджень В. Кудряшової, Н. Саєнко та ін. науковців вважає, що для проведення лінгвістичного аналізу текстів на предмет частотності термінологічної лексики і виокремлення відповідних мовних одиниць достатньою є вибірка з 200-250 текстів [31].

З метою визначення кількості лексичних одиниць, необхідних для складання мінімуму англійської лексики галузі інформаційних технологій, ми звернулися до наукових розвідок Ю. Семенчука [31], Б. Тарнопольського, С. Кожушко [120] і Г. Барабанової [5], які вважають, що задля досягнення бажаної результативності навчання студенти повинні засвоїти визначений мінімум нової професійної англомовної лексики, що відповідає навчальним потребам та інтересам студентів і є достатньою для досягнення комунікативної мети у процесі повноцінного професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій у визначеному колі типових і проблемних ситуацій такого спілкування. Так, репрезентативний список англійської професійної лексики галузі інформаційних технологій налічує 250 термінів-слів, термінів-словосполучень, а також опорних фраз і мовленнєвих кліше, відібраних відповідно до низки обґрунтованих вище якісних критеріїв, які пропонуються для засвоєння студентами 2-го курсу факультету прикладної математики та інформатики освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Щодо кількісних критеріїв відбору аудіотекстів та відеофонограм, орієнтуватимемось на наступні: орієнтовна тривалість аудіодоріжки – 3-4 хвилини, відеофрагменту – 5-7 хвилин та середній темп мовлення [67].

Оптимальний середній темп мовлення для англійської мови складає 140-150 слів за хвилину [4].

Сформованість у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні передбачає володіння ними англійською мовою щонайменш на рівні B 1 згідно Загальноєвропейських рекомендацій. Згаданий рівень володіння студентами англійською мовою, в свою чергу, передбачає здатність сприймати і розуміти аудіотексти, а також переглядати відеофрагменти у середньому темпі.

Якщо аудіотекст чи відеофрагмент характеризується підвищеним рівнем складності у мовному плані чи плані змісту, або насичений великою кількістю нових лексичних одиниць, темп мовлення може бути дещо сповільненим [4]. У цьому контексті варто у процесі аудіювання також звертати увагу на соціокультурні відмінності рідної та іноземної мов [28]. Під час прослуховування у швидкому темпі мовлення з'являється прогресивна й регресивна редукція, інтонаційні перепади. Таким чином, доцільно попередньо навести декілька схожих прикладів для того щоб підготувати студентів до аудіювання [17].

З урахуванням результатів досліджень науковців визначена рекомендована тривалість аудіодоріжки (3-5 хв.) чи відеофрагменту (4-7 хв.), пов'язана із настанням сенсорної втоми. Н. Саєд (N. Saeid) та М. Хамід (M. Hamid) на основі отриманих експериментальних даних обґрунтовано вважають, що при перегляді матеріалу сенсорна втома настає значно пізніше, ніж при прослуховуванні [212]. Н. Гупка-Макогін також наголошує, що аудіотекст швидше викликає сенсорну втому у зв'язку з відсутністю відео опори [33, с. 78]. У процесі перегляду відеофрагментів активізується зоровий аналізатор, що значно полегшує сприйняття та розуміння мовлення на слух. Органи мовлення героїв сюжету, жести, міміка, оточення слугують зоровими опорами і підкріплюють слухове сприйняття. Вони також

полегшують внутрішнє промовляння, розуміння сказаного та подальше прогнозування ситуації [115].

Алгоритм відбору навчального матеріалу для навчання іноземної мови за професійним спрямуванням передбачає послідовність виконання наступних дій [70]:

- виокремлення актуальних тем професійно орієнтованого спілкування фахівців;
- визначення домінуючих професійних ролей відповідно до обраної тематики;
- відбір типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого спілкування;
- визначення характерних параметрів висловлювань: послідовність, структура, особливості та ін.;
- виокремлення послідовності мовленнєвих дій, що забезпечують реалізацію професійно орієнтованого спілкування у типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого спілкування;
- відбір мовних і мовленнєвих засобів для типових ситуацій професійно орієнтованого спілкування шляхом аналізу професійно орієнтованої літератури та реальних актів професійно орієнтованого спілкування;
- упорядкування та систематизація сукупності ситуацій професійно орієнтованого спілкування.

У контексті формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні процедура відбору одиниць навчального матеріалу охоплювала низку операцій:

- аналіз соціальних ролей, професійних функцій та обов'язків фахівців з інформаційних технологій;
- аналіз типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого спілкування фахівців з інформаційних технологій;

- аналіз домінуювальних жанрів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;
- аналіз тем, характерних для професійної діяльності фахівців з інформаційних технологій;
- аналіз навчальних потреб та інтересів студентів;
- аналіз програмних вимог щодо змістового наповнення навчального матеріалу;
- пошук автентичних друкованих текстових матеріалів визначених вище жанрів (здебільшого у формі діалогів), аудіотекстів та відеофрагментів, їх аналіз на відповідність вибраним критеріям відбору;
- обробку та систематизацію відібраних одиниць навчального матеріалу (друкованих текстів, аудіотекстів та відеофрагментів), що як уже зазначалося, слугують джерелами професійної лексики;
- відбір і фіксування лексичних одиниць, у т. ч. термінів, опорних фраз і мовленнєвих кліше з друкованих текстів, аудіотекстів і відеофрагментів, систематизованих за тематичним принципом відповідно до визначених критеріїв;
- створення лексичного і граматичного мінімумів.

Джерелами відбору одиниць навчального матеріалу, вслід за Н. Шандрою, вважаємо відповідні інтернет-ресурси, тексти яких можуть слугувати засобами формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, а саме: матеріали чатів, сайти відомих ІТ – компаній, спеціалізовані журнали, брошури, проспекти, інструкції, зразки документації [145, с. 147].

Ми обґрунтували критерії відбору навчального матеріалу з метою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Наступний підрозділ дисертації буде присвячений обґрунтуванню етапів та розробленню підсистеми вправ для формування

стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

2.3. Етапи і підсистема вправ для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Процес формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій передбачає орієнтацію навчання на характер професійної діяльності майбутніх фахівців з інформаційних технологій, їх соціальні ролі, типові ситуації професійно орієнтованого спілкування, відбір, організацію та опрацювання навчального матеріалу в межах професійно орієнтованого репертуару тем.

Початковим етапом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні вважаємо етап ознайомлення (рис. 2.2). На етапі ознайомлення студентів з комунікативними стратегіями, тактиками і засобами їх реалізації відбувається формування знань про комунікативні цілі, засоби реалізації комунікативних стратегій, правила використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій. На цьому етапі у студентів розвиваються навички підготовленого та спонтанного мовлення на обмеженому мовному матеріалі [141, с. 254] на основі формування лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, вивчення правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій, виконання відповідних вправ, роботи з тематичним глосарієм, створення інтелект-мап, використання ключових слів, мовленнєвих зразків, групування, використання контексту та опор, перекладу, перетворення.

Створюється основа для розвитку навичок передбачати організаційну структуру та зміст інформації, визначати та відбирати засоби реалізації комунікативних стратегій, мовні засоби комунікативних тактик та опорні фрази. Поглиблення мовного матеріалу здійснюється на основі розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності студентів. Вправи повинні бути спрямовані на ідентифікацію та розкриття (семантизацію) значення мовних засобів й опорних фраз комунікативних стратегій.

Наступним етапом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні є етап автоматизації (рис. 2.2). Автоматизація мовленнєвих навичок говоріння, а також умінь діалогічного та монологічного мовлення передбачає формування умінь непідготовленого мовлення [73, с. 318-319, 352-357; 44, с.261-262]. На етапі автоматизації відбувається автоматизація навичок говоріння, умінь діалогічного та монологічного мовлення, у т. ч. формування умінь непідготовленого мовлення з опорою на комунікативні стратегії (інформування, аргументації, співпраці, оцінювання); активізація мовних засобів. На цьому етапі, окрім комунікативних стратегій, акцентуємо на: навчальних стратегіях узагальнення, групування, класифікації, перетворення, вправління в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовних, мовленнєвих та візуальних опор, визначення труднощів й на стратегіях використання мови, а саме ідентифікації отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, уточнення комунікативного наміру, перевірки правильності використаних лінгвістичних засобів, використання мовленнєвих кліше, пошуку контекстуальних опор.

Останнім етапом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні обґрунтовано вважаємо етап продукування (рис.

2.2, с. 94). Саме на етапі продукування усне мовлення імітує реальні комунікативні ситуації взаємодії майбутніх фахівців ІТ індустрії. Активізація мовленнєво-мисленнєвої діяльності, використання засвоєних раніше комунікативних стратегій, мовних засобів комунікативних тактик та опорних фраз розвиває творчість і самостійність у виборі тактик та мовних засобів досягнення комунікативних цілей. Відповідно до комунікативної ситуації комунікативні стратегії допомагають відтворити та визначити логічну побудову висловлювання діалогічного та монологічного мовлення [95]. На етапі продукування передбачається використання стратегій аналізу студентами аудіо- та відеозаписів власних висловлювань чи діалогів, активізації змістових замінів, побудови і перевірки гіпотез щодо комунікативних намірів співрозмовників у контексті типових чи проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомоного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

Відповідно до визначених етапів формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні у нашому дослідженні розроблено підсистему вправ, яка складається з логічно побудованих та взаємопов'язаних вправ для формування стратегічної компетентності в усному спілкуванні.

У традиції української школи методики навчання іноземних мов і культур розрізняють окремі системи вправ для формування мовленнєвих компетентностей, а для формування певних мовленнєвих умінь і навичок виокремлюють підсистеми вправ [73, с. 189]. У системі чи підсистемі вправ вправи виконуються у певній послідовності та об'єднані єдиною кінцевою метою.

Рис. 2.2. Етапи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Вправи трактують як структурні одиниці змісту навчального предмета [13, с. 193], основним методичним засобом організації, управління та удосконалення навчальної діяльності. Вправи не тільки спрямовані на предметні дії з мовним матеріалом, але й роблять процес навчання раціональним, цілеспрямованим, комунікативним і результативним [113, с. 96-98].

Враховуючи основні критерії типології вправ, а саме комунікативність, прийом чи видача інформації, наявність опор, ступінь керованості, наявність рефлексивного компоненту [113, с. 96-98], підсистема вправ повинна містити вправи:

- 1) некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні;
- 2) рецептивні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, продуктивні;

- 3) вправи без опор, із спеціально створеними опорами, з природними опорами;
- 4) з повним, частковим, мінімальним контролем із боку викладача, самоконтролем;
- 5) вправи з рефлексивним компонентом.

Вправи для формування мовленнєвих навичок повинні відповідати низці вимог: умовна вмотивованість мовленнєвого вчинку (постановка не лігвістичної задачі, а мовленнєвої), ситуативність вправи, спрямованість на імітацію мовленнєвого спілкування, комунікативна цінність фраз, забезпечення відносно безпомилкових мовленнєвих дій, оптимальні терміни виконання вправи, достатність однотипних фраз для засвоєння зразка мовлення [73; 87].

Вправи, які забезпечують підготовку до усного і писемного мовлення, відносяться до некомунікативних вправ. На рівні слова, словосполучення, речення відбувається засвоєння студентами значення, форми та функцій мовних одиниць [53, с. 127].

Форми роботи, які забезпечують природну ситуацію навчання та мовленнєву ситуацію, активізують когнітивну, мовленнєву і емоційну активність студентів. Безпосередні мовленнєві акти представлені ситуативно зумовленими мікровисловлюваннями (мікродіалоги та мікромонологи) та непередбаченим мовленням. Ситуативність – це особлива якість мовлення, яка виявляється у тому, що мовленнєві одиниці співвідносяться із ситуацією [73, с. 184].

Некомунікативні вправи передбачають імітацію мовного матеріалу. Керування навчальних дій та операцій у процесі виконання цих вправ і завдань з боку викладача вважається жорстким.

Умовно-комунікативні вправи спрямовані на вдосконалення мовленнєвих навичок. Вони, як зазначає В. Редько, закладають психофізіологічні засади для формування мовленнєвого динамічного стереотипу [94, с. 101].

Умовно-комунікативні вправи з відносно жорстким керуванням передбачають виконання дій з імітації, трансформації, репродукції [41, с. 95].

Комунікативні вправи розвивають уміння, навички повноцінного, осмисленого мовлення [110, с. 3]. Студентам пропонується мовленнєво-мисленнєва задача, яка вирішується творчо. Комунікативні вправи сприяють використанню мовних одиниць у різноманітних висловлюваннях. Комунікативні вправи спрямовані на розвиток умінь у підготовленому і непідготовленому мовленні, висловлення власної думки, обговорення проблеми, створення власного тексту діалогічного / монологічного характеру за новою комунікативною ситуацією, моделювання реальних комунікативних ситуацій професійного дискурсу [18, с. 36]. У комунікативних вправах рівень керування викладача може залишатися частковим, або зводиться до мінімального [56, с. 107].

Таблиця 2.1 представляє підсистему вправ, розроблену нами відповідно до визначених й обґрунтованих етапів формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій.

Групи вправ передбачають використання навчальних стратегій (опанування правил і особливостей використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій, роботу з тематичним глосарієм, створення інтелект-мап, використання ключових слів, мовленнєвих зразків, групування, використання контексту і опор, переклад, перетворення, узагальнення, групування, класифікацію) та стратегій використання мови (активізація лінгвістичних і лінгвосоціокультурних знань, ідентифікація отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, уточнення комунікативного наміру, перевірка правильності використаних лінгвістичних засобів, використання мовленнєвих кліше, пошук контекстуальних опор, аналіз аудіо- чи відеозаписів власних монологів і діалогів, активізація змістових замінів) і представлені: вправами на

ознайомлення з лексико-граматичним матеріалом й комунікативними стратегіями, вправами на семантизацію лексико-граматичного матеріалу й комунікативних стратегій, вправами на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії на рівні понадфразових діалогічних і монологічних єдностей, вправами на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії на рівні міні-діалогів та міні-монологів, вправами на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії у діалогічних і монологічних висловлюваннях текстового рівня.

Кожна із груп вправ включає підгрупи вправ, які представлені відповідними типами вправ: невмотиваваними, вмотивованими; некомунікативними, умовно-комунікативними, комунікативними, рецептивними, рецептивно-продуктивними, продуктивними; індивідуальними, парними, груповими; з жорстким / відносно жорстким / частковим / мінімальним керуванням.

Таблиця 2.1

Підсистема вправ для формування стратегічної компетентності
в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні
майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Етапи формування стратегічної компетентності	Групи вправ на формування стратегічної компетентності	Підгрупи вправ на формування стратегічної компетентності	Типи вправ
--	---	--	------------

Ознайомчий	1. Група вправ на ознайомлення з лексико-граматичним матеріалом, комунікативними стратегіями	1. Підгрупа вправ на ознайомлення з термінами, термінами-словосполученнями, граматичними структурами, опорними фразами і мовленнєвими кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик	невмотивовані, вмотивовані; некомунікативні, умовно-комунікативні, рецептивні, рецептивно-продуктивні; індивідуальні; із жорстким /відносно жорстким / частковим / мінімальним керуванням
		2. Підгрупа вправ на ознайомлення з термінами, термінами-словосполученнями, граматичними структурами, опорними фразами і мовленнєвими кліше для реалізації комунікативних стратегій та тактику контексті	
	2. Група вправ на семантизацію лексико-граматичного	1. Підгрупа вправ на семантизацію термінів, термінів-словосполучень,	

	<p>матеріалу, комунікативних стратегій</p>	<p>граматичних структур, опорних фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій та тактик у словосполученнях / реченнях</p> <p>2. Підгрупа вправ на семантизацію термінів, термінів- словосполучень, граматичних структур, опорних фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій та тактику тексті</p>	
<p>Автоматизації</p>	<p>3. Група вправ на формування вмінь використовувати лексико- граматичний матеріал, комунікативні стратегії на рівні понадфразових</p>	<p>1. Підгрупа вправ на розпізнавання та продукування термінів, термінів- словосполучень, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації</p>	<p>невмотивовані, вмотивовані; умовно- комунікативні, комунікативні; репродуктивні, рецептивно- продуктивні;</p>

	діалогічних і монологічних єдностей	комунікативних стратегій	індивідуальні, парні; із відносно жорстким / частковим керуванням
		2. Підгрупа вправ на вживання термінів, термінів-словосполучень, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій в діалогічних і монологічних єдностях	
	4. Група вправ на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал, комунікативні стратегії на рівні міні діалогів та міні монологів	1. Підгрупа вправ на розпізнавання та продукування термінів, термінів-словосполучень, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій у міні діалогах	
		2. Підгрупа вправ на розпізнавання та	

		<p>продукування термінів, термінів-словосполучень, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій у міні монологіях</p>	
Продукування	<p>5. Група вправ на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал, комунікативні стратегії у діалогічних і монологічних висловлюваннях текстового рівня</p>	<p>1. Підгрупа вправ на вживання термінів, термінів-словосполучень, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій у діалогах</p>	<p>вмотивовані; комунікативні, рецептивно-продуктивні; індивідуальні, парні, групові; із мінімальним керуванням</p>
		<p>2. Підгрупа вправ на вживання термінів, термінів-словосполучень, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації</p>	

		комунікативних стратегій у монологіях	
--	--	---------------------------------------	--

Наведемо приклади вправ для ілюстрації запропонованої підсистеми вправ у дії.

Вправа 1 (група 1, підгрупа 1).

Практична мета – ознайомити студентів із вимовою і значенням лексичних одиниць (у т. ч. термінів сфери інформаційних технологій) на основі прослуховування аудіозапису та роботи з глосарієм; розвивати навички сполучуваності лексичних одиниць. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова.

Засоби навчання – аудіозапис, тематичний глосарій, навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: навчальні (запам'ятовування, переклад, робота з ключовими словами, утворення термінологічних словосполучень), використання мови (ідентифікація отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації).

Інструкція: *Listen and repeat a term, translate it and choose one word that forms with it the appropriate collocation.*

1. Application - _____; application + *code/program/input*.
2. Unit - _____; *processing/hardware/cashe* + unit
3. Output - _____; output + *length/operation/way*
4. Resident - _____; resident + *memory/structure/program*
5. Software - _____; software + *interface/periphery/outlet*

Вправа 2 (група 1, підгрупа 1).

Практична мета – ознайомити студентів із комунікативними стратегіями професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з

інформаційних технологій та розвивати навички передбачати їх значення в контексті. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова.

Засоби навчання – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: навчальні (аналіз, повторення на основі використання мовленнєвих зразків), стратегії використання мови (ідентифікація отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, використання мовленнєвих кліше).

Інструкція: Listen and repeat.

1. We are here today	Attention, please	Actually	Excellent!	In my vision
2. Are we ready to begin?	May I ask you?	Can't we just?	How dare you?	Take it from me.
3. I'm going to talk about...	Things happen	Am I right in thinking that ...	That's a bit much	You can't deny that
4. I'd like to outline	I must say	I'd appreciate it if ...	I wouldn't say that	
Informative strategies	Stimulating and argumentative strategies	Cooperative strategies	Evaluative strategies	Self-representation strategies

Вправа 3 (група 2, підгрупа 1).

Практична мета – розвивати вміння утворювати непряму мову. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова.

Засоби навчання – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: навчальні (вправляння у перетворенні й вживання граматичних структур на основі поданих опор), стратегії використання мови

(ідентифікація отриманої лінгвістичної інформації, активізація граматичних знань).

Інструкція: Change these sentences into Reported Speech.

1. Jim said “There is bug in the application.”
2. Sally said “Non-resident didn’t download.”
3. Tom said “An operating system establishes a user interface.”
4. Mary said “I am going to allow the computer to boot.”
5. He said “Mary left an office an hour ago.”

Вправа 4 (група 2, підгрупа 1).

Практична мета – ознайомити студентів із комунікативними стратегіями професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій та розвивати вміння передбачати їх значення в контексті. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, оцінювання), навчальні (аналіз мовленнєвого матеріалу, пригадування класифікації комунікативних стратегій, групування мовленнєвого матеріалу), стратегії використання мови (активізація знань про комунікативні стратегії, пошук контекстуальних опор).

Засоби навчання – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: Match the sentences with the meaning of the functional phrase. Define the type of the strategy in each sentence.

1. I don’t see why we can’t use CSS framework while designing the website. It is necessary for me to ...

2. <u>I proceed from the fact</u> that it will create a solid foundation,	It is reasonable.
3. <u>What I really need to know</u> if we can reuse code in all projects we work on	It is advisable to do it
4. <u>Very sensible!</u> You can save time by having a solid foundation	My assumption is that...

Вправа 5 (група 2, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати у студентів навички семантизації на основі групування термінів сфери інформаційних технологій за рубриками.

Тип вправи – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова.

Засоби навчання – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: навчальні (групування, використання ключових слів, використання контексту, дії з новим матеріалом, робота з тематичним глосарієм, переклад), стратегії використання мови (активізація лексичних знань, перевірка смислової узгодженості перекладу та оригіналу).

Інструкція: *Read the text and match the underlined words to the following categories.*

A computer accepts data, processes the data and gives the results of the processing in a specified format as information. A computer system consists of two parts: hardware and software. Software package tells the computer what to do. It communicates with the hardware through an **operating system**, namely supervisor and non-resident programs. There are three basic hardware sections: the **central processing unit**, main memory and peripherals. The “brain” of the computer is the central processing unit that executes program instructions and coordinates the activities of all other units. The computer’s resources (CPU, memory, **disk drives**, printers) are managed by an operating system. The **supervisor** program, most of which remains in **memory**, controls the entire

operating system. **Storage devices** and input/output devices are attached to the computer. **Hard drives** provide a permanent storage of both data and programs. The **mouse** and **keyboard** enable data to go into the computer's memory. The computer shows the output on the monitor. On the rear panel of the computer there are several **ports** into which we can plug a modem, digital camera, scanner etc.

Hardware	Software

Вправа 6 (група 2, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати у студентів навички вживання комунікативних стратегій професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій у тексті. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна; індивідуальна / групова.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання), навчальні (аналіз мовленнєвого матеріалу, пригадування класифікації комунікативних стратегій), стратегії використання мови (пошук контекстуальних опор, вживання мовленнєвих кліше).

Засоби навчання – навчально-методичні матеріали.

Інструкція: Complete the gaps in this monologue using these functional phrases.

Keep in mind

See the point?

In particular

Actually

What's more

1.....that much of the work of an operating system is hidden from the user.
 2....., managing the computer's resources is taken care of without the user being aware of the details. 3....., all input and output operations, although invoked by an applications program, are 4..... carried out by the operating system.
 5.....

Вправа 7 (група 3, підгрупа 1).

Практична мета – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у т. ч. термінів сфери інформаційних технологій. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, співпраці), навчальні (аналіз контексту, активізація лексичних знань), стратегії використання мови (пошук контекстуальних опор, вправляння у сприйнятті на слух діалогічних єдностей, вправляння у вживанні термінів).

Інструкція: Watch the video and fill in the gaps in the replica.

A: I say. Do you know the difference between Program (...) and Instruction Register?

B: Evidently. The former keeps track of the next (...) to be performed in the main memory.

Вправа 8 (група 3, підгрупа 1).

Практична мета – розвивати навички вживання пасивного стану. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: навчальні (аналіз і використання граматичного матеріалу на основі мовних опор, вправлення у перетворенні граматичних структур), стратегії використання мови (перетворення граматичних структур).

Інструкція: Put the underlined verbs into the passive.

They call the main circuit board inside the system the motherboard. Buses which are electrical channels which allow devices to communicate connect the processor, memory chips, expansion slots and controllers for peripherals. The size of a bus, called bus width, determine how much data it can transmit. The larger the width, the more data can travel along the bus. Users install expansion cards into expansion slots, adding features like sound, memory and network capabilities.

Вправа 9 (група 3, підгрупа 1).

Практична мета – розвивати навички розпізнавання опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (стимулювання й аргументування, співпраці, самопрезентації) навчальні (аналізу мовленнєвого матеріалу, пригадування класифікації комунікативних стратегій, групування мовленнєвих кліше, що репрезентують комунікативні стратегії), стратегії використання мови (активізація лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, використання мовленнєвих кліше з метою репрезентації комунікативних стратегій).

Інструкція: Find in the monologue the functional phrases for stimulating and argumentative strategies (2), cooperative strategies (2) and self-representation strategies (1).

I don't see why we can't use the HTML5 doctype. What's more, there is no need using the MIME type hint = "text/javascript" on a tag as it applies by default. I proceed from the fact that this type attribute is supported by current versions of all the major browsers. I must say if not the script may run improperly. Seethepoint?

Вправа 10 (група 3, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати навички вживання часових форм дієслова в діалогічних єдностях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна. індивідуальна / групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, співпраці), навчальні (аналіз граматичного матеріалу, пригадування граматичних структур, використання мовних опор), стратегії використання мови (ідентифікація, передбачення і вживання граматичних структур, пошук мовних опор).

Інструкція: Choose the correct grammar item.

Student A: Do you know what framework *provides/is providing* a high level of scalability?

Student B: I think Django *does/has*. It is strong when *handle/handling* backends.

Вправа 11 (група 3, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у т. ч. термінів ІТ сферив діалогічних єдностях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна. індивідуальна / групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, співпраці), навчальні (використання ключових слів, використання контексту), стратегії використання мови (ідентифікації отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, робота з контекстуальними опорами).

Інструкція: Complete the replicas with terms. The first letters of the terms are given and use the prompts in the brackets.

Students A: When you want to build social networking a _____(software programmes), you must go for Laravel.

Students B: You are right. It has a higher p_____ (the capabilities) and s_____ (the ability to adopt to increased demands).

Вправа 12 (група 3, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати навички вживання опорних фраз для реалізації оцінювальної стратегії. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно комунікативна, індивідуальна / групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, співпраці, оцінювання), навчальні (вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовних і мовленнєвих опор) та стратегії використання мови (ідентифікації отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, уточнення комунікативного наміру, перевірки правильності використаних лінгвістичних засобів, використання мовленнєвих кліше, пошук контекстуальних опор).

Інструкція: Express agreement in the response to the following statements made by a colleague.

1. You promise to create new end-points.
2. HeatWave is 6.5X faster than Amazon Redshift at half the cost.
3. Looks like we need a query accelerator with higher performance.
4. The meeting will start at seven.

5. James has detected the bugs.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання), навчальні (вправління в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовних і мовленнєвих опор) та стратегії використання мови (ідентифікації отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, уточнення комунікативного наміру, перевірки правильності використаних лінгвістичних засобів, використання мовленнєвих кліше, пошук контекстуальних опор).

Інструкція: *Express disagreement in the response to the following statements made by a colleague and give your reasons.*

1. We have got plenty of time to conduct QA testing.
2. HTML doesn't falter when we use it for declaring dynamic views.
3. API are methods and functions that build and test some operations.
4. Angular JS isn't fully extensible and doesn't work well with other libraries.
5. We are behind the schedule.

Вправа 13 (група 4, підгрупа 1).

Практична мета – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у тому числі термінів сфери інформаційних технологій, граматичних структур у міні діалогах. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання), навчальні (вправління в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовленнєвих опор), використання мови (побудови і перевірки гіпотези щодо комунікативного наміру співрозмовника у контексті типової чи проблемної

ситуації професійно орієнтованого усного англомоного спілкування фахівців з інформаційних технологій, вживання мовленнєвих кліше).

Інструкція: In pairs, take turns to tell about your actions when:

- the framework doesn't load data
- there are bugs in the script
- services aren't added
- frontend developer lags behind

Вправа 14 (група 4, підгрупа 1).

Практична мета –розвивати навички вживання опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій у міні монологіях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, самопрезентації), навчальні (вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англомоного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовленнєвих опор), використання мови (використання контексту та мовленнєвих кліше).

Інструкція: Complete the mini-dialogue. Choose from A-E. There are two extra replies, you don't need to use.

Web Designer: 1. _____ Glad to see you! What source did you opt for our web page?

Front-end Developer: 2. _____, I'd choose the Page source rather than web editors.

Web Designer: 3._____. I think the tags will get the web browser to display texts or pictures. 4._____ .

A. From my standpoint

B. Did I make you wait?

- C. Look who's here!
- D. See the point?
- E. I won't have it
- F. I thought as much

Вправа 15 (група4, підгрупа 1).

Практична мета – розвивати навички вживання опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації стратегії стимулювання й аргументування у міні діалогах. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна, групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці), навчальні (вправління в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовленнєвих опор), використання мови (аналізу аудіо- чи відеозапису діалогу, активізація лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, перевірки правильності використаних лінгвістичних засобів, вживання мовленнєвих кліше).

Інструкція: Use the phrases to make up short dialogues expressing stimulation and argumentation in the following situations:

Keep in mind How about....? Things happen
Let's stick to the facts You know what

1. Receiving user's queries.
2. Developing CSS frameworks (Bootstrap/Foundations)

Record your short dialogues and analyze them answering the following questions: What mistakes did you make? Have you achieved your communicative goal?

Вправа 16 (група4, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у т. ч. термінів сфери інформаційних технологій в міні монологіах. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання) навчальні (вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англійського спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовних і контекстуальних опор), використання мови (аналізу аудіо- чи відеозапису монологу, активізація лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, перевірки правильності використаних лінгвістичних засобів, вживання мовленнєвих кліше, що є засобами реалізації відповідних комунікативних стратегій).

Інструкція: *Describe Mac OS X, using the information in the table. Record your monologue and analyze it answering the following questions: What mistakes did you make? Have you achieved your communicative goal?*

	Mac OS X
type	Unix-based
computer	Apple Mac
features	memory-protection, pre-emptive multi-tasking, symmetric multiprocessing support
graphic engine	Quartz
standard support	
user interface type	Advanced-PDF, OpenGL, Quicktime
user interface	GUI
source code	Aqua
availability	not available

Вправа 17 (група4, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати навички вживання опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації оцінювальної стратегії, стратегії співпраці у міні монологіях. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання), навчальні (вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовленнєвих і контекстуальних опор), використання мови (активізація лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, вживання мовленнєвих кліше, що є засобами реалізації відповідних комунікативних стратегій).

Інструкція: Use the phrases to make up short monologues expressing evaluation in the following situations:

That's what I call Very sensible
 That's a bit much That won't do
 ...Don't take rash steps

1. Data arrangement in SQL.
2. Testing the correctness of programmes' paths

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці), навчальні (вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовленнєвих і контекстуальних опор), використання мови (активізація лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, вживання мовленнєвих кліше, що є засобами реалізації відповідних комунікативних стратегій).

Інструкція: Use the phrases to make up short monologues expressing cooperation in the following situations:

I don't see why It would be a good idea Can't we just...? That explains it. It might worth looking into ...

1. Choosing a programming language.
2. Data structuring.

Вправа 18 (група5, підгрупа 1).

Практична мета – розвивати навички вживання лексичних одиниць, у т. ч. термінів сфери інформаційних технологій, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій в професійно-орієнтованому діалозі. Тип вправи – продуктивна, комунікативна; групова. *Засоби навчання* – навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації), навчальні (вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовних і мовленнєвих опор), використання мови (активізація лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, вживання мовленнєвих кліше, що є засобами реалізації відповідних комунікативних стратегій).

Інструкція: *In pairs role play the situation of software and security upgrade where one student is a systems administrator and the other is an technician. Use the words and word combinations.*

to deploy, to run smoothly, backups, to improve security, read-only access, to check the logs, to reset passwords

Вправа 19 (група5, підгрупа 2).

Практична мета – розвивати вміння правильного вживання лексичного мовного і мовленнєвого матеріалу професійно орієнтованого змісту в процесі усного презентування інформації. *Тип вправи* – продуктивна, комунікативна; групова. Засоби навчання – автентичні відеофонограми, навчально-методичні матеріали.

Залучені стратегії: комунікативні (інформування, стимулювання й аргументування, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації), навчальні (вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовленнєвих і контекстуальних опор), використання мови (активізація лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, вживання мовленнєвих кліше, що є засобами реалізації відповідних комунікативних стратегій).

Інструкція: *Prepare your own presentation on the topic “CRM software for business and sales management system”. Use the suggested signposting phrases to make your presentation cohesive.*

Saying what is coming
<i>So, let me give you a brief overview.</i> <i>In this part of my presentation, I'd like to tell you about</i>
Moving on to the next point
<i>This leads directly to the next part of my talk.</i> <i>Let's move on to the next point.</i>
Indication the end of a section
<i>This brings me to the end of my second point.</i> <i>So that's the background.</i>
Referring back
<i>As I mentioned before, ...</i> <i>As I said earlier.</i>
Summarizing a point
<i>I'd like to sum up the main points.</i>

Let me briefly summarize what I've said so far.

Functional phrases for informative strategies: *The reason we are here is to ...; We're meeting today to; Speaking of; I'm going to tell you about...;*

Functional phrases for stimulating and argumentative strategies: *In my opinion; Evidently; As far as I am concerned...; From my standpoint...; Take it from me; Cheer up! Take each problem as it comes; Things happen; Things will come right in the end; How about? Excuse me, may I have a word with you? May I ask you? Hello, what's new? May/Can I have your attention, please? Attention, please. I say. Look here!; I had better; You know what*

Functional phrases for cooperative strategies:

It would be helpful if you could ...; Can't we just ...? I don't see why we can't ...; Would n it be possible to ...; I can't see any reason why we shouldn't ...; It might be worth looking into; See the point?

Does it suit you?

Am I right in thinking that you; What I really need to know.....; Pardon, what did you mean by saying that ...? That explains it.

Functional phrases for evaluative strategies:

Absolutely! Excellent! Splendid! Wonderful! A very good idea!. Good for you! Well done! It's a good idea. That's the way! That's what I call.....; It's a great achievement.

That would be marvelous. I completely agree with you.

Nothing of the kind. Rubbish! Nonsense!

That's a bit much/thick. It's out of the question.

I wouldn't say that. That won't do!

You won't get away with it.

How dare you?

I won't have it

I won't put up with it.

You shouldn't have

Functional phrases for self-representation strategies: *In my vision, From my point; Frankly speaking; As far as I'm concerned; The way I see things is thatTake it from me. I proceed from the fact that; You can't deny that ..*

Ми визначили етапи, розробили і представили підсистему вправ для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Наступний підрозділ дисертації буде присвячений обґрунтуванню лінгводидактичної моделі формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

2.4. Лінгводидактична модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Моделювання – метод дослідження реальних і абстрактних об'єктів-прототипів засобами умовних образів, схем, фізичних об'єктів. Незважаючи на відмінність моделі від прототипу, модель, що створюється із застосуванням методів аналогії, теорії подібності, теорії обробки даних аналогічна прототипу за будовою чи типом поведінки.

Як метод наукового дослідження моделювання використовується у випадках, коли безпосереднє дослідження об'єкта неможливе, якщо об'єкт малодоступний за своєю природою або ще не створений [61].

Процес моделювання відтворює певну логіку побудови моделі й передбачає виконання науковцем низки дій: постановки проблеми, вибору

типу моделі, дослідження моделі, аналізу отриманих даних, оцінювання результатів, перенесення інформації з моделі на оригінал.

Модель, як наукова категорія, вважається представленням об'єкта, системи чи поняття в абстрактній формі, зручній для наукового дослідження, уявною чи реально втілюваною системою, що відтворює об'єкт дослідження й демонструє здатність замінювати цей об'єкт з метою отримання нової інформації про нього [114].

За формою моделі поділяються на матеріальні (чи математичні) та ідеальні. До матеріальних моделей належать системи, сконструйовані на основі аналогії структури й поведінки моделі та об'єкту. Група матеріальних (чи математичних) моделей включає аналогові, структурні, цифрові й кібернетичні моделі. До ідеальних належать кібернетичні моделі, в основі яких лежить побудова конструктів для розв'язання конкретних задач [114].

Важливим критерієм реалізації моделі є ступінь її матеріалізації. Так, за ступенем матеріалізації моделі поділяються на:

- фізичні, що за своєю природою схожі з оригіналом;
- матеріально-математичні, що за своєю природою відрізняються від прототипів, проте характеризують поведінку оригіналу за допомогою математичного опису;
- логіко-семіотичні, що конструюються за допомогою знаків, символів і структурних схем [52, с. 61].

Моделювання навчально-виховного процесу передбачає застосування моделей, які входять до другої і третьої груп зазначених типів моделей. О. Єжова, опираючись на складність та багаторівневість системи навчально-виховного процесу, вважає найбільш доцільним для його моделювання використовувати саме кібернетичні моделі. Це дозволить створити систему з урахуванням внутрішніх зв'язків та зовнішніх чинників, яка допоможе отримати на виході потрібний результат – кваліфікованого, професійно надійного фахівця [39].

М. Анісімов акцентує, що під час моделювання навчально-виховного процесу необхідно аналізувати підходи до побудови навчальних планів і програм, критерії відбору конкретних об'єктів і засобів навчання, навчального матеріалу з дисциплін різних циклів [2, с.59-138].

Моделювання процесу навчання іноземних мов передбачає відтворення сукупності його основних складових: педагогічних підходів; дидактичних, методичних і специфічних для предмету дослідження принципів; форм організації навчання; методів і засобів навчання та інших складових процесу навчання, вагомих для формування іншомовної компетентності. Складові процесу навчання взаємодіють між собою відповідно до етапу формування іншомовної компетентності й спрямовані на певий результат навчання [68].

Р. Мартинова наголошує на тому, що узагальнені результати формування іншомовної компетентності мають відповідати попередньо визначеним меті і цілям навчання [69, с. 87].

Таким чином, лінгводидактична модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій – конструкт, що відтворює сукупність основних складових цього процесу: мети, визначених підходів, принципів, що витікають із відповідних підходів; змісту навчання; етапів навчання; форм організації навчання; методів і засобів навчання; очікуваних результатів. Кожен із визначених структурних компонентів моделі виконує свої функції, проте усі компоненти взаємопов'язані й взаємодіють між собою.

Проаналізуємо кожен із зазначених структурних компонентів моделі, об'єднаних у блоки (рис. 2.3).

Так, цільово-методологічний блок лінгводидактичної моделі складають мета, підходи і принципи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Мета моделі – поетапне формування знань, навичок, умінь, комунікативних стратегій і стратегій використання англійської мови – складових стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

До комплексу підходів, які складають дидактичне підґрунтя процесу формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні належать компетентнісний, особистісно-орієнтований, комунікативний, ситуаційний та контекстний підходи. Обґрунтування зазначених підходів представлено у підрозділі 1.2 дисертації.

З комплексу перелічених підходів витікає низка дидактичних, методичних і специфічних для предмету дослідження принципів формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англійськомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій: професійної спрямованості, поетапності, доступності, комунікативності, продуктивності, відтворення реальних типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англійськомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій в навчальному процесі, ефективного використання комунікативних стратегій і тактик.

Принцип професійної спрямованості передбачає орієнтацію процесу навчання на характер професійної діяльності майбутніх фахівців з інформаційних технологій, їх соціальні ролі та характер взаємодії під час опрацювання відібраного мовного матеріалу у контексті типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англійськомовного спілкування в межах професійно орієнтованого репертуару тем. Ураховується принцип професійної спрямованості й у процесі відповідної змістової організації відібраних одиниць навчального матеріалу, зокрема термінів і термінологічних виразів, текстів домінуючих жанрів професійно орієнтованого усного англійськомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

Принцип поетапності передбачає покрокове формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій відповідних знань, навичок, умінь, комунікативних стратегій та стратегій використання іноземної мови – компонентів стратегічної компетентності в межах обґрунтованих етапів (ознайомчого, автоматизації, продукування).

Принцип доступності передбачає відбір, організацію та опрацювання навчального матеріалу, відповідного рівню володіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійською мовою, а також використання методів і способів представлення і засвоєння навчального матеріалу, які дозволяють студентам уникати труднощів у процесі формування у них стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні.

Принцип комунікативності, з посиланням на дослідження Ю. Пассова [87, с. 33-34], передбачає організацію процесу формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій як моделі реального професійно орієнтованого усного англомовного спілкування з відтворенням його ключових характеристик, визначених у підрозділах 1.1. та 2.1 дисертації.

Принцип продуктивності передбачає активізацію таких чинників її забезпечення у процесі формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності як вмотивованість студентів за рахунок урахування навчальних потреб та інтересів, а також професійної й мовленнєво-мисленнєвої спрямованості навчання.

Принцип відтворення реальних типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій в навчальному процесі витікає із засад ситуаційного та контекстного підходів й передбачає створення і вирішення типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій (визначених і детально проаналізованих у підрозділі 1.1 дисертації), що

сприяє мотивації студентів й активізації їх навчально-пізнавальної діяльності через набуття особистісно значущого досвіду.

Принцип ефективного використання комунікативних стратегій і тактик передбачає володіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій знаннями комунікативних стратегій і тактик, вагомих для успішної реалізації усного професійного дискурсу фахівців з інформаційних технологій, навичками й уміннями їх використання у контексті активності студентів як суб'єктів максимально наближеного до реального професійно орієнтованого усного англомовного спілкування.

Змістово-організаційний блок лінгводидактичної моделі охоплює зміст навчання, етапи навчання, підсистему вправ, форми організації навчання, методи і засоби навчання, тематико-часову структуру змістових блоків нормативної навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська), націлених на формування у студентів 2-го курсу факультету прикладної математики та інформатики – майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні.

Зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій сконструйований з предметного і процесуального компонентів.

Предметний компонент змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій включає: соціальні ролі фахівців з інформаційних технологій, офіційну та напівофіційну форми професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, сфери професійно орієнтованого усного англомовного спілкування ІТ-фахівців, основні функції професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, жанри професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, типові і проблемні

ситуації професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, теми в межах типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, тексти відповідно до визначених тем, мовний матеріал (лексичний, граматичний, фонетичний, лінгвосоціокультурний), комунікативні стратегії професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, метакогнітивні стратегії регулювання процесу навчання, когнітивні стратегії забезпечення результативності процесу навчання й виконання конкретних завдань, стратегії використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні й аудіюванні, невербальні засоби комунікації.

До процесуального компоненту змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій відносимо: знання комунікативних цілей і процедури їх визначення, знання мовного матеріалу, знання комунікативних стратегій і тактик, опорних фраз, мовленнєвих кліше та ін. засобів реалізації комунікативних стратегій, знання правил мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій, знання способів, критеріїв і засобів оцінювання ефективності комунікативного акту, навички визначення комунікативних цілей, навички оперування мовним матеріалом, навички відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, навички аудіювання і говоріння, навички міжособистісної взаємодії, навички оперування лінгвосоціокультурним матеріалом, навички оцінювання ефективності комунікативного акту, уміння аудіювання і говоріння, уміння оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом, уміння ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, уміння оцінювання ефективності комунікативного акту, уміння ефективного застосування навчальних стратегій і стратегій використання мови, вправи і

завдання для розвитку навичок і умінь аудіювання і говоріння, оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом, ефективного використання комунікативних стратегій, тактик і засобів їх реалізації, оперування стратегіями використання мови.

Визначено, що процес формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні доцільно здійснювати у три етапи: ознайомчий, автоматизації, продукування (підрозділ 2. 3 дисертації). Орієнтування на визначені й обґрунтовані етапи забезпечить системність, логічність, систематичність процесу навчання, а також дотримання принципу поетапності формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

П'ять груп вправ розробленої підсистеми вправ для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні відповідають визначеним етапам формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій цільової компетентності. До низки зазначених груп вправ належать: група вправ на ознайомлення з лексико-граматичним матеріалом й комунікативними стратегіями, група вправ на семантизацію лексико-граматичного матеріалу й комунікативних стратегій, група вправ на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії на рівні понадфразових діалогічних і монологічних єдностей, група вправ на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії на рівні міні-діалогів та міні-монологів, група вправ на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії у діалогічних і монологічних висловлюваннях текстового рівня. Кожна із перелічених груп вправ включає відповідні підгрупи вправ, які, у свою чергу, включають певні типи вправ (підрозділ 2. 3).

Традиційною для викладання іноземної мови та іноземної мови за професійним спрямуванням формою організації навчання у закладах вищої освіти є практичні заняття. Відтак, й стратегічну компетентність в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі навчання у ЗВО за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» формуємо впродовж навчання іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) у третьому та четвертому семестрах навчання.

Практичне заняття з іноземної мови чи іноземної мови за професійним спрямуванням – форма організації навчання, спрямована на формування у студентів мовних знань, мовних і мовленнєвих навичок і умінь – компонентів іншомовної комунікативної, у т. ч. стратегічної компетентності засобами виконання вправ і завдань відповідно до поставленої мети навчальної дисципліни, конкретних змістових модулів навчальної дисципліни та сформульованих завдань конкретного практичного заняття з курсу.

Як наголошують О. Пометун та Л. Пироженко, за середньостатистичними даними, високих результатів навчання можна досягти за умов активного та інтерактивного навчання. Так, за умов пасивного навчання під час лекції студенти засвоюють близько 5 % інформації, у процесі читання – близько 10 %; за умов активного навчання з використання відео- та аудіо матеріалів — близько 20% інформації, під час демонстрації – близько 30 % інформації; за умов інтерактивного навчання у дискусійних групах – близько 50 % інформації, під час практики через дію – близько 75 % інформації, під час навчання інших та негайного застосування отриманих знань – близько 90 % інформації [89, с. 8-9].

Чинниками ефективності практичного заняття щодо досягнення його мети (формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій певних знань, навичок, умінь, стратегій – компонентів стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні) є:

правильне визначення послідовності етапів практичного заняття, які б корелювали з обґрунтованими етапами формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні; відповідне використання вправ і завдань із розробленої підсистеми вправ і завдань; вдале комбiнування активних й iнтерактивних методiв навчання; використання друкованих, вiзуальних i технiчних засобiв навчання; реалiзацiя вiдповiдних моделей комунiкацiї у системах «викладач-студенти», «студенти-студенти» у визначених в межах тем типових i проблемних ситуацiях професiйно орієнтованого англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

Провiдним методом навчання, передбаченим методикою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, за результатами здiйсненого нами дослідження вважаємо рольову гру.

Як вiдомо, у методицi навчання iноземних мов виокремлюють такі основні типи iгор, як мовні i мовленнєві [73, с. 125]. З метою формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні концентруємося на мовленнєвих iграх, до яких належать рольові iгри.

Оскільки організаційною одиницею рольової гри є змодельована ситуація, сценарій якої опрацьовується, застосування методу рольової гри у процесі формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні сприяє суттєвому підвищенню ефективності навчання за рахунок занурення студентів у контекст типових чи проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій й активізації їх навчальної діяльності. Майбутні фахівці з інформаційних технологій вмотивовані до пошуку вирішень

проблем професійного характеру, що, в свою чергу, стимулює їхню активну навчальну діяльність. Рольові ігри, які ми пропонуємо використовувати у процесі формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, характеризуються чітко поставленою метою й очікуваними результатами. Студенти, зацікавлені контекстом змодельованих типових чи проблемних ситуацій, виконують запропоновані викладачем ролі учасників ситуації, застосовуючи арсенал засобів (у контексті нашого дослідження – лінгвістичних засобів, комунікативних стратегій та стратегій використання мови з метою досягнення певної комунікативної мети).

У той час як рольові ігри ефективні для формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в діалогічному мовленні, ефективним методом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в монологічному мовленні вважаємо презентацію.

Презентація є спеціально організованим спілкуванням з аудиторією, мета якого полягає у представленні інформації, переконанні чи спонуканні аудиторії до певних дій [85, с. 5].

До найбільш розповсюджених типів презентацій, які застосовуються в професійно орієнтованому усному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій, належать: інформаційні (звіти про виконану роботу, перспективні проекти, описи типових труднощів та помилок), спонукальні (представлення проектів удосконалення продуктів, розширення асортименту продуктів) та презентації-переконання (рекламування продуктів і додатків, усунення типових помилок й уникнення труднощів).

Під час формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні викладач моделює ситуації очних та онлайн нарад і мітингів, у процесі проведення яких студенти усно презентують

програмні продукти, власні розробки, повідомляють про досягнення і труднощі, звітують про виконану роботу і представляють пропозиції. В усному професійно орієнтованому спілкуванні фахівців з інформаційних технологій традиційно поєднуються різні типи композиції усної презентації, що дозволяє урізноманітнити структуру основної частини презентації. Відтак, моделюючи певну ситуацію професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій, викладач пропонує студентам робити усні презентації з опорою на презентований, опрацьований і засвоєний мовний матеріал, комунікативні стратегії, тактики і засоби їх реалізації, акцентує на комунікативній меті, якої повинні досягнути студенти, проте не обмежуючи їх щодо вибору певного типу презентації та відповідної йому структури, арсеналу лінгвістичних засобів, комунікативних стратегій і стратегій використання мови.

Приклади рольової гри, спрямованої на розвиток стратегічної компетентності в усному діалогічному мовленні та презентації, спрямованої на розвиток стратегічної компетентності в усному монологічному мовленні, які застосовуються на етапі продукування й належать до п'ятої групи вправ (на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал, комунікативні стратегії у діалогічних і монологічних висловлюваннях текстового рівня), представлені у підрозділі 2.3 дисертації.

Оскільки у контексті нашого дослідження рольові ігри і презентації покликані моделювати типові і проблемні ситуації усного англomовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій, до основних засобів навчання, які спрямовані на формування у майбутніх ІТ-фахівців стратегічної компетентності й здебільшого використовуються у процесі рольових ігор та презентацій, належать: програмне забезпечення (навчальні та офісні програми, мобільні додатки), друковані (тексти діалогічного, рідше – монологічного характеру) і технічні (комп'ютер, планшет, мобільний телефон).

Результативний блок лінгводидактичної моделі формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій включає рівні цієї компетентності, критерії і показники її сформованості.

Члени Асоціації мовних експертів Європи (The Association of Language Testers in Europe (ALTE)) запропонували здійснювати оцінювання рівня володіння мовою за шестирівневою шкалою, яка покриває проміжок від базового до вільного володіння мовою:

- інтродуктивний рівень – A1 (англ. мовою Breakthrough);
- середній рівень– A2 (англ. мовою Waystage);
- рубіжний рівень– B1(англ. мовою Threshold);
- просунутий рівень– B2 (англ. мовою Vantage);
- автономний рівень– C1 (англ. мовою Effective Operational Proficiency);
- компетентний рівень– C2 (англ. мовою Mastery) [42].

Оскільки майбутні фахівці з інформаційних технологій опановують іноземну мову за професійним спрямуванням (англійську), у курсі якої доцільно здійснювати формування у них стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні, після завершення вивчення ними загального курсу іноземної мови (англійської), вони уже володіють іноземною мовою (англійською) щонайменш на середньому, а здебільшого – на рубіжному й просунутому рівнях. Як засвідчили результати здійсненого нами оцінювання володіння загальною англійською мовою 106 студентами-майбутніми фахівцями з інформаційних технологій другого курсу бакалаврату факультету прикладної математики та інформатики Львівського національного університету імені Івана Франка, у вересні 2020 р. – на початку вивчення ними іноземної мови за професійним спрямуванням, переважна більшість слухачів курсу володіла англійською мовою на просунутому рівні – B2

(62%) й значна кількість слухачів курсу володіла англійською мовою на рубіжному рівні– B1 (38%), демонструючи високі показники.

Відтак, вважаємо доцільним орієнтуватися на чотири рівні сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні:

- низький;
- середній;
- достатній;
- високий.

При цьому, з урахуванням обґрунтованої у підрозділі 1.1 дисертації структури стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, висловлюємо припущення, що окреслені рівні сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні корелюють з рівнями володіння мовою, визначеними європейськими експертами, наступним чином (табл. 2.2, с. 128):

Таблиця 2.2

Кореляція рівнів сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні та рівнів володіння мовою, визначених європейськими експертами [42]

Рівні сформованості стратегічної компетентності	Рівні володіння мовою
низький	рубіжний
середній	просунутий
достатній	автономний
високий	компетентний

Висловлене припущення у подальшому буде перевірене у процесі проведення методичного експерименту.

Детальний аналіз критеріїв і показників сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні представлений у підрозділі 3.1 дисертації.

Таким чином, результативний блок лінгводидактичної моделі, метою якої, як уже зазначалося, є поетапне формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні, має безпосередній зв'язок з поставленою метою через запланований й очікуваний освітній результат – досягнення достатнього / високого рівня сформованості цільової компетентності (рис. 2.3, с. 137).

Чинниками ефективності лінгводидактичної моделі формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій є взаємодія і взаємозалежність усіх її структурних компонентів.

Найбільш вагомим чинником ефективності процесу формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій цільової компетентності є ґрунтування цього процесу на релевантній методиці формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, яка відповідає меті навчання й в основі якої лежить обґрунтована у цьому підрозділі дисертації лінгводидактична модель.

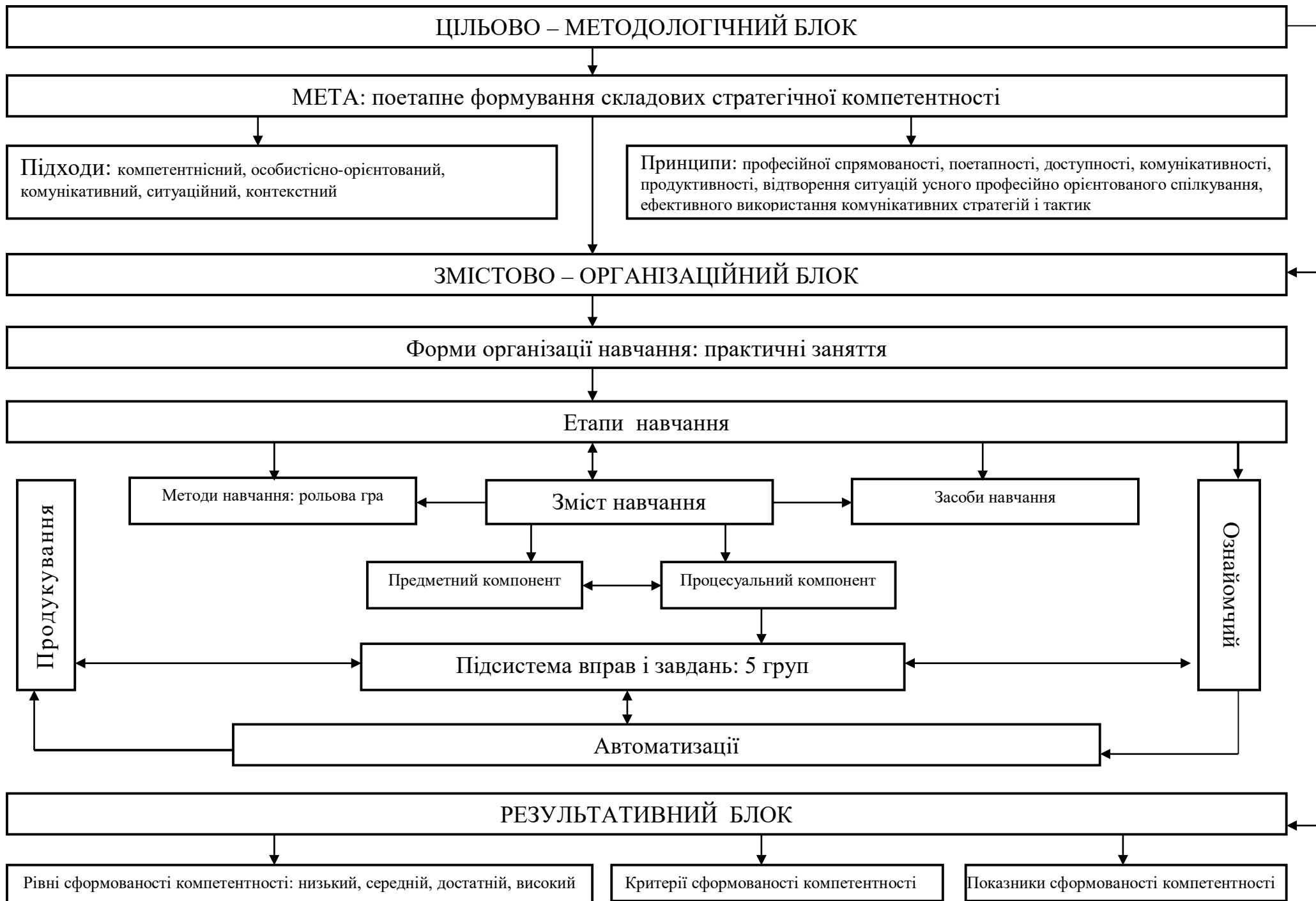

Рис. 2.3. Лінгводидактична модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Організація і проведення методичного експерименту дозволяє виявити чи отримані результати експериментального навчання співпадають з запланованими й очікуваними і, таким чином, підтвердити або спростувати ефективність методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, а також відповідної лінгводидактичної моделі як основи цієї методики та її проєкції на формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі вивчення ними іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) у 3 та 4 семестрах навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Якщо ж отриманий у процесі проведення методичного експерименту результат не відповідає запланованому й очікуваному, необхідно здійснити низку коригувальних процедур, які полягають у втручанні в усі блоки і компоненти лінгводидактичної моделі з метою внесення відповідних змін, спрямованих на досягнення мети моделі [77, с. 186-217], яка, як уже зазначалося, характеризується тісним зв'язком з запланованими й очікуваними результатами.

Таким чином, наступний розділ дисертації присвячений організації і проведенню методичного експерименту з перевірки ефективності обґрунтованої, розробленої і представленої у цьому розділі дисертації методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій та, у разі отримання позитивного результату – формулюванню методичних рекомендацій щодо формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні.

Висновки до розділу 2

На основі аналізу, здійсненого у розділі 2 дисертації, можемо зробити наступні висновки.

Зміст формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні конструюється з урахуванням аналізу цільової ситуації й аналізу навчальних потреб та інтересів тих, хто навчається. Здійснивши аналіз робочих і навчальних програм та силабусів навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділові комунікації», анкетування й тестування студентів, опитування фахівців з інформаційних технологій – співробітників компаній Львівського ІТ-кластеру, було виявлено, що здобувачі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» вивчають навчальну дисципліну «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська) здебільшого у 3 та 4 семестрах впродовж другого року навчання у ЗВО. Кількість навчального часу, відведеного для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням складає у середньому 128 год., третина з яких (48 год.) відводиться формуванню і розвитку у студентів стратегічної компетентності в усному англійському професійно орієнтованому спілкуванні. Навчальні потреби майбутніх фахівців з інформаційних технологій охоплюють опанування фаховою лексикою, граматичними структурами, оволодіння основними формами і жанрами професійно орієнтованого усного англійського спілкування, оволодіння вагомими для професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій комунікативними стратегіями (стратегіями інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації), опанування метакогнітивними стратегіями регулювання процесу навчання і когнітивними стратегіями забезпечення результативності процесу навчання та виконання завдань.

Метою процесу навчання, спрямованого на формування у майбутніх фахівців з інформайних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні є поетапне і послідовне формування та розвиток складових цільової компетентності.

Структуру змісту формування у майбутніх фахівців з інформайних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні складають предметний і процесуальний компоненти.

Предметний компонент змісту охоплює функції і форми професійно орієнтованого спілкування (опис, повідомлення, інформування, стимулювання, аргументування, співпраця, оцінювання, презентування), соціальні ролі фахівців (розроблення програмних продуктів, тестування програмних продуктів, менеджмент діяльності, підтримка, аналітика), сфери, жанри і ситуації професійно орієнтованого спілкування (усне повідомлення, усне інструктування, усна доповідь, усний звіт, усний виступ, усна презентація, усні перемовини; презентування продуктів і проєктів, обговорення деталей замовлення, обговорення організаційних і технічних завдань, обговорення проблем, що виникають у процесі виконання виробничих завдань, обговорення результатів проєктів, обговорення перспективних планів роботи, обговорення і прийняття ефективних виробничих рішень), теми, проблеми, типові для професійного спілкування фахівців, мовний матеріал, комунікативні стратегії (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації), метакогнітивні стратегії регулювання процесу навчання і когнітивні стратегії.

Процесуальний компонент включає: знання комунікативних цілей і процедури їх визначення, знання (знання мовного матеріалу, знання комунікативних стратегій і тактик, опорних фраз, мовленнєвих кліше та ін. засобів реалізації комунікативних стратегій, знання правил мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій, знання

способів, критеріїв і засобів оцінювання ефективності комунікативного акту), мовленнєві навички (навички визначення комунікативних цілей, навички оперування мовним матеріалом, навички відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, навички аудіювання і говоріння, навички міжособистісної взаємодії, навички оперування лінгвосоціокультурним матеріалом, навички оцінювання ефективності комунікативного акту), уміння (уміння аудіювання і говоріння, уміння оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом; уміння ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, уміння оцінювання ефективності комунікативного акту, уміння ефективного застосування навчальних стратегій і стратегій використання мови), а також вправи для формування цих навичок і умінь.

До одиниць відбору навчального матеріалу для формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні відносимо: лексичні одиниці: терміни-слова і терміни-словосполучення, опорні фрази і мовленнєві кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик; граматичні структури; тексти визначених жанрів професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій; аудіотексти та відеофрагменти, що містять зразки професійно орієнтованого усного англomовного спілкування фахівців з інформаційних технологій.

У процесі відбору термінів-слів, термінів-словосполучень, а також опорних фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик послуговуємося критеріями: професійної спрямованості, частотності, семантичної і комунікативної цінності, словотвірної здатності, сполучуваності, тематичності. До критеріїв відбору граматичного матеріалу з метою формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні відносимо критерії: мінімальної доцільності; частотності, зразковості. До критеріїв відбору текстів визначених жанрів професійно

орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформайних технологій належать: аутентичність, відповідність текстового матеріалу визначеній меті навчального курсу, доступність, ситуативність, репрезентативність, інформаційно-професійна цінність. До якісних критеріїв відбору аудіо- та відеотекстів як одиниць відбору навчального матеріалу з метою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформайних технологій відносимо: автентичність, професійну орієнтованість, ситуативність, жанрову співвіднесеність, врахування фонетичних і акустичних особливостей аудіотексту. Визначено низку універсальних для усіх визначених одиниць навчального матеріалу критеріїв відбору, до яких зараховуємо: урахування специфіки професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформайних технологій, урахування лінгвістичних особливостей професійного усного англомовного дискурсу фахівців з інформайних технологій, забезпечення поетапності, послідовності й наступності в оволодінні навчальним матеріалом на лексичному, граматичному й тематичному рівнях, забезпечення дозованості навчального матеріалу.

Процес формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформайних технологій передбачає три етапи: етап ознайомлення, етап автоматизації, етап продукування. Відповідно до визначених й обґрунтованих етапів формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні фахівців з інформайних технологій розроблена підсистема вправ (5 груп й 10 підгруп вправ).

Лінгводидактична модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформайних технологій відтворює сукупність основних складових цього процесу, які формують відповідні блоки: мети, визначених підходів, принципів, що витікають із відповідних підходів (цільово-методологічний

блок); змісту навчання, етапів навчання, форм організації навчання, методів і засобів навчання (змістово-організаційний блок); очікуваних результатів, рівнів компетентності, критеріїв і показників її сформованості (результативний блок). Кожен із визначених структурних компонентів моделі виконує свої функції, проте усі компоненти взаємопов'язані й взаємодіють між собою.

Метою лінгводидактичної моделі є поетапне формування у майбутніх фахівців з інформайних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні. Рольова гра й презентація – провідними методами навчання, передбаченими методикою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформайних технологій. В професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні вважаємо доцільним орієнтуватися на чотири рівні сформованості у майбутніх фахівців з інформайних технологій стратегічної компетентності: низький, середній, достатній, високий. Очікуваний освітній результат запропонованої методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформайних технологій – досягнення достатнього / високого рівня сформованості цільової компетентності.

Результати досліджень, викладені у цьому розділі дисертації, висвітлені у публікаціях авторки [131; 132; 133; 135; 137].

РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ УСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У розділі 3 дисертації схарактеризовано методичний експеримент з перевірки ефективності методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Подано гіпотези експерименту, визначено його етапи та розподіл учасників. Обґрунтовано відбір комплексу методів математичної статистики для інтерпретації отриманих результатів методичного експерименту. Сформульовано методичні рекомендації щодо використання методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у практиці іншомовної професійно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у ЗВО.

3.1. Методичний експеримент з перевірки ефективності методики

З метою перевірки ефективності методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій нами організовано і проведено методичний експеримент.

З урахуванням результатів досліджень [111], розглядаємо методичний експеримент як спільну діяльність викладачів і студентів – у контексті нашого дослідження майбутніх фахівців з інформаційних технологій, організовану

зادля вирішення методичної проблеми – формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні.

До ключових складових методичного експерименту належать: мета експерименту; висунуті гіпотези експерименту; часові рамки й етапи експерименту; умови експерименту; учасники експерименту; план і організація експерименту; чинники, які досліджуються, та їх методичний вплив; складові досліджуваного явища; рівні, критерії і показники досліджуваного явища, які відповідають цілям методичного експерименту; методи і засоби вимірювання відповідних показників досліджуваного явища [111].

Мета методичного експерименту, спланованого і організованого в рамках нашого дослідження, полягає у підтвердженні ефективності обґрунтованої і запропонованої методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, а відтак – відповідної лінгводидактичної моделі, що лежить в основі згаданої методики.

Таким чином, методичний експеримент спрямований на виявлення того, чи отримані результати експериментального навчання співпадають з запланованими й очікуваними і, у такий спосіб, підтвердити або спростувати ефективність методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, а також відповідної лінгводидактичної моделі як основи цієї методики та її проєкції на формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі вивчення ними іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) у 3 та 4 семестрах навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». У разі якщо отриманий у процесі проведення методичного експерименту результат не відповідатиме запланованому й очікуваному, необхідно здійснити низку коригувальних процедур, які полягатимуть у втручанні в усі блоки і компоненти

лінгводидактичної моделі з метою внесення відповідних змін, спрямованих на досягнення мети моделі.

Сформульовано гіпотезу 1 та гіпотезу 2 методичного експерименту.

Гіпотеза 1 методичного експерименту передбачає відповідність отриманих післяекспериментальних результатів попередньо запланованим і очікуваним, що засвідчать ефективність проєкції розробленої методики на формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі вивчення ними іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської), а відтак – про ефективність методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Гіпотеза 2 методичного експерименту передбачає суттєві розбіжності між запланованими і отриманими післяекспериментальними результатами, що свідчатимуть про неефективність або недостатню ефективність методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Характер методичного експерименту можемо визначити як природній, складний, звичайний, матеріальний, активний, багатofакторний.

Варійованими величинами експерименту визначено: розроблені комплекси вправ та ефективні у контексті методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій методи навчання, а саме рольові ігри та презентації.

До неварійованих величин експерименту віднесено: кількість і склад учасників експериментальних і контрольних груп, зміст навчання майбутніх фахівців з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням, що передбачає формування у цих фахівців стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні, форми організації навчання англійської мови за професійним спрямуванням, рівні

сформованості стратегічної компетентності, критерії та показники рівнів сформованості стратегічної компетентності, методи і засоби оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності, завдання для оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності.

Методичний експеримент з перевірки ефективності розробленої методики тривав впродовж 2018 – 2021 років й відбувався впродовж п'яти етапів. Так, етапами методичного експерименту визначено:

- підготовчий етап (вересень 2018 – серпень 2020), впродовж якого відбувалося планування методичного експерименту, розроблення методичних матеріалів: укладання опитувальника, розроблення комплексів вправ, що складають підсистему вправ для формування стратегічної компетентності, розроблення матеріалів для оцінювання рівня сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності, організація методичного експерименту;

- етап передекспериментального оцінювання (вересень 2020), впродовж якого було проведене оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій з метою розподілу студентів, які брали участь у методичному експерименті, на експериментальні та контрольні групи;

- етап експериментального навчання (вересень 2020 – червень 2021), впродовж якого студенти – учасники експериментальних груп проходили навчання за розробленою методикою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, що передбачала опрацювання запропонованої підсистеми вправ з використанням інтерактивних й активних методів навчання, зокрема рольових ігор та презентацій;

- етап післяекспериментального оцінювання (червень – липень 2021), впродовж якого було проведене оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх

фахівців з інформаційних технологій студентів – учасників експериментальних та контрольних груп після проведення експериментального навчання;

- етап інтерпретації результатів методичного експерименту (серпень – жовтень 2021), впродовж якого із застосування методів математичної статистики було здійснено обрахунки отриманих кількісних показників рівнів сформованості стратегічної компетентності учасників експерименту та зроблено висновки щодо валідності однієї із гіпотез дослідження.

Оцінювання рівнів сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні ((низького, середнього, достатнього, високого), визначених у підрозділі 2.4 дисертації) відбувалося на етапах передекспериментального та післяекспериментального оцінювання на основі завдань на аудіювання, лексико-граматичного тесту, завдань на монологічне та діалогічне усне мовлення на основі візуальних опор). Хоча зміст завдань відрізнявся, структура оцінювальника, рівень складності та типи завдань були ідентичними на етапах передекспериментального та післяекспериментального оцінювання (додаток В, додаток В 1) із застосуванням єдиних критеріїв оцінювання рівнів сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні.

Як наголошує С. Іванова [49], критерії мають бути об'єктивними, включати найбільш суттєві сутнісні ознаки досліджувального явища, відображати динаміку вимірюваної якості у просторі та часі й розкриватися через інтенсивність прояву низки показників. При цьому, критерій має відповідати тому явищу, виміром якого він є, оскільки він відображає природу вимірюваного об'єкта і динаміку змін, пов'язаних з цим об'єктом.

З урахуванням структури стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій та з опорою на дескриптори рівнів володіння мовою [42] сформульовано якісні показники рівнів сформованості у майбутніх

фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Якісні показники рівнів сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Рівні сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій	Якісні показники рівнів сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій
низький	- <i>в аудіюванні</i> студент розуміє основний зміст аутентичних цілісних, насичених лінгвістичними засобами, притаманними професійно орієнтованому усному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій, аудіотекстів середнього рівня складності з середнім темпом мовлення на професійну тематику, при цьому студент намагається визначити комунікативну мету адресанта та окремі комунікативні стратегії, які використовує адресант для досягнення комунікативної мети;

	<p>-<i>у говорінні</i> студент може достатньо чітко висловлюватись на визначене коло тем професійної тематики, при цьому: студент намагається здійснити постановку власної комунікативної мети та здійснити відбір належних для її реалізації комунікативних стратегій перед діалогічним чи монологічним мовленням; студент з високим ступенем правильності використовує терміни-слова, терміни-словосполучення, граматичні структури, опорні фрази і мовленнєві кліше з метою реалізації відібраних комунікативних стратегій у діалогічному і монологічному мовленні.</p>
середній	<p>- <i>в аудіюванні</i> студент розуміє 70-80 % змісту аутентичних цілісних, насичених лінгвістичними засобами, притаманними професійно орієнтованому усному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій, аудіотекстів рівня складності «вище середнього» з середнім чи «вище середнього» темпом мовлення на професійну тематику, при цьому студент може визначити комунікативну мету адресанта та основні комунікативні стратегії, які використовує адресант для досягнення комунікативної мети;</p> <p>-<i>у говорінні</i> студент може чітко висловлюватись на досить широке коло тем професійної тематики, при цьому: студент</p>

	<p>може здійснити постановку власної комунікативної мети та здійснити відбір належних для її реалізації комунікативних стратегій перед діалогічним чи монологічним мовленням; студент правильно використовує терміни-слова, терміни-словосполучення, граматичні структури, опорні фрази і мовленнєві кліше з метою реалізації відібраних комунікативних стратегій у діалогічному і монологічному мовленні.</p>
достатній	<p>- <i>в аудіюванні</i> студент розуміє 80 -90 % змісту аутентичних цілісних, насичених лінгвістичними засобами, притаманними професійно орієнтованому усному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій, аудіотекстів високого рівня складності з достатньо швидким темпом мовлення на професійну тематику, при цьому студент легко визначає комунікативну мету адресанта та арсенал комунікативних стратегій, які використовує адресант для досягнення комунікативної мети;</p> <p>- <i>у говорінні</i> студент може вільно висловлюватись на професійну тематику, при цьому: студент без зусиль здійснює постановку власної комунікативної мети та відбір арсеналу комунікативних стратегій для реалізації поставленої комунікативної мети перед діалогічним чи монологічним</p>

	<p>мовленням; студент безпомилково використовує терміни-слова, терміни-словосполучення, граматичні структури, опорні фрази і мовленнєві кліше з метою реалізації арсеналу відібраних комунікативних стратегій у діалогічному і монологічному мовленні.</p>
високий	<p>- <i>в аудіюванні</i> студент розуміє 90-100 % змісту аутентичних цілісних, насичених лінгвістичними засобами, притаманними професійно орієнтованому усному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій, аудіотекстів високого рівня складності з швидким темпом мовлення на професійну тематику, при цьому студент вільно визначає комунікативну мету адресанта та арсенал комунікативних стратегій, які використовує адресант для досягнення комунікативної мети;</p> <p>- <i>у говорінні</i> студент вільно висловлюється на професійну тематику, при цьому: студент вільно здійснює постановку власної комунікативної мети та відбір арсеналу комунікативних стратегій для реалізації поставленої комунікативної мети перед чи у процесі діалогічного чи монологічного мовлення; студент безпомилково вживає терміни-слова, терміни-словосполучення, граматичні структури, опорні фрази і</p>

	мовленнєвих кліше з метою реалізації арсеналу відібраних комунікативних стратегій у діалогічному і монологічному мовленні.
--	--

Кількісні показники рівнів сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні розраховувалися за 100-бальною шкалою, що відповідає шкалі ЄКТС для володіння іноземною мовою, від 60 до 100 балів (табл. 3.2), оскільки стратегічна компетентність в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні формується паралельно з розвитком комунікативної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні й низький рівень сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні зафіксовано в учасників експериментальних і контрольних груп, рівень володіння яких англійською мовою відповідає рубіжному.

Таблиця 3.2

Кількісні показники рівнів сформованості стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні

Рівні сформованості стратегічної компетентності	Кількісні показники рівнів сформованості стратегічної компетентності
низький	61-70
середній	71-80
достатній	81-90
високий	91-100

Чотирьохкомпонентне оцінювання рівня сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в

професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, проведене на етапі передекспериментального оцінювання (додаток В, додаток Д, додаток Д 1), дозволило довести попередньо сформульоване припущення, що окреслені рівні сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій формуються і розвиваються на основі певних рівнів володіння ними англійською мовою, визначених європейськими експертами [42] (підрозділ 2.4, табл. 2.2).

Як уже зазначалося, експериментальне навчання відбувалося з використанням методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у експериментальних групах і тривало впродовж двох семестрів 2020-2021 навчального року. У контрольних групах навчання відбувалося за традиційною, прийнятою на кафедрі іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка методикою навчання іноземних мов за професійним спрямуванням на основі затверджених силабусів і програм навчальних дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська / німецька).

Учасниками як експериментальних, так і контрольних груп були 106 студентів другого курсу факультету прикладної математики та інформатики академічних груп ПМП 24,25; ПМО 21; ПМІ 21, 22, 23, 24, 25; ПМА 21с, 22с.

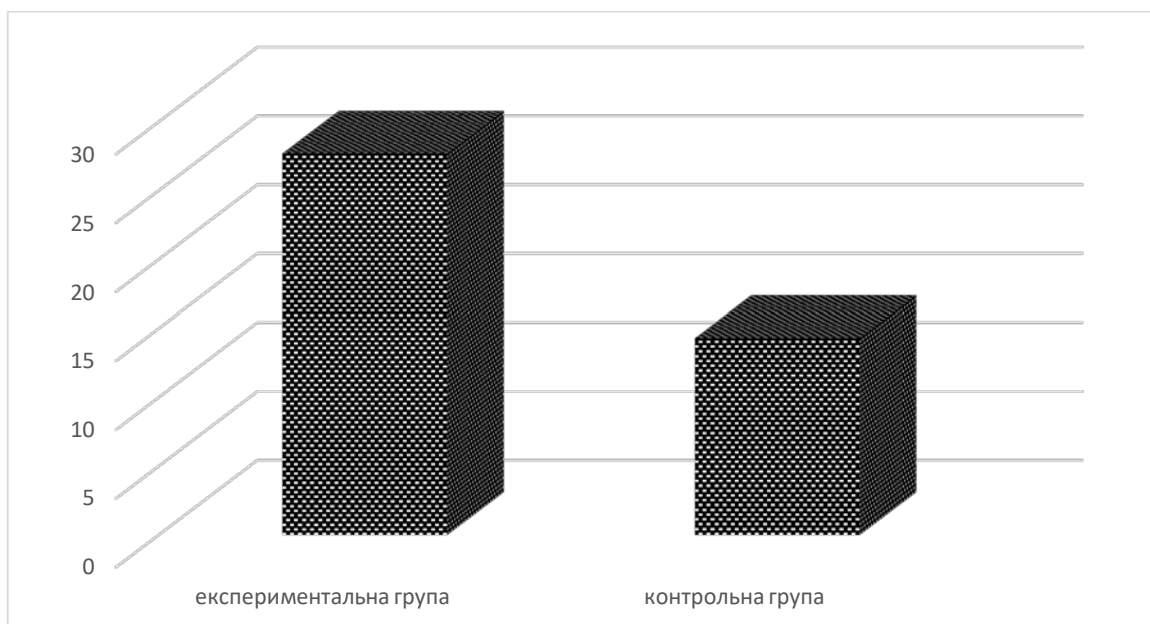
Розподіл учасників експериментальних і контрольних груп відбувався на основі отриманих і опрацьованих результатів передекспериментального оцінювання (додаток Д, додаток Д 1). Експериментальну групу склали 58 студентів чотирьох мовних груп, відповідно, контрольну групу склали ідентична кількість (58) студентів чотирьох мовних груп. На етапі передекспериментального оцінювання середній кількісний показник рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні студентів експериментальних груп склав

59,2, у той час як середній кількісний показник рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні студентів контрольних груп склав 59,9 балів. Таким чином, кількісні середні показники сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні студентів як експериментальних, так і контрольних груп відповідали низькому рівневі і були практично однаковим, з незначним відривом на користь контрольних груп.

За період експериментального навчання середній кількісний показник рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні студентів експериментальної групи зріс на 27,7 пунктів, у той час як середній кількісний показник рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні студентів контрольної групи зріс на 14,3 пункти. Якщо прийняти один пункт зростання рівня сформованості цільової компетентності за 1 %, то у контрольній групі майбутніх фахівців з інформаційних технологій сформованість стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні зросла на 14,3 % і досягла середнього рівня (середній показник сформованості цієї компетентності склав 74,2). У свою чергу, в експериментальній групі сформованість стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні зросла на 27,7 % і досягла достатнього рівня (середнє арифметичне кількісних показників сформованості цієї компетентності в учасників експериментальної групи склало 86,9). Дані, представлені у додатках Д та Д 1 підтверджують висловлені твердження. Рис. 3.1 (с. 148) демонструє показники навченості у відсотковому співвідношенні в аспекті зростання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні студентів експериментальної і контрольної групи за період експериментального навчання.

Здійснимо спробу довести валідність отриманих результатів щодо кількісної переваги зростання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні студентів експериментальної і контрольної групи за період експериментального навчання за допомоги критеріїв математичної статистики.

З метою відбору критеріїв і методів математичної статистики, якими послуговуватимемося, з'ясуємо нормальність розподілу кількісних показників вимірюваного явища (у контексті нашого дослідження – рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні) у вибірках експериментальної і контрольної груп. З огляду на те, що у кожній із чотирьох вибірок (по вибірці для передекспериментального та післяекспериментального оцінювання для контрольної та експериментальної групи), якими ми оперуватимемо, присутні по 58 спостережень (а це менше, ніж 100 спостережень), можемо припустити, що розподіл показників у вибірках є ненормальним.

Експериментальна група – 27,7 %

Контрольна група – 14,3 %

Рис. 3.1. Показники зростання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні студентів експериментальної і контрольної групи за період експериментального навчання у відсотковому співвідношенні

Таким чином, для подальших обрахунків використовуватимемо непараметричні критерії, зокрема критерій Манна-Уїтніта і критерій Вілкоксона [174, с. 66-70]. Критерій Манна-Уїтні буде застосовано з метою встановлення статистичної значущості різниці медіан передекспериментального і післяекспериментального оцінювання в експериментальній і контрольній групах. Критерій Вілкоксона застосовуватиметься з метою встановлення і доведення статистичної значущості різниці між показниками експериментальної й контрольної груп.

Підготовка до обрахунку U-критерію Манна-Уїтні здійснювалася наступним чином: із застосуванням ранжування складено єдиний ряд за ступенем наростання ознаки з двох вибірок, що співставлялися. Потім розподілили єдиний ранжований ряд на дві вибірки, в кожній із яких окремо підраховали суму рангів [174, с. 66-70]. Обрахунок значення U-критерію Манна-Уїтні здійснювався за формулою:

$$U = n_1 \cdot n_2 + \frac{n_x \cdot (n_x + 1)}{2} - T_x$$

де n_1 – кількість показників у першій вибірці,

n_2 – кількість показників у другій вибірці,

n_x – кількість показників у великій вибірці,

T_x – сума рангів у великій вибірці.

Медіана як важлива характеристика розподілу випадкової величини часто використовується для центрування розподілу [174, с. 66-70]. Отримані обраховані значення U-критерію Манна-Уїтні співставлялися з табличними критичними значеннями. У випадку, якщо отримане значення було меншим або дорівнювало критичному, визнавалася статистична значущість різниці медіан.

Отриманий показник U-критерію Манна-Уїтні для вибірок передекспериментального оцінювання у контрольній та експериментальній групі склав:

$$\text{при } n_a = 58, n_b = 58, U_a = 1674, U_b = 1690$$

Таким чином, на етапі передекспериментального оцінювання рівня сформованості вимірюваної компетентності у студентів контрольної та експериментальної груп показник виявився статистично незначущим. Можемо зробити висновок про вірний розподіл учасників контрольної і експериментальної груп в аспекті володіння ними стратегічною компетентністю в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні, оскільки рівень сформованості у них стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні виявився практично однаковим з незначною перевагою в учасників контрольної групи.

Водночас, здійснений обрахунок критерію Манна-Уїтні для вибірок показників цільової компетентності у студентів контрольної і експериментальної групи на етапі післяекспериментального оцінювання склав:

$$\text{при } n_a = 58, n_b = 58, U_a = 2590, U_b = 774$$

На основі здійснених обчислень і отриманих значень можемо зробити висновок про статистичну значущість отриманого показника, а відтак – про значну відмінність щодо рівнів сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні у студентів контрольної та експериментальної групи на етапі післяекспериментального оцінювання по завершенні періоду експериментального навчання.

Наступним попередньо визначеним кроком для підтвердження значущості й валідності результатів експериментального дослідження був обрахунок критерію Вілкоксона для вибірок експериментальної та контрольної групи.

Підготовка до обчислення критерію Вілкоксона здійснювалася наступним чином. Було обчислено різницю між значеннями парних вимірів для кожного досліджуваного, при цьому надалі нульові зрушення не враховувалися [225]. Було визначено які з різниць є типовими, тобто відповідають переважному по частоті напрямку зміни показника, надалі – здійснено ранжування різниці пар за їх абсолютними значеннями в порядку зростання, при цьому меншим абсолютним значенням різниці приписано менший ранг. Наступним кроком був розрахунок суми рангів, які відповідали нетиповим різницям. Для обрахунку критерію Вілкоксона сформульовано такі гіпотези:

- нульова гіпотеза (H_0) – інтенсивність зрушень у типовому напрямку не перевершує інтенсивності зрушень в нетиповому напрямку;
- альтернативна гіпотеза (H_1) – інтенсивність зрушень у типовому напрямку перевищує інтенсивність зрушень в нетиповому напрямку.

Обрахунок критерію Вілкоксона здійснювався за формулою:

$$T = \sum Rr$$

де $\sum Rr$ – сума рангів, що відповідають нетиповим зрушенням.

Отримані значення Критерію Вілкоксона за обраним рівнем статистичної значущості ($p = 0.05$ / $p = 0.01$) при заданій чисельності n порівнювалося з критичним табличним значенням. Якщо емпіричне (чи т. зв. розрахункове) значення Темп. менше табличного $T_{кр.}$ або дорівнює табличному, визнавалася статистична значущість змін показника в типову сторону й приймалася альтернативна гіпотеза H_1 . При цьому, чим менше значення T , тим вища достовірність відмінностей. У разі якщо показник Темп. був більшим за показник $T_{кр.}$, приймалася нульова гіпотеза H_0 про відсутність статистичної значущості змін показника.

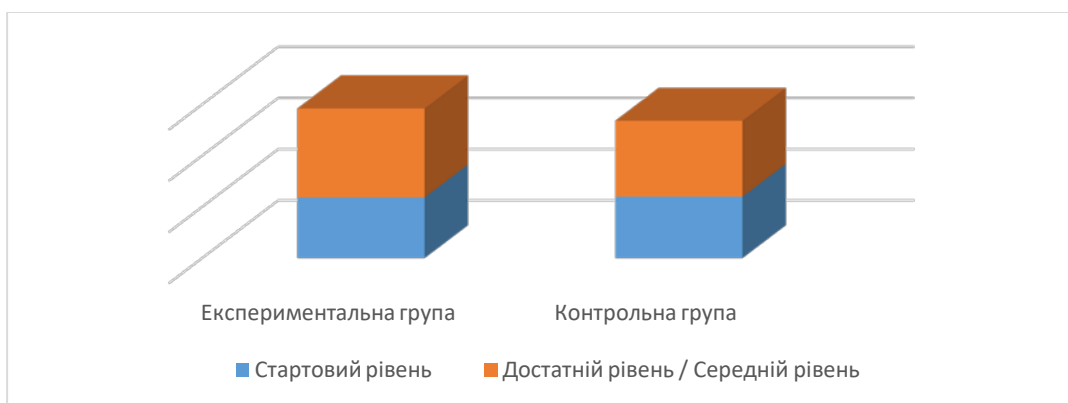
Показник обчислення критерію Вілкоксона (-6,5094; 0,00001) при обраному рівні статистичної значущості $p < 0,05$ демонструє, що різниця медіани балів між передекспериментальним і післяекспериментальним оцінюванням рівня сформованості цільової компетентності учасників

контрольної групи є статистично значущою. Відтак, отриманий результат дозволяє стверджувати про певне зростання у студентів контрольної групи стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні за період експериментального навчання.

Отриманий показник критерію Вілкоксона для вибірок передекспериментального та післяекспериментального оцінювання у експериментальній групі доводить, що при обраному рівні статистичної значущості $p < 0,05$, отримані значення (-6,6236; 0,00001) є статистично значущими. Такий показник статистичної значущості критерію Вілкоксона свідчить про суттєве зростання у студентів експериментальної групи стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні за період експериментального навчання.

Обчислені вище показники критерію Вілкоксона для вибірок як контрольної, так і експериментальної груп є статистично значущими і дозволяють вважати, що рівень вимірюваної компетентності зріс як в учасників контрольної, так і в учасників експериментальної групи. Проте, в учасників експериментальної групи зростання цільової компетентності було значно вищим, про що свідчить більш переконливий показник статистичної значущості критерію Вілкоксона.

Оскільки показник зростання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні є значно вищим у студентів експериментальної групи, отримані результати обчислень доводять значну перевагу у зростанні рівня сформованості вимірюваної компетентності у студентів експериментальної групи (рис. 3.2).

Рівень сформованості вимірюваної компетентності в учасників експериментальної групи на етапі передекспериментального оцінювання – 59,2 (стартовий); на етапі післяекспериментального оцінювання – 86,9 (достатній)

Рівень сформованості вимірюваної компетентності в учасників контрольної групи на етапі передекспериментального оцінювання – 59,9 (стартовий); на етапі післяекспериментального оцінювання – 74,2 (середній)

Рис. 3.2. Стартовий та кінцевий рівні сформованості вимірюваної компетентності в учасників експериментальної і контрольної груп

Інтерпретація отриманих статистичних даних методичного експерименту красномовно свідчать на користь ефективності розробленої і запропонованої нами методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Таким чином, приймаємо гіпотезу 1 методичного експерименту, яка передбачає відповідність отриманих післяекспериментальних результатів попередньо запланованим та очікуваним, а відтак доводить ефективність розробленої методики та доцільність її проєкції на формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій у процесі вивчення ними іноземної мови за професійним спрямуванням (англійської) у ЗВО.

Наступний підрозділ дисертації буде присвячений формулюванню методичних рекомендацій щодо формування у майбутніх фахівців з

інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні з використанням розробленої нами відповідної методики.

3.2. Методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Проведене теоретичне і експериментальне дослідження, а також інтерпретація результатів експериментального навчання дають можливість сформулювати методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Методика формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій розроблена з метою проектування на процес іншомовного навчання студентів 2-го курсу бакалаврату факультетів прикладної математики й інформатики в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням (англійська)».

Зміст процесу формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні розроблено з урахуванням навчальних потреб цих фахівців. В результаті аналізу робочих і навчальних програм та силабусів навчальних дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Ділові комунікації», анкетування й тестування студентів виявлено наступні навчальні потреби майбутніх фахівців з інформаційних технологій:

- опанування фаховою лексикою, у т. ч. термінами й термінологічними виразами;

- оволодіння студентами основними формами і жанрами професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;
- формування у студентів компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні;
- опанування граматичними структурами, притаманними професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванню фахівців з інформаційних технологій;
- оволодіння студентами комунікативними стратегіями інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації в ситуаціях професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій;
- оволодіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій стратегіями використання майбутніми ІТ-фахівцями англійської мови за професійним спрямуванням в аудіюванні і говорінні;
- опанування студентами метакогнітивними стратегіями регулювання процесу навчання і когнітивними стратегіями забезпечення результативності процесу навчання та виконання завдань.

Конструюючи зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, необхідно враховувати особливості їх професійного усного дискурсу. Професійний усний дискурс фахівців з інформаційних технологій характеризується вживанням особливої лексики, яку складають, здебільшого, англоамериканські слова та вирази з певних лексичних пластів: розмовно-побутові слова, розмовні вирази, літературні слова, терміни, жаргонізми, комп'ютерний сленг, мовленнєві кліше; домінуванням певних граматичних структур (напр., активного стану дієслова, теперішніх та минулих часових форм (Present Simple, Past Simple, Present

Continuous, Present Perfect), вживанням модальних дієслів, неозначених форм дієслова, часті пропуски дієслів-зв'язок; вживанням еліптичних речень (зазвичай з еліпсом присудка); використанням ніків та прізвиськ, часто пов'язаних з комп'ютерною термінологією при звертанні до колег; емоційною забарвленістю; діалогічністю; неоднорідністю типів дискурсів (поєднання персонального та інституційного типів дискурсу); домінуванням інструментального типу дискурсу; реалізацією комунікативних стратегій і стратегій вживання мови з урахуванням правил етикету та нетикету.

У процесі відбору навчального матеріалу (одинацями якого вважаємо терміни, терміни-словосполучення, фрази і мовленнєві кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик, граматичні структури, тексти, аудіотексти, відеоматеріали професійно орієнтованого спілкування фахівців з інформаційних технологій) враховуються вищезгадані особливості професійного усного дискурсу фахівців з інформаційних технологій, складові стратегічної компетентності, відповідність навчального матеріалу комунікативним стратегіям і тактикам, умови реалізації комунікативних стратегій і тактик.

До універсальних критеріїв відбору навчального матеріалу відносимо:

- урахування специфіки професійно орієнтованого усного англійського спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій;
- урахування лінгвістичних особливостей професійного усного англійського дискурсу фахівців з інформаційних технологій;
- забезпечення поетапності, послідовності й наступності в оволодінні навчальним матеріалом на лексичному і граматичному й тематичному рівнях;
- забезпечення дозованості навчального матеріалу.

Комунікативні стратегії пропонують свідомі плани вирішення певної проблеми, спрямованої на досягнення поставленої комунікативної мети. На рівні слова / речення / дискурсу майбутні фахівці з інформаційних технологій

за допомогою засобів вербальної та невербальної комунікації намагаються досягнути ефективності процесу комунікації. Мовцям необхідно мобілізувати власні лінгвістичні ресурси, активізувати вміння і навички з метою задоволення комунікативних потреб й досягнення комунікативної мети. Комунікативні стратегії забезпечують локальну зв'язність, стилістичну зв'язність мовлення, складання плану семантичної макроструктури повідомлення, реалізують соціальні і комунікативні функції дискурсивних одиниць, мовленнєвих актів.

Для формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні укладено лексичний мінімум (250 термінів-слів, термінів-словосполучень (додаток А)). Відбір ключової лексики відбувається на основі наступних критеріїв:

- професійної спрямованості;
- частотності;
- семантичної, і комунікативної цінності;
- словотвірної здатності;
- сполучуваності;
- тематичності.

Враховання правил сполучуваності й словотвірної здатності допомагають виявити відтінки значень лексичних одиниць, вторинних лексичних одиниць. Аналіз функціонування термінологічної лексики у різних контекстах, словесних сім'ях і парадигматичних зв'язках сприяє її подальшому групуванню за тематичним принципом.

Опанування найбільш поширеними в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій граматичними формами і структурами (граматичний мінімум) забезпечує реалізацію комунікативних стратегій і тактик, спрямованих на виконання комунікативно значущих задач і досягнення комунікативної мети у типових та

проблемних ситуаціях. Особливу увагу необхідно звертати на граматичні форми та структури, які слугують мовними зразками для репродукування опорних фраз і мовленнєвих кліше.

Аутентичні та умовно аутентичні тексти за спеціальністю носять здебільшого діалогічний і монологічний характер та виконують інформаційно-пізнавальні, мотивуючі функції. Тексти повно і адекватно відтворюють професійно орієнтоване усне англомовне спілкування фахівців з інформаційних технологій, відображають соціальні ролі, професійний статус, стереотипи поведінки учасників. До критеріїв відбору текстів визначених жанрів професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій належать:

- аутентичність чи умовна аутентичність;
- відповідність текстового матеріалу визначеній меті навчального курсу;
- доступність;
- ситуативність;
- репрезентативність;
- інформаційно-професійна цінність – інформаційна насиченість та професійна актуальність.

Окрім представлення термінів, опорних фраз та мовленнєвих кліше, що дозволяють реалізувати основні комунікативні стратегії професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, тексти служать опорами для репродукування висловлювань, створення власних вторинних текстів у процесі виконання завдань.

Методична цінність відеотекстів в полягає у їх насиченості граматичними структурами, професійною лексикою, лінгвістичними засобами, притаманними усному англомовному дискурсу фахівців з інформаційних технологій, залученні візуальних опор, які зменшують сенсорну втому, сприйманні 80-90% інформації, складнішому мовному і

мовленнєвому оформленні. До якісних критеріїв відбору аудіотекстів/відеотекстів в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні фахівців з інформаційних технологій відносимо: автентичність; професійну орієнтованість; ситуативність; жанрову співвіднесеність; врахування фонетичних і акустичних особливостей аудіотексту / відеотексту.

Окремо зупинимось на кількісних критеріях відбору аудіотекстів/відеотекстів, зокрема на тривалості й темпі мовлення. Рекомендована тривалість аудіодоріжки – 3-4 хвилини, тривалість відеофрагменту – 5-7 хвилин, оптимальний середній темп мовлення для англійської мови складає 140-150 слів за хвилину. Володіння майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійською мовою щонайменш на рівні B 1 згідно Загальноєвропейських рекомендацій передбачає здатність сприймати і розуміти аудіотексти, а також переглядати відеофрагменти у середньому темпі.

Метою процесу навчання, спрямованого на формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні є поетапне і послідовне формування та розвиток складових цільової компетентності (знань комунікативних стратегій і тактик, арсеналу мовних засобів, правил мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій; навичок відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, аудіювання і говоріння; умінь аудіювання і говоріння, формування динамічного концепту висловлювань, ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації з метою досягнення поставлених комунікативних цілей; комунікативних стратегій; навчальних стратегій і стратегій використання мови).

З метою впровадження створеної методики були підготовані комплекси й укладена підсистема вправ для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, розрахована на 48 годин (додаток Е).

Ефективність практичного заняття щодо досягнення його мети залежить від правильного визначення послідовності етапів практичного заняття, які б корелювали з обґрунтованими етапами формування стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, відповідного використання вправ із розробленої підсистеми вправ, добору ефективних методів навчання.

За допомогою вправ відбувається удосконалення навчальної діяльності. Формування мовленнєвих навичок розпочинається із підготовки до усного і писемного мовлення (некомунікативні, рецептивні вправи), продовжується формуванням мовленнєвого динамічного стереотипу (умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні вправи), завершується набуттям умінь висловлювати власну думку, обговорювати проблеми, створювати власний текст діалогічного / монологічного характеру за новою комунікативною ситуацією, моделювати реальні комунікативні ситуації професійного дискурсу (комунікативні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи).

Початковим етапом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні вважаємо етап ознайомлення. На етапі ознайомлення студентів з комунікативними стратегіями, тактиками і засобами їх реалізації відбувається формування знань про комунікативні цілі, засоби реалізації комунікативних стратегій, правила мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації).

На цьому етапі у студентів розвиваються уміння підготовленого та спонтанного мовлення на обмеженому мовному матеріалі [141, с. 254]. Створюється основа для розвитку первинних умінь ідентифікувати отриману лінгвістичну та екстралінгвістичну інформацію (мовний матеріал), передбачати організаційну структуру та зміст інформації, визначати та

відбирати засоби реалізації комунікативних стратегій, мовні засоби комунікативних тактик та опорні фрази.

До основних жанрів офіційного та напівофіційного професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій відносимо: усне повідомлення, усне інструктування, усну доповідь, усний звіт, усний виступ, усну презентацію, усні перемовини. Структурно-композиційна організація зазначених жанрів офіційного та напівофіційного професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій представлена вступом / зачином, основною частиною, завершенням.

Поглиблення мовного матеріалу здійснюється на основі розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності студентів. На цьому етапі вправи повинні бути спрямовані на ідентифікацію та розкриття (семантизацію) значення мовних засобів й опорних фраз комунікативних стратегій.

Наступним етапом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні є етап автоматизації. На етапі автоматизації відбувається формування вмінь аудіювання і говоріння (непідготовленого мовлення), оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом, ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, оцінювання ефективності комунікативного акту та вміння ефективного застосування навчальних стратегій і стратегій використання мови.

На цьому етапі вправи спрямовані на розпізнавання, продукування, вживання термінів, термінів-словосполучень, граматичних структур, опорних фраз, мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій на рівні понадфразових діалогічних і монологічних єдностей, міні-діалогів та міні-монологів.

Останнім етапом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні обґрунтовано вважаємо етап продукування.

Професійна діяльність фахівців з інформаційних технологій передбачає розроблення програмних продуктів, їх тестування, менеджмент діяльності, підтримку, аналітику. Професійно орієнтоване усне англomовне спілкування фахівців з інформаційних технологій охоплює наступні сфери, а саме: усний обмін інформацією, перемовини із замовниками, постачальниками, досягнення усних домовленостей, отримання інструкцій, рекомендацій і звітність керівному персоналу, дружнє спілкування з колегами.

На цьому етапі усне мовлення імітує реальні комунікативні ситуації взаємодії майбутніх фахівців ІТ індустрії. Активізація мовленнєво-мисленнєвої діяльності розвиває творчість і самостійність у виборі тактик та мовних засобів досягнення комунікативних цілей. Комунікативні вправи цього етапу формують вміння використовувати лексико-граматичний матеріал, комунікативні стратегії у діалогічних і монологічних висловлюваннях текстового рівня.

Провідним методом навчання, передбаченим методикою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, вважаємо рольову гру, організаційною одиницею якої є змодельована ситуація. Занурення студентів у контекст типових чи проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій, пошук вирішень проблем професійного характеру активізують їх навчальну діяльність. Сценарій рольової гри спонукає студентів активно використовувати лінгвістичні засоби комунікативних стратегій та стратегій використання мови з метою досягнення певної комунікативної мети.

До ситуацій професійно орієнтованого спілкування фахівців з інформаційних технологій відносять презентування продуктів і проєктів, обговорення деталей замовлення, обговорення організаційних і технічних

завдань, обговорення проблем, що виникають у процесі виконання виробничих завдань, обговорення результатів проєктів, обговорення перспективних планів роботи, обговорення і прийняття ефективних виробничих рішень.

Ще одним ефективним методом формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в монологічному мовленні вважаємо презентацію. Викладач моделює ситуації очних та онлайн нарад і мітингів, а студентам пропонує представити усні презентації про програмні продукти, власні розробки, звіти про виконану роботу, пропозиції з опорою на презентований, опрацьований і засвоєний мовний матеріал, комунікативні стратегії, тактики і засоби їх реалізації. Студенти наділені правом обирати будь-який тип презентації (інформаційні, спонукальні, презентації-переконання) й необмежені арсеналом лінгвістичних засобів, комунікативних стратегій і стратегій використання мови.

Процес поетапного формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні націлений на послідовний розвиток визначених і обґрунтованих рівнів сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій цієї компетентності, а саме: низького, середнього, достатнього і високого. Мета запланованого й очікуваного освітнього результату – досягнення достатнього / високого рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні, який корелював би з автономним / компетентним рівнями володіння іноземною мовою (англійською).

Висновки до розділу 3

З метою перевірки ефективності методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному

спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій організовано і проведено методичний експеримент, який тривав впродовж 2018 – 2021 років. Метою методичного експерименту було підтвердження ефективності методики формування стратегічної компетентності в усному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій й відповідної лінгводидактичної моделі, що лежить в основі згаданої методики.

Характер методичного експерименту можемо визначити як природній, складний, звичайний, матеріальний, активний, багатофакторний. До варійованих величин віднесено розроблені комплекси вправ, методи навчання, а саме рольові ігри та презентації; до неварійованих величин експерименту – кількість і склад учасників експериментальних і контрольних груп, зміст навчання майбутніх фахівців з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням, що передбачає формування у цих фахівців стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні, форми організації навчання англійської мови за професійним спрямуванням, рівні сформованості стратегічної компетентності, критерії та показники рівнів сформованості стратегічної компетентності, методи і засоби оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності, завдання для оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності.

Учасниками як експериментальних, так і контрольних груп були 106 студентів другого курсу факультету прикладної математики та інформатики академічних груп ПМП 24,25; ПМО 21; ПМІ 21, 22, 23, 24, 25; ПМА 21с, 22с.

На підготовчому етапі відбувалося планування методичного експерименту, розроблення методичних матеріалів (опитувальників, комплексів вправ, матеріалів для оцінювання рівня сформованості у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності). Після передекспериментального оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні відбувся розподіл студентів на експериментальні (58 студентів) та контрольні групи (58 студентів). Учасники експериментальних груп проходили навчання за

розробленою методикою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, що передбачала опрацювання запропонованої підсистеми вправ з використанням інтерактивних й активних методів навчання, зокрема рольових ігор та презентацій.

Результати оцінювання рівнів сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні перед початком експериментального навчання засвідчили, що учасники як експериментальної, так і контрольної групи володіли низьким рівнем досліджуваної компетентності. При цьому, показник експериментальних груп становив 59,2, а показник контрольних груп – 59,9. Обрахунки післяекспериментального оцінювання доводять, що кількісний показник рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні студентів експериментальних груп зріс на 27,7 пунктів, кількісний показник контрольних груп – на 14,3 пункти.

Для обрахунків розподілу показників у вибірках, котрі є ненормальними, використовуємо непараметричні критерії, зокрема критерій Манна-Уїтні з метою встановлення статистичної значущості різниці медіан передекспериментального і післяекспериментального оцінювання в експериментальній і контрольній групах та критерій Вілкоксона з метою встановлення і доведення статистичної значущості різниці між показниками експериментальної й контрольної груп.

Сформованість стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні у студентів контрольних груп досягла середнього рівня із кількісним показником у 74,2 бали. У студентів експериментальних груп рівень сформованості стратегічної компетентності розвинувся до достатнього із тенденцією до високого із кількісним показником у 86,9 балів. Згідно гіпотези 1 методичного експерименту післяекспериментальні результати виявилися відповідними

попередньо запланованим та очікуваним, й доводять ефективність розробленої методики формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій та доцільність її проектування на процес вивчення студентами спеціальності «інформаційні технології» та суміжних спеціальностей іноземної мови за професійним спрямуванням (зокрема, англійської) у ЗВО.

Усний професійний дискурс фахівців з інформаційних технологій характеризується вживанням особливої лексики, термінів, жаргонізмів, домінуванням певних граматичних структур, вживанням еліптичних речень, емоційною забарвленістю; діалогічністю, поєднанням персонального та інституційного типів дискурсу.

У процесі відбору навчального матеріалу (термінів, термінів-словосполучень, фраз і мовленнєвих кліше для реалізації комунікативних стратегій і тактик, граматичних структур, текстів, аудіотекстів, відеоматеріалів професійно орієнтованого спілкування фахівців з інформаційних технологій) враховувалися універсальні критерії: специфіка професійно орієнтованого усного англомовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій; лінгвістичні особливості професійного усного англомовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій; поетапність, послідовність й наступність в оволодінні навчальним матеріалом на лексичному, граматичному та тематичному рівнях; забезпечення дозованості навчального матеріалу.

Задоволення комунікативних потреб й досягнення комунікативної мети відбувається за допомогою комунікативних стратегій, які пропонують свідомі плани вирішення певної проблеми відповідно до певної комунікативної інтенції. Відібраний навчальний матеріал слугуєосновним засобом реалізації комунікативних стратегій.

Поетапне, послідовне формування та розвиток складових стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному

спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій передбачає розроблення комплексів вправ, об'єднаних упідсистему вправ, яка включає некомунікативні, рецептивні, умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні, комунікативні, рецептивно-продуктивні, продуктивні вправи.

Поетапне формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні передбачає послідовність певних етапів, а саме: ознайомлення, автоматизації, продукування. Перший етап охоплює ознайомлення з комунікативним стратегіями, тактиками і засобами їх реалізації (інформування, стимулювання й аргументування, співпраці, оцінювання, емоційної діяльності, самопрезентації), формування знань про комунікативні цілі, засоби реалізації комунікативних стратегій, правила мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій, розвиток уміння підготовленого та спонтанного мовлення на обмеженому мовному матеріалі. Етап автоматизації включає формування вмінь аудіювання і говоріння (непідготовленого мовлення), оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом, ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, оцінювання ефективності комунікативного акту та вміння ефективного застосування навчальних стратегій і стратегій використання мови. Професійна комунікація відбувається на рівні понадфразових діалогічних і монологічних єдностей, міні-діалогів та міні-монологів.

Етап продукування передбачає імітацію реальних комунікативних ситуацій взаємодії майбутніх фахівців ІТ індустрії, активізацію мовленнєво-мисленнєвої діяльності, що розвиває творчість і самостійність у виборі тактик та мовних засобів досягнення комунікативних цілей.

Провідними методами навчання, передбаченим методикою формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, вважаємо рольову гру та презентацію. Сценарії типових ситуацій та учасників

професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій (презентування продуктів і проєктів, обговорення деталей замовлення, обговорення організаційних і технічних завдань, обговорення проблем) спонукають студентів активно використовувати лінгвістичні засоби комунікативних стратегій. Типи презентацій (інформаційні, спонукальні, презентації-переконання) та необмежений арсенал лінгвістичних засобів, комунікативних стратегій і стратегій використання мови в умовах змодельованих нарад, зустрічей активізують як монологічне, так і діалогічне мовлення студентів.

Експериментально перевірено можливості досягнення навчальної мети розробленої методики – досягнення достатнього / високого рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, який корелює із автономним / компетентним рівнями володіння англійською мовою.

Основні ідеї та положення, викладені у розділі 3 дисертації, висвітлені у публікаціях авторки [133; 137; 193].

ВИСНОВКИ

Здійснений аналіз наукової проблеми формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій дозволяє зробити наступні висновки.

1. Стратегічна компетентність у видах мовленнєвої діяльності, зокрема стратегічна компетентність в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, входить до структури іншомовної комунікативної та іншомовної професійної компетентностей, які охоплюють вербально-комунікативну, метакомунікативну, дискурсивну, соціолінгвістичну й стратегічну складові.

Стратегічну компетентність майбутніх фахівців з інформаційних технологій вважаємо здатністю таких фахівців ефективно використовувати мовні знання, мовленнєві навички й уміння, компенсувати прогалини у володінні англійською мовою у процесі професійно орієнтованого спілкування за допомогою комплексу засвоєних лінгвістичних ресурсів, невербальної комунікації, мовленнєвого та соціального досвіду спілкування англійською мовою.

З огляду на тісний взаємозв'язок між комунікативною стратегічною компетентністю, до складу якої вона належить, визначено низку знань, навичок, вмінь та стратегій, які складають структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. До цього комплексу складових стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій віднесено: а) знання комунікативних цілей; комунікативних стратегій і мовних засобів їх реалізації; комунікативних тактик; правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій; способів, засобів і критеріїв оцінювання

ефективності комунікативного акту; б) навички визначення комунікативних цілей; відбору і використання засобів реалізації комунікативних стратегій (мовних засобів, комунікативних тактик і опорних фраз); аудіювання і говоріння; міжособистісної взаємодії; використання способів, засобів і критеріїв оцінювання ефективності комунікативного акту; в) уміння планування т. зв. «комунікативних ходів», формування динамічного концепту висловлювань; аудіювання і говоріння; ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, оцінювання ефективності комунікативного акту й ступеня досягнення комунікативних цілей; г) комунікативні стратегії; д) навчальні стратегії; е) стратегії використання мови.

Обґрунтовано, що теоретико-методичну основу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій складає комплекс дидактичних підходів та дидактичних, методичних і специфічних для предмету дослідження принципів. До таких підходів відносимо: компетентнісний (служує парадигмою, що визначає: приналежність стратегічної компетентності до ключових компетентностей, сутність і структуру стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, охоплює й адаптує усі визначені компоненти навчального процесу, які відтворює розроблена структурно-функціональна модель), особистісно-орієнтований (фокусується на перетворенні соціального досвіду студента на його особистий досвід й трансформації «знаннєвої» парадигми освіти у парадигму розвитку), комунікативний (акцентує на формуванні стратегічної компетентності через спілкування; регулює організацію процесу формування компетентностей у видах мовленнєвої діяльності, зокрема стратегічної компетентності в усному англomовному спілкуванні в межах визначених актуальних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування фахівців з інформаційних технологій; відбір типових і проблемних ситуацій спілкування), ситуаційний та контекстний підходи (спрямовані на формування

і розвиток стратегічної компетентності майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах реалізації переходу студентів від навчальної діяльності до квазіпрофесійної діяльності та професійної діяльності засобами рольової гри у контексті стимулюючого середовища змодельованих наближених до реальних типових і проблемних ситуацій їх професійно орієнтованого усного англомовного спілкування). Серед ключових принципів формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій виокремлюємо принципи: професійної спрямованості, поетапності, доступності, комунікативності, продуктивності, відтворення реальних типових і проблемних ситуацій в навчальному процесі, ефективного використання комунікативних стратегій і тактик.

2. Зміст формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій визначено в предметному і процесуальному аспектах. Обґрунтовано складові предметного компоненту, до яких віднесено: соціальні ролі фахівців з інформаційних технологій у процесі професійної діяльності; форми, сфери, основні функції, жанри, ситуації професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій; теми в межах типових і проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій, тексти відповідно до визначених тем; мовний матеріал: лексичний, граматичний, фонетичний, лінгвосоціокультурний; комунікативні стратегії професійно орієнтованого усного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій; метакогнітивні стратегії регулювання процесу навчання, когнітивні стратегії забезпечення результативності процесу навчання й виконання конкретних завдань; стратегії використання майбутніми фахівцями з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням у говорінні та аудіюванні; невербальні засоби комунікації.

Визначено низку вагомих для усного професійно орієнтованого офіційного і напівофіційного англомовного спілкування фахівців з інформаційних технологій комунікативних стратегій, які входять до предметного компоненту змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій та на яких доцільно акцентувати у процесі навчання. До комплексу таких стратегій віднесено: стратегії інформування (реалізуються за допомогою тактик повідомлення, звітування, презентування, встановлення зв'язків між фактами, привернення уваги та ін.), стратегії стимулювання й аргументування (реалізуються за допомогою тактик аргументації, підбавдьорювання, уваги, пропозиції, надання поради, постановки запитань, привертання уваги, висловлення прохань та ін.), стратегії співпраці (реалізуються за допомогою тактик звертання, запрошення до співпраці, залучення, привернення уваги, уточнення, вираження ввічливості, компромісу та ін.), оцінювальні стратегії та стратегії емоційної діяльності (реалізуються за допомогою тактик висловлення схвалення, згоди, прихильності, щирості, незгоди, несхвалення, викривання розбіжностей, створення мовленнєвого конфлікту, висловлення претензій, вираження примусу, виявлення агресії, дискредитації, здобуття інтелектуальної переваги та ін.), стратегії самопрезентації (реалізуються за допомогою тактик інформування про власні професійні функції, соціальні ролі, професійні досягнення, підвищення статусу та ін.).

Процесуальний компонент змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій охоплює: знання комунікативних цілей і процедури визначення комунікативних цілей, комунікативних стратегій і тактик, опорних фраз, мовленнєвих кліше та ін. засобів реалізації комунікативних стратегій, правил мовної і мовленнєвої правильності реалізації комунікативних стратегій, способів, критеріїв і засобів оцінювання ефективності комунікативного акту; навички визначення комунікативних

цілей, оперування мовним матеріалом, відбору і вживання засобів реалізації комунікативних стратегій, аудіювання і говоріння, міжособистісної взаємодії, оперування лінгвосоціокультурним матеріалом, оцінювання ефективності комунікативного акту; уміння аудіювання і говоріння, оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом; ефективного відбору і використання комунікативних стратегій та засобів їх реалізації, оцінювання ефективності комунікативного акту, ефективного застосування навчальних стратегій і стратегій використання мови; вправи для розвитку навичок і умінь аудіювання і говоріння, оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом, ефективного використання комунікативних стратегій, тактик і засобів їх реалізації, оперування стратегіями використання мови.

У процесі професійної комунікації фахівці з інформаційних технологій реалізують стратегічну компетентність в основних жанрах професійно орієнтованого усного англomовного спілкування, до яких на основі аналізу соціальних ролей, професійних функцій, типових та проблемних ситуацій професійно орієнтованого усного спілкування, конститутивних ознак професійно орієнтованого усного спілкування віднесено: усне повідомлення, усне інструктування, усну доповідь, усний звіт, усний виступ, усну презентацію, усні перемовини. У компонентах змісту формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій враховані особливості професійного усного дискурсу фахівців з інформаційних технологій.

Відповідно до обґрунтованих критеріїв відбору визначених одиниць навчального матеріалу (універсальних критеріїв (урахування специфіки професійно орієнтованого усного англomовного спілкування майбутніх фахівців з інформаційних технологій, урахування лінгвістичних особливостей професійного усного англomовного дискурсу фахівців з інформаційних технологій, забезпечення поетапності, послідовності й наступності в оволодінні навчальним матеріалом на лексичному, граматичному й

тематичному рівнях, забезпечення дозованості навчального матеріалу), критеріїв відбору лексичних одиниць (професійної спрямованості, частотності, семантичної і комунікативної цінності, словотвірної здатності, сполучуваності, тематичності), граматичних структур (мінімальної доцільності; частотності, зразковості), текстів визначених жанрів (аутентичність, відповідність текстового матеріалу визначеній меті навчального курсу, доступність, ситуативність, репрезентативність, інформаційно-професійна цінність), аудіотекстів та відеофрагментів (автентичність, професійна орієнтованість, ситуативність, жанрова співвіднесеність, врахування фонетичних і акустичних особливостей аудіотексту / відеотексту) здійснено такий відбір навчального матеріалу. Зокрема, укладено лексичний мінімум, який налічує 250 термінів-слів і термінів-словосполучень.

3. Виокремлено етапи формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, а саме: 1) етап ознайомлення, на якому відбувається формування знань про комунікативні цілі, засоби реалізації комунікативних стратегій; навичок підготовленого та не підготовленого мовлення на обмеженому мовному матеріалі на основі активізації лінгвосоціокультурних та лінгвістичних знань, вивчення правил використання мовних і мовленнєвих засобів реалізації комунікативних стратегій, виконання відповідних вправ, роботи з тематичним глосарієм, створення інтелект-мап, використання ключових слів, мовленнєвих зразків, групування, використання контексту та опору, перекладу, перетворення; 2) етап автоматизації, на якому відбувається активізація мовних засобів, автоматизація навичок говоріння, умінь діалогічного та монологічного мовлення, у т. ч. формування умінь не підготовленого мовлення з опорою на комунікативні стратегії (інформування, аргументації, співпраці, оцінювання), навчальні стратегії (узагальнення, групування, класифікації, перетворення, вправляння в типових і проблемних ситуаціях професійно орієнтованого усного англомовного

спілкування фахівців з інформаційних технологій з використанням мовних, мовленнєвих та візуальних опор, визначення труднощів) та стратегії використання мови (ідентифікації отриманої лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, уточнення комунікативного наміру, перевірки правильності використаних лінгвістичних засобів, використання мовленнєвих кліше, пошуку контекстуальних опор); 3) етап продукування, на якому відбувається активізація мовленнєво-мисленнєвої діяльності, використання засвоєних комунікативних стратегій, комунікативних тактик та опорних фраз, продукування усного мовлення, що імітує реальні комунікативні ситуації взаємодії майбутніх фахівців ІТ індустрії з використанням стратегій аналізу аудіо- чи відеозапису власного висловлювання чи діалогу, активізації змістових замінів, побудови і перевірки гіпотези щодо комунікативного наміру співрозмовника у контексті типової чи проблемної ситуації професійно орієнтованого усного англомоного спілкування фахівців з інформаційних технологій. Визначені етапи циклічно повторюються в межах кожної теми й у процесі опрацювання кожної порції презентованого навчального матеріалу.

Підсистема вправ для формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні у нашому дослідженні розроблена відповідно до обґрунтованих вище етапів. Запропонована підсистема вправ складається з логічно побудованих, взаємопов'язаних та об'єднаних у групи і підгрупи вправ. Групи вправ передбачають використання навчальних стратегій та стратегій використання мови і представлені: вправами на ознайомлення з лексико-граматичним матеріалом й комунікативними стратегіями, вправами на семантизацію лексико-граматичного матеріалу й комунікативних стратегій, вправами на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії на рівні понадфразових діалогічних і монологічних єдностей, вправами на формування вмінь використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії на рівні міні-діалогів

та міні-монологів, вправами на формування вмій використовувати лексико-граматичний матеріал й комунікативні стратегії у діалогічних і монологічних висловлюваннях текстового рівня. Кожна із згаданих груп вправ охоплює низку відповідних підгруп вправ, які, у свою чергу, представлені певними типами вправ (невмотивованими, вмотивованими; некомунікативними, умовно-комунікативними, комунікативними, рецептивними, рецептивно-продуктивними, продуктивними; індивідуальними, парними, груповими; із жорстким / відносно жорстким / частковим / мінімальним керуванням).

Лінгводидактична модель формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій покликана відтворити сукупність основних складових цього процесу, до яких належать: мета, підходи, принципи; зміст навчання; етапи навчання; форми організації навчання; методи і засоби навчання; очікувані результати.

Мета лінгводидактичної моделі формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій полягає у поетапному формуванні знань, навичок, умій, комунікативних стратегій і стратегій використання англійської мови – складових стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Перелічені складові процесу формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій об'єднані у трьох комплексних взаємопов'язаних структурних блоках моделі: цільово-методологічному (охоплює мету, підходи і принципи), змістово-організаційному (охоплює зміст навчання, етапи навчання, підсистему вправ, форми організації навчання, методи і засоби навчання, тематико-часову структуру змістових блоків нормативної навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська)), результативному (охоплює рівні цільової

компетентності (низький, середній, достатній, високий)), критерії і показники її сформованості). Кожен із цих блоків моделі, представлених відповідними компонентами, виконує свої функції та взаємодіє з іншими блоками і компонентами моделі.

4. Ефективність розробленої методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій доведено у процесі проведення комплексного методичного експерименту. Експеримент був організований у декілька етапів: підготовчий етап (вересень 2018 – серпень 2020, планування методичного експерименту, розроблення методичних матеріалів), етап передекспериментального оцінювання (вересень 2020, оцінювання рівня сформованості цільової компетентності з метою розподілу учасників на експериментальні та контрольні групи), етап експериментального навчання (вересень 2020 – червень 2021, навчання з використанням розробленої підсистеми вправ, рольових ігор та презентацій), етап післяекспериментального оцінювання (червень – липень 2021, оцінювання рівня сформованості цільової компетентності студентів – учасників експериментальних та контрольних груп після проведення експериментального навчання), етап інтерпретації результатів методичного експерименту (серпень – жовтень 2021, здійснення обрахунків отриманих кількісних показників рівнів сформованості цільової компетентності учасників експерименту із застосуванням методів математичної статистики й висновки щодо валідності однієї із гіпотез дослідження). Визначено характер експерименту (природній, складний, звичайний, матеріальний, активний, багатофакторний), його гіпотези (гіпотеза 1 полягає у відповідності отриманих післяекспериментальних результатів попередньо запланованим і очікуваним, що доводитимуть ефективність методики та її проєкції на навчальний процес; гіпотеза 2 передбачає розбіжності між запланованими і отриманими післяекспериментальними результатами, що свідчатимуть про її неефективність), варійовані (розроблені комплекси вправ й ефективні у

контексті методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій методи навчання, а саме рольові ігри і презентації) та неварійовані (кількість і склад учасників експериментальних і контрольних груп, зміст навчання майбутніх фахівців з інформаційних технологій англійської мови за професійним спрямуванням, що передбачає формування у цих фахівців стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні, форми організації навчання англійської мови за професійним спрямуванням, обґрунтовані рівні сформованості стратегічної компетентності, критерії та показники рівнів сформованості стратегічної компетентності, методи і засоби оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності, завдання для оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності) величини. До проведення методичного експерименту було залучено 106 студентів, які дали добровільну згоду на участь (58 учасників експериментальної і 58 учасників контрольної групи).

Отримані результати проведеного методичного експерименту (рівень сформованості вимірюваної компетентності в учасників експериментальної групи на етапі передекспериментального оцінювання – 59,2 (стартовий), на етапі післяекспериментального оцінювання – 86,9 (достатній); рівень сформованості вимірюваної компетентності в учасників контрольної групи на етапі передекспериментального оцінювання – 59,9 (стартовий), на етапі післяекспериментального оцінювання – 74,2 (середній); показник навченості за період експериментального навчання для учасників експериментальної групи у відсотковому співвідношенні складає 27,7 %, для учасників контрольної групи складає 14,3 %; значення критерію Манна-Уїтні для вибірок контрольної і експериментальної групи на етапі післяекспериментального оцінювання складають при $n_a = 58$, $n_b = 58$, $U_a = 2590$, і $U_b = 774$, є статистично значущими й свідчать про значну відмінність рівнів сформованості вимірюваної компетентності у студентів контрольної та експериментальної групи на етапі післяекспериментального оцінювання;

значення критерію Вілкоксона для вибірок передекспериментального та післяекспериментального оцінювання у експериментальній групі (-6,6236; 0,00001) при рівні статистичної значущості $p < 0,05$ є статистично значущими й свідчать про суттєве зростання у студентів експериментальної групи вимірюваної компетентності за період експериментального навчання) дозволяють стверджувати про валідність гіпотези 1 дослідження щодо ефективності розробленої і запропонованої методики формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій та доцільність її проектування на процес іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у ЗВО.

За результатами методичного експерименту з використанням матеріалів теоретичного обґрунтування і практичних розробок, укладено методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні методики формування стратегічної компетентності у професійно орієнтованому письмовому англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьева Л. В. Обучение студентов языковых специальностей профессионально направленной диалогической речи с использованием деловой игры (французский язык) : дисс. ...канд. пед. наук: 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2002. 242 с.
2. Анісімов М. В. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей у професійно-технічних навчальних закладах : монографія. Київ-Кіровоград : ПОЛПУМ, 2011. 464 с.
3. Антонюк Л. Л., Василькова Н. В. та ін. Компетентісний підхід у вищій освіті: світовий досвід. К.: Інститут вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2016. 66 с.
4. Баб'юк О. Відбір професійно орієнтованого матеріалу для навчання майбутніх фахівців сфери туризму монологу англійською мовою. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. Сухомлинського*. 2018. Вип. 2. С. 19 – 24.
5. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ : монографія. К. : Фірма «ІНКОС», 2005. 315 с.
6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.
7. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. URL: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/s> (дата звернення: 20.03.2020).
8. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник. К. : ВЦ «Академія», 2008. 240 с.
9. Бех І. Д. Компетентісний підхід як освітня стратегія. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/8772/1/534%20%d0%91%d0%b5%d1%85.pdf>. (дата звернення: 30.05.2021).
10. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентісного підходу в педагогіці. *Педагогіка і психологія*. 2009. №2. С. 26 – 31.

- 11.Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики: проблеми систематики. *Мовні і концептуальні картини світу* : збірник наук. праць. К. : Логос, 2004. Вип.10. С. 11 – 16.
- 12.Биконя О. П. Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей: дис... д. пед. наук: 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2017. 531 с.
- 13.Биконя О. П., Іванишина В. П. Самоконтроль рівня володіння майбутніми економістами англійськими продуктивними компетентностями. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка і психологія*. 2018. Вип. 29. С. 24 – 31.
- 14.Бирюк О. В. Methodика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англійських публіцистичних текстів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2006. 206 с.
- 15.Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики* / Під. заг. ред. О. В. Овчарук. К. : «К.І.С.», 2004. С. 47 – 53.
- 16.Бігич О. Б. Methodика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19 – 30.
- 17.Бігич О. Б., Рубан А. М. Способи контролю розуміння школярами / студентами іспанськомовного аудіо тексту. *Тенденції та перспективи розвитку науки й освіти в умовах глобалізації* : матеріали XXX міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 28 лист. 2017). Вип. 30. С. 270-273.
- 18.Боднар С. В. Когнітивний підхід до формування англійської лексичної компетентності студентів економічних спеціальностей. *Наука і Освіта*. 2014. №10. С. 34–37.

- 19.Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку) : дис. ... док. пед. наук: 13.00.02. К. : Киевский государственный лингвистический университет, 2000. 508 с.
- 20.Борисов О. О. Професійний дискурс: комунікативно-когнітивний вимір. *Когнітивно-прагматичні дослідження професійних дискурсів* : матер. VII Всеукраїнська наукова конференція (Харків, 21 березня 2020 р.). Харків, 2020. С. 20 – 23.
- 21.Борщовецька В. Д. Лексичний мінімум для студентів третього року навчання економічних спеціальностей ВНЗ. *Іноземні мови* : науково-методичний журнал. 2007. № 2. С. 52 – 53.
- 22.Босова Л. Социолінгводидактические аспекты формирования межкультурной компетенции. URL: <http://www.aomai.ab.ru/Books/Files/2000-04/39/Pap39.htm> (дата звернення: 10.11.2021).
- 23.Бочкарьова О. Ю. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2007. 281 с.
- 24.Винник О. Ю. Комунікативні стратегії і тактики впливу на адресата в сучасному англомовному дискурсі програмування : автореф. дис. ...канд. філол. наук: 10.02.04. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. 20 с.
- 25.Вікович Р. І. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англомовних теленовін : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2010. 359 с.
- 26.Волкова Н. П., Тарнопольський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах : монографія. Дніпропетровськ : Університет імені Альфреда Нобеля, 2013. 226 с.

- 27.Вороніна Г. Р. Формування комунікативної компетенції професійного спрямування у вищій школі. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1067> (дата звернення: 15.05.2022).
- 28.Голотюк О. В. Особливості аудіювання у вищих навчальних закладах. *Педагогічні науки*. 2013. Вип. 64. С. 220 – 225.
- 29.Горбаченко А. Л., Малій А. С. Аспекти практичного застосування методів викладання іноземних мов. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Педагогіка. 2013. Вип. 1. С. 85 – 94.
- 30.Гордієнко-Митрофанова І. В. Психолого-педагогічні основи застосування дидактичних ігор-маніпулятивів у загальноосвітній школі : монографія. Харків : Цифрова друкарня, 2012. №1. 403 с.
- 31.Гринюк Г. А., Семенчук Ю. О. Відбір навчального матеріалу для формування англомовної лексичної компетенції у студентів-економістів. *Іноземні мови*. 2007. № 2. С. 30 – 34.
- 32.Гронь Л. В. Навчання вільного переказу майбутніх учителів англійської мови : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2001. 198 с.
- 33.Гупка-Макогін Н. І. Навчання майбутніх фахівців з міжнародної економіки професійно орієнтованого англомовного аудіювання у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2016. 286 с.
- 34.Дацків О. П. Мета і зміст формування компетентності в говорінні майбутніх учителів англійської мови на початковому ступені навчання. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський: «Аксиома», 2013. Вип. 32. С. 104-107.
- 35.Дацків О. П. Методика формування вмінь говоріння у майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації : дис. ... канд. пед. наук

- : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2011. 321 с.
36. Дацків О. П. Принципи та критерії відбору мовленнєвого матеріалу для формування вмінь говоріння у майбутніх учителів англійської мови засобами драматизації. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія : Педагогіка та психологія. 2010. Вип. 18. С. 75 – 83.
37. Демська-Кульчицька О. Репрезентативність як ознака текстового корпусу. *Українська мова*. 2005. № 3. С. 100 – 107.
38. Дроздова І. П. Стратегії оволодіння мовою як запорука успішного навчання професійного мовлення. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2009. № 1. С. 186 – 193.
39. Єжова О. Класифікація моделей в педагогічних дослідженнях. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53035871.pdf> (дата звернення: 25.06.2021).
40. Єрмоменко С. В. Напрями досліджень мовної особистості у сучасній лінгвістиці. *Записки з романо-германської філології*. 2014. Вип. 2(33). С. 33 – 38.
41. Жовтюк Н. П. Методика формування у майбутніх учителів лексичної компетентності у процесі навчання англійської мови після німецької: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2015. 318 с.
42. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.
43. Задорожна І. П. Структура та зміст навчально-стратегічної компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2013. Вип. 22. С. 125 – 133.

44. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англomовною комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2012. 770 с.
45. Задорожна О. І. Сутність поняття стратегічної компетентності в сучасній лінгводидактиці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 2 (41). С. 105 – 109.
46. Запорожченко А. П. Обучение устной подготовленной монологической речи на первом курсе факультета английского языка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К. : КПИИЯ, 1971. 212 с.
47. Ишмуратов А.Т. Логико – когнитивный анализ онтологии дискурса. *Рациональность и семиотика дискурса* : сб. трудов. К. : Наукова Думка, 1994. С. 171 -182.
48. Іванишин Г. Я. Рівні сформованості професійно зорієнтованого діалогічного мовлення в іноземних студентів медичних ВНЗ у процесі вивчення української мови. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 64. С. 242 – 245.
49. Іванова С. В. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти. *Вісник Житомирського Державного університету. Педагогічні науки*. 2010. Вип. 52. С. 152 – 156.
50. Каліченко А. І. Особливості моделювання ситуації квазіпрофесійної діяльності у вищій школі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського* (42). 2014. С. 70 – 75.
51. Кіржнер С. Е. Навчання майбутніх юристів усного професійно спрямованого англійського монологічного мовлення з використанням автентичної відеофонограми : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2009. 285 с.

52. Клокар Н. Теоретико-методологічні засади побудови моделі управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* : науково-теоретичний збірник. Переяслав Хмельницький, 2010. Вип. 19. С. 61 – 65.
53. Кодлюк І. В. Формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму в коледжах: дис. канд. пед. наук.: 13.00.02. Тернопіль : Тернопільський педагогічний університет, 2019. 274с.
54. Козак С. В. Формування іномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту : автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса : Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2001. 20 с.
55. Коломиец С. С. Обучение специалистов профессионально-ориентированному общению с зарубежными партнерами (на материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К. : КГПИИЯ, 1994. 252 с.
56. Котловський А. М. Формування англомовної лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. / Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2017. 253 с.
57. Кочерган М. П. Увага — лексична сполучуваність! URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine14-17.pdf> (дата звернення: 10.04.2022).
58. Кочнева М. Г. Обучение профессионально направленной диалогической речи в неязыковом вузе (на мат. английского языка) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К. : КПИИЯ, 1979. 23 с.

59. Кузьмич Н. Комунікативна стратегія самопрезентації і тактики її реалізації (за матеріалами телевізійних інтерв'ю). *Вісник Львівського університету*. Серія іноземні мови. 2013. Вип. 21. С. 89 – 94.
60. Личко Л. Я. Формування у майбутніх менеджерів-економістів англomовної професійно спрямованої компетенції в говорінні : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2008. 257 с.
61. Лопатьєв А. О. Моделювання як методологія пізнання. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. № 8. С. 4 – 10.
62. Лопушанська Ю. М. Контекстний підхід у навчанні студентів – соціологів професійній англійській мові. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Педагогіка. 2012. Т. 188. Вип. 176. С. 98 – 101.
63. Лучинкіна А. І. Психологічні закономірності соціалізації особистості у віртуальному просторі : автореф. дис.... д-ра психол. наук : 19.00.05. К. : Інститут психології імені Г. С. Костюка, 2014. 35 с.
64. Малафійк І. В. Дидактика : навч. посібник. К. : Кондор, 2005. 398 с.
65. Малиновська Г. В. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції майбутнього економіста в процесі його професійної підготовки. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. Науково-методичний журнал. №5. 2002. С. 108 – 117.
66. Мамчур Л. Основні форми міжособистісної комунікації. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_/pedagog_prob1_silsk_shkolu/15/visnuk_11.pdf (дата звернення: 30.11.2019).
67. Мартиненко О. Процедура відбору англomовних аудіотекстів для навчання майбутніх перекладачів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: педагогіка. 2016. № 1. С. 95 – 100.

- 68.Мартінова Р. Ю., Маслова А. В. Лінгводидактична модель навчання англійського наукового писемного мовлення магістрів. URL: <http://www.naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/215/342> (дата звернення: 04.03. 2021).
- 69.Мартінова Р. Ю. Цілісна загально дидактична модель змісту навчання іноземних мов. К. : Вища школа, 2004. 454 с.
- 70.Медведчук А. Відбір та організація матеріалу для формування англійської професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua> > VisnikPP > article > view (дата звернення: 06.09.2021).
- 71.Мельник І. В. Типи комунікативних стратегій. *Studia Linguistica*. 2011. Вип. 5. С. 377–380.
- 72.Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. *Тематичний тлумачний словник термінів для студентів факультету іноземної філології* / укладачі: К.М. Ружин, М.А. Вовк, М.М. Хижняк. Запоріжжя : ЗНУ, 2010. 103 с.
- 73.Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
- 74.Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / Бігич О. Б., Бражник Н. О., Гапонова С. В. та ін.; під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 1999. 320 с.
- 75.Микитенко Н. О, Семеряк І. З., Рожак Н. В. English Friendbook for IT Gurus : посібник з англійської мови для майбутніх програмістів. Тернопіль : Вектор, 2019. 188 с.
- 76.Микитенко Н. О. Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей : дис. д-ра пед. наук : 13.00.04; 13.00.02. Тернопіль :

- Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2011. 450 с.
- 77.Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2011. 411 с.
- 78.Мисечко О. Є. Поняття стратегічної компетенції у змісті сучасної професійної підготовки вчителя іноземної мови у ВНЗ. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2004. Вип. 19. С. 174 – 178.
- 79.Монастирська Л. В. Дискурсивна особистість у сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2019. № 39. Том 3. С. 45 – 47.
- 80.Морська Л. І. Сутність і визначення комунікативних стратегій у професійному дискурсі. *Наукові записки ТНПУ імені В. Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2012. № 3. С. 67-74.
- 81.Національний класифікатор України ДК 003:2010 «Класифікатор професій». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#n4> (дата звернення: 13.12.2020).
- 82.Никоненко Н. В., Шалько О. П. Критерії відбору англomовних текстів для навчання читанню студентів ВНЗ. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp20/1/nikonenko_shalko.pdf (дата звернення: 26.05. 2021).
- 83.Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11 – 17.
- 84.Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу : стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. К. : «К.І.С.», 2004. С. 5 – 14.
- 85.Онуфрив А. Р. Формування англomовної компетентності майбутніх маркетингологів у професійно орієнтованому усному спілкуванні : автореф.

- дис...канд. пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. 20 с.
- 86.Палихата Е. Я. Проблема навчання письма і писемного мовлення. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2012. № 1. С. 16 – 21.
- 87.Петранговська Н. Р. Система вправ для навчання студентів немовних спеціальностей вищих закладів освіти професійно спрямованого монологу – міркування. *Іноземні мови*. 2003. № 2. С.17 – 23.
- 88.Плотницька І. М. Ділова українська мова : навч. пос. 2-ге видання, перероблене та доповнене. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
- 89.Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук. – метод. посібн. К. : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
- 90.Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи*. К. : «К.І.С.», 2004. С. 15 – 24.
- 91.Пономарьова О. І., Ковальова А. В. Відбір навчального матеріалу у формуванні іншомовної професійної компетенції. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2012. Вип. 21. С. 126 – 134.
- 92.Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. К. : Либідь, 2008. 558 с.
- 93.Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация.[пер. с англ.]. 2-е изд. М. : Когито-Центр, 2002. 396 с.
- 94.Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов : монографія. Київ: Генеза, 2012. 224 с.

95. Роман С. В. Методика проведения занятий по практике английского языка с использованием учебно-профессиональных задач (I курс языкового педвуза) : дис... канд. пед. наук : 13.0.02. К. : КПИИЯ, 1982. 230 с.
96. Романюк Н. Змістова структура мовних клішованих одиниць англійської та української мов. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. Чернівці, 2017. № 9 (49). С. 268–271.
97. Романюк Ю. В. Методика формування у майбутніх фахівців з інженерної механіки читацької англомовної компетенції з використанням навчального веб-сайту : дис. канд. пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2012. 274 с.
98. Рудницька Т. Г. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної спрямованості навчального процесу. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2008. № 4. С. 110–113.
99. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : монографическое учебное пособие. К.: ЦУЛ, «Фитосоциоцентр», 2002. 336 с.
100. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля – К, 2010. 844 с.
101. Семенчук Ю. О. Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2007. 201 с.
102. Семенюк О. А. Основы теории мовної комунікації : підручник. К. : ІнЮре, 2009. 276 с.
103. Семеряк І. З. Формування стратегії самопрезентації майбутніх програмістів засобами дидактичної гри у процесі навчання іноземної мови професійного спілкування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2014. Вип. 34. С. 174 – 177.

104. Семигіна Т. В. Використання дискурс-аналізу в дослідженнях із соціальної роботи. *Наукові записки*. 2001. Т. 19. Спецвипуск. С. 322 – 325.
105. Сень Л. В. Розвиток компетентнісно-орієнтованого навчання за кордоном. *Професійні компетенції та компетентності вчителя* : матеріали регіон. наук.-практ. семінару. Тернопіль : ТНПУ, 2006. С. 14 –16.
106. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти : дис. д-ра філолог. наук. 10.01.08. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Інститут журналістики. К., 2003. 408 с.
107. Серажим К. С. Термін «дискурс» у сучасній лінгвістиці. *Вісник Харківського університету*. 2002. №1: Сер.: Філологія. Вип Х. С. 7 – 12.
108. Синеккоп О. С. Ситуаційний підхід до диференційованого навчання майбутніх ІТ-фахівців професійно орієнтованого англомовного спілкування. *Педагогічні науки*. 2019. Вип. LXXXVII. С. 146 – 152.
109. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : навч.-метод. посібник. – Львів : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 460 с.
110. Скалкін В. Л. Вправи з розвитку усного комунікативного мовлення (на матеріалі англійської мови). К. : Радянська школа, 1978. 129 с.
111. Скіба Н. Я. Експериментальна перевірка ефективності методики інтегрованого формування іншомовної комунікативної та методичної компетентностей майбутніх викладачів англійської мови для економічних спеціальностей: організаційний етап. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 73, Т. 2. С. 185 – 189.

112. Скляренко Н. К. Рольова гра в інтерактивних фоновправах для формування мовних компетенцій у процесі оволодіння іноземною мовою. *Іноземні мови*. 2006. № 4. С. 15–17.
113. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іношомовних мовленнєвих навичок і вмінь. *Іноземні мови сьогодні і завтра* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль. 13-14 травня 1999р.). Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 1999. С. 96 – 98.
114. Стеценко І. В. Моделювання систем. URL: http://web.kpi.kharkov.ua/auts/wpcontent/uploads/sites/67/2017/02/MOS_Kachanov_posobie.pdf (дата звернення: 12.01.2021).
115. Стогній І. В., Никонорова Л. І. Формування навичок аудіювання у студентів вищих навчальних закладів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2018. № 33. Т. 2. С. 184 – 185.
116. Столярова М. О. Етикет у віртуальній англomовній комунікації (на матеріалі чатлайнових сесій) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2005. 209 с.
117. Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2000. 88 с.
118. Сура Н. А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ : Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шеченка, 2005. 224 с.
119. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Маєр, О. М. Устименко, В. В. Черниш та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2015. 444 с.

120. Тарнопольский О. Б., Кожушко С. П. Методика обучения английскому языку для делового общения : учебное пособие. К. : Ленвит, 2004. 192 с.
121. Тарнопольский О. Б. Основы оптимизации обучения иностранному языку в неязыковом вузе : дис...докт. пед. Наук : 13.00.02. Одесса, 1991. 524 с.
122. Тарнопольський О. Б. О некоторых особенностях проведения экспериментальных исследований в области методики обучения иностранным языкам. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. 2011. № 8. С. 20 – 23.
123. Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів. *Вісник Львівського університету*. Серія педагогічна. 2008. Вип. 24. С. 53 – 63.
124. Томащук Ю. О. Дискурсивно – прагматичні характеристики англomовного Інтернет-інтерв'ю (на матеріалі Інтернет-журналів для підлітків “gUrl”, “Seventeen”, “TeenVogue”) дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2016. 243 с.
125. Труфанова И. В. О разграничении понятий: речевой акт, речевой жанр, речевая стратегия, речевая тактика. *Филологические науки*. 2001. №3. С. 56 – 65.
126. Тулякова Т. Р. Особливості англomовного професійно орієнтованого монологу фахівців у сфері медіації та врегулювання конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 20. Т. 3. С. 85 – 89.
127. Турчанінова В. Є. Типологія труднощів як один зі способів раціоналізації процесу навчання іноземної мови (на прикладі мовленнєвих кліше у французькому діалозі).

URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/15085/226227.pdf?sequence=1&is> (дата звернення: 15.11.2021).

128. Федорова І. А. Навчання майбутніх економістів-міжнародників професійно спрямованого англомовного монологу-повідомлення : дис. ... канд. пед.наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2006. 247 с.
129. Филлипс Л., Йоргенсен М. Дискурс-анализ. Теория и метод. Пер. с англ. 2-е изд., испр. Харьков : Гуманитарный центр, 2008. 352 с.
130. Фролова І. Є. Стратегія конфронтації в англомовному дискурсі : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. 344 с.
131. Хомик А. Компоненти змісту формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно-орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки»* (Одеса, 19-20 листопада 2021 р.). Одеса, 2021. С. 109- 112.
132. Хомик А. Лінгвістичні особливості усного англомовного професійного дискурсу ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства»* (Дніпро, 22 листопада 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 18 – 19.
133. Хомик А. Типові труднощі усного англомовного професійно-орієнтованого спілкування майбутніх ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Тенденції розвитку психології та педагогіки»* (Київ, 5-6 листопада 2021 р.). К., 2021. С. 54 – 56.
134. Хомик А. Ю. Дидактичні передумови формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Молодий вчений* : збірник наукових праць. 2021. Вип. 10. С. 78 – 82.

135. Хомик А. Ю. Ключові характеристики усного англомовного професійно орієнтованого спілкування ІТ-фахівців. *Сучасні дослідження з іноземної філології* : збірник наукових праць. 2021. Вип.2. С. 301 – 309.
136. Хомик А. Ю. Комунікативні стратегії – компоненти стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Актуальні питання гуманітарних наук* : збірник наукових праць. 2022. Вип. 47, Т. 4. С. 244 – 250.
137. Хомик А. Ю. Роль метакогнітивних, когнітивних стратегій та стратегій використання іноземної мови у процесі формування стратегічної компетентності майбутніх ІТ-фахівців. *Актуальні питання гуманітарних наук* : збірник наукових праць. 2021. Вип. 44. С. 240 – 246.
138. Хомик А. Ю. Сутність та структура поняття стратегічної компетентності в офіційному спілкуванні майбутніх програмістів. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць. 2019. Вип. 42. С. 194 – 199.
139. Чекаль Г. С., Коваль Т. І. Зворотний зв'язок як засіб управління навчально – пізнавальною діяльністю студентів у комп'ютерних вправах з іноземних мов. *Іноземні мови*. 2005. №3. С. 28 – 32.
140. Черевко В. П. Формування комунікативної компетентності майбутнього менеджера у процесі професійної підготовки : дис. ...канд. психол. наук : 19.00.07. К., 2001. 247 с.
141. Черниш В. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2015. 622 с.
142. Чорній Н. В. Взаємозв'язок складових іншомовної комунікативної компетентності спрямований на здійснення ефективних професійних обов'язків. *Наукові записки*. Серія «Філологічна». 2013. Вип. 38. С. 264 – 266.

143. Чорнобай О. Л. Природа, структура і типологія спілкування (комунікації) у професійній діяльності юриста. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/2392/vnulpurn201582457.pdf> (дата звернення: 15.07.2021).
144. Шандра Н. А., Котловський А. М. ITLiteracyinWriting (Ефективна писемна комунікація у сфері ІТ) : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2017. 101 с.
145. Шандра Н. А. Формування англомовної лексичної компетентності у професійно орієнтованому писемному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій в умовах магістратури : дис. канд.пед.наук: 13.00.02. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2019. 274 с.
146. Шевченко І. С., Морозова О. І. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: кол. монографія. Харків: Константа, 2005. 355 с.
147. Шукліна С. І. Методика контролю рівня сформованості англомовної соціокультурної компетенції в рецептивних видах мовленнєвої діяльності майбутніх учителів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К. : Київський національний лінгвістичний університет, 2006. 289 с.
148. Яхонтова Т. В. Жанри первинної наукової комунікації: сучасні тенденції розвитку. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2014. № 2. С. 135 – 140.
149. Яхонтова Т. В. Сучасна наукова комунікація: жанрові інновації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія Філологія. 2015. С. 232 – 234.
150. Accenture. URL: www.accenture.com
151. Allen J. P. B., Widdowson H. Teaching the Communicative Use of English. *International Review of Applied Linguistics*. XII, I. 1974. P. 67–89.

152. Alluri P. Enhancing English Language Teaching through Films in General Foundation Programs. *Arab World English. Journal Proceedings of 1st MEC TESOL Conference 2018*. P. 146 – 154.
153. Atkinson, D. (Ed.). *Alternative approaches to second language acquisition*. London. New York: Routledge, 2011. 195p.
154. Attract Group. URL: www.attractgroup.com
155. Bachman L. *Fundamental considerations in language testing*. Oxford, Oxford University Press. 1990. 423p.
156. Bachman L. F., Palmer A. S. The construct validation of some components of communicative proficiency. *TESOL Quarterly*, 16 (4). 1982. P. 449 – 465.
157. Bambrough P. *Simulations in English Teaching*. Buckingham: Open University Press, 1994. 105 p.
158. Brown G., Yule G. *Teaching the Spoken Language. An Approach based on the analysis of conversational English*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 162 p.
159. Bygate M. Sources, developments and directions of task-based language teaching. *The Language Learning Journal*. 44.4, 2015. P. 381–400.
160. Canale M. From communicative competence to communicative language pedagogy. *Language and Communication* / Ed. M. Canale, J.C. Richards, R.W. Schmidt. London : Longman, 1983. P. 2–27.
161. Canale M., Swain M. Some Theories of Communicative Competence. *Grammar and Second Language Teaching. A Book of Readings*. / Ed. W. Rutherford, M. S. Smith. Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1991. P. 60–79.
162. Canale M., Swain M. Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied linguistics*, 1 (1). 1980. P. 1 – 47.
163. Canary D. *Interpersonal Communication. A Goals Based Approach*. NY : St. Martin's Press. 4th ed. 2008. 560 p.

164. Celce-Murcia M. Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. *Intercultural Language Use and Language Learning* / Ed. Alcon Soler E., Safont Jorda M. 9 eds. Springer. 2017. 296p. P. 41–57.
165. Culture in SecondLanguageTeachingandLearning / Ed. E. Hinkel. CambridgeApplied Linguistics Series. Cambridge: Cambridge UniversityPress, 1999. 250 p.
166. Cunico S. The EUniTA project: working with international partners to develop language, intercultural, and professional competencies in European university students. *Professional Competencies in Language Learning and Teaching* / Ed. Cecilia Gorla, Lea Guetta, Neil Hughes, Sandra Reisenleutner, and Oranna Speicher. Research-publishing.net, 2019. Voillans. xii+147 p. P. 53 – 64.
167. CyberCraft inc.URL: [www. cybercraftinc.com](http://www.cybercraftinc.com)
168. DeVitoJ. HumanCommunication: TheBasicCourse. NewYork: Longman, 2000. 453 p.
169. Dudley-Evans, T., & St John, M.J. Developments in English for Specific Purposes. A Multi-disciplinary Approach. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. 301p.
170. Esteras S. Infotech. English for Computer Users. Student's Book. Cambridge, 2007. 168p.
171. Faerch C. and Kasper, G. Plans and Strategies in Foreign Language Communication. *Strategies Interlanguage Communication.* / Ed. C. Faerch and G. Kasper. London: Longman. 1983. P. 20 – 60.
172. Fairclough N. Discourse and social change. Cambridge: Polity Press, 1992. vii+259p.
173. Fairclough N. Political Discourse in the Media: an Analytical Framework. *Approaches to Media Discourse* /Ed. A. Bell, P. Garrett. Oxford: Blackwell, 1998. 304p. P. 142 – 162.

174. Fisher R. A. *Statistical Methods for Research Workers. Breakthroughs in Statistics.* /Ed. Samuel Kotz, Norman L. Johnson. Springer, New York, NY, 1992. 632p. P. 66 – 70.
175. Glendinning E., McEwan J. *Oxford English for Information Technology.* Second edition. Oxford University Press, 2011. 222p.
176. Hajdu Z., Domonyi R. *Integrating the Language Aspects of Intercultural Competencies into Language for Specific Purposes Programmes. Professional Competencies in Language Learning and Teaching.* / Ed. Cecilia Goria, Lea Guetta, Neil Hughes, Sandra Reisenleutner, and Oranna Speicher. Research-publishing.net. Voillans. xii+147. 2019. p. 65 – 75.
177. Halliday M., Hasan K. *Language, Context and Text: Aspects of Language in Social-semiotic Perspective.* Victoria: Deakin University Press, 1985. 126p.
178. Hill D. *English for Information Technology Level 2.* Pearson Education Limited, 2012. 80p.
179. Hüllen W. *The Teaching of English for Specific Purposes: a Linguistic View. Language Incorporated: Teaching Foreign Language in Industry* / Ed. R. Freudenstein, J. BenckeJ., H. Pönish. Pergamon, 1981. 202p. P. 116–141.
180. Hutchinson T., Waters A. *English for Specific Purposes: A Learning-Centered Approach.* Cambridge University Press, 1987. 179 p.
181. Hymes D. *Models of the Interaction of Language and Social Life. Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication* /Ed.. J. Gumperz & D. Hymes. New York : Wiley-Blackwell, 1991. 612p. P. 35 – 71.
182. Hymes D. *On Communicative Competence. Sociolinguistics.* /Ed. D. Hymes, J.B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth, Middlesex: Penguin, 1972. P. 269 - 293.
183. Johnson E. B. *Contextual Teaching and Learning.* CorwinPress, INC. A Sage Publications Company. Thousand Oaks, California. 2002. 196 p.
184. Jones K. *Simulations in Language Teaching.* N. Y.: Cambridge University Press, 1982. 215 p.

185. Jordan R. R. English for Academic Purposes. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 424 p.
186. Kasper G., Kellerman E. Communication Strategies: psychological and sociolinguistic perspective. Addison Wesley Longman limited, 1997. 398 p.
187. Krashen S. D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford: Pergamon Press, 1982. 192p.
188. Laclau E., Mouffe C. Hegemony and Socialist Strategy. Towards a radical democratic politics. London: Verso, 1985. 208p. 200p.
189. Lewis M. The Lexical Approach: The State of ELT and the Way Forward. Hove, England: Language Teaching Publications, 1993.
190. Long M. H. Second Language Needs Analysis. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 374 p.
191. Long P. Cambridge International AS and A Level IT : Coursebook. Cambridge University, 2019. 344p.
192. Luka I. ESP Competence Assessment in Tertiary Education. Language for International Communication: linking interdisciplinary perspectives. URL:
https://www.researchgate.net/publication/280578567_ESP_Competence_Assessment_in_Tertiary_Education (режим доступа 23.04.2022)
193. Khomyk A. Developing communication strategies in professionally oriented speech of IT- specialists by means of a role play. *Norwegian journal of development of the international science*. 2021. T 2. Issue 75. P. 24-28.
194. Mackey A. Feedback, Noticing and Instructed Second Language Learning. *Applied Linguistics* 27.3, 2006. P. 405 – 430.
195. Mariani L. Developing Strategic Competence: Towards Autonomy in Oral Interaction. *Perspectives, a Journal of TESOL Italy*. Vol. XX, Number 1, June 1994. URL:
www.learningpaths.org/papers/papercommunication.htm. (режим доступа 17. 02. 2021).

196. Marks J. Check your English Vocabulary. Computers and Technology Information. London: A&C Black, 2007. 80p.
197. Melvin B., Stout D. Motivating Language Learners through Authentic Materials. *Interactive Language Teaching*. / Ed. W. Rivers. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 228 p. P. 44–56.
198. Microsoft Corporation. URL: www.microsoft.com
199. Munby J. Communicative Syllabus Design. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. 232 p.
200. Mykytenko N, Rozhak N., Semeriak I. Teaching communication strategies to the computer programming students. *Advanced Education*. 2019. № 12. P. 50–57.
201. O' Malley J. M., Chamot A. U. Learning Strategies in Second Language Acquisition. Cambridge: Cambridge University Press. 1990. 265p.
202. Oracle Corporation. URL: www.oracle.com
203. Oxford R. L. Language Learning Strategies. – Boston : Heinleand Heinle Publishers, 1990. 343 p.
204. Paribakht T. Strategic Competence and Language Proficiency. *AppliedLinguistics*, Vol. 6, No. 2: 2016. P. 132–146.
205. Phillips M., ShettlesworthC. How to Arm Your Students: A Consideration of Two Approaches to Providing *Materials for ESP*. *ELT Documents 101: English for Specific Purposes*. British Council, 1978.P. 27–48.
206. Raven J. Facilitating the Development of CompetenceURL : [http:// www.eyeesociety.co.uk/resources/CILSChap18.pdf](http://www.eyeesociety.co.uk/resources/CILSChap18.pdf). (Режим доступу 07.03.2022).
207. Raven J. Some Barriers to the Introduction of Competency-based Education. *Competence in the Learning Society* / J. Raven & J. Stephenson (eds.). New York : Peter Lang, 2001. P. 384–437.

208. Raven J. The Conceptualisation of Competence. *Competence in the Learning Society*. / Ed. John Raven, John Stefenson. New York : PeterLang, 2001. 538p. P. 253–274.
209. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 270p.
210. Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning / Ed. M. Byram, Ch. Brumfit. London : Routledge, 2002. 714 p.
211. Sadow S. A. Speaking and Listening: Imaginative Activities for the Language Class. *Interactive Language Teaching* / Ed. W. Rivers. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 228 p. P. 33–42.
212. Saeid N.S., Hamid M. The Effect of Input Modality and Sensory Mode on L2 Listening: A case of Iranian Intermediate EFL Learners. *Journal of Modern Research in English Language Studies*. 2019. Vol. 6. P. 57 – 82.
213. Savignon S.J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. McGraw-Hill, 1997. 288p.
214. Selinker L. Interlanguage. *IRALXX/3*: 1972. P. 209–231.
215. Shea V. Core rules of netiquette. *Netiquette*. Albion Books San Francisco: Albion Books, 1994. P. 32–45.
216. SoftServe. URL: www.softserve.com
217. Tahir M. M. English for Specific Purposes and Syllabus Design. Baghdad University, 2009. 131p.
218. Tarone E. Communication Strategies, Foreigner Talk and Repair in Interlanguage. *Language Learning*, 30 (2). 1980. P. 417 – 431.
219. Tarone E., Yule G. Eliciting the Performance of Strategic Competence. *Developing Communicative Competence in a Second Language*. / Ed. Robin C. Scarcella, Elaine S. Andersen, Stephen D. Krashen. NY : Newbury House, 1990. 356p. P. 179–193.
220. Tarone E., Yule G. Focus on the Language Learner. Oxford: Oxford University Press. 1989. 216p.
221. TATA Consultancy Service. URL: www.tcs.com

222. The Communicative Approach to Language Teaching / Ed. By Ch. Brumfit and K. Johnson. Oxford: Oxford University Press, 1991. 243 p.
223. The Definition and Selection of Key Competencies: Contributions to the Second DeSeCo Symposium / Ed. Dominique Simone Rychen, Laura Hersh Salganik, Mary Elizabeth McLaughlin. Neuchâtel : Swiss Federal Statistical Office, 2003. 209 p.
224. The Definition and Selection of Key Competencies: Executive Summary URL : <http://www.oecd.org/dataoecd/47/61/35070367.pdf>. (режим доступа 15.11.2021).
225. The Wilcoxon Rank-Sum Test. URL: <https://www.stat.auckland.ac.nz/~wild/ChanceEnc/Ch10.wilcoxon.pdf> (режим доступа 26.01.2021).
226. Van Dijk, T. A., Kintsch, W. Strategies of Discourse Comprehension. New York: Academic Press, 1983. 418 p.
227. Webster-Deakin T. Learning through teaching languages: the role of the teaching placement for undergraduate students. *Professional Competencies in Language Learning and Teaching.* / Ed. Cecilia Goria, Lea Guetta, Neil Hughes, Sandra Reisenleutner, and Oranna Speicher. Research-publishing.net. Voillans, 2019. xii+147 p. P. 9-18.
228. Widdowson H.G. Teaching Language as Communication. NY: Oxford University Press, 1990. 188p.
229. Zhang Y. Cooperative Language Learning and Foreign Language Learning and Teaching. *Journal of Language Teaching and Research* 1.1. 2010. P. 81–83.

Лексичний мінімум для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Front-end Development

1. accessible (of features) досяжний
2. animation анімація
3. attributes and abilities (of programming) властивості та можливості
4. content (of a webpage) зміст
5. declaration оголошення, опис
6. design features властивості розробки
7. to display відображувати, виводити на екран
8. drop-down menu «спадаюче меню»
9. editing tool інструмент редагування
- 10.embedding вкладення
- 11.font шрифт
- 12.interactive features інтерактивні властивості
- 13.interface інтерфейс
- 14.layout of a website макет, схема
- 15.library бібліотека
- 16.link посилання
- 17.logic (of a web application) логічна схема
- 18.markup виправлення
- 19.plugin додаток, додатковий пристрій
- 20.shell програмна оболонка
- 21.skin програмна оболонка
- 22.utility сервісна програма
- 23.viewable (of features) видимий
- 24.accessibility standards стандарти доступності

25.application protocol	протокол прикладної програми
26.application upgrade	модернізація прикладної програми
27.background graphics	фонова графіка
28.building block	стандартний засіб програмування
29.client-based application	клієнтська прикладна програма
30.core technologies	базові технології
31.display entity	елемент графічного зображення
32.domain-specific language	мова предметної області
33.general-purpose language	загальна мова
34.graphical interface	графічний інтерфейс
35.graphic overlay	графічне накладання
36.image toolbar	графічні засоби
37.initial setting	початкові параметри
38.interaction points	точки взаємодії
39.page-layout program	програма налаштування макету сторінки
40.presentational components	презентаційні компоненти
41.product design	розробка продукту
42.scripting language	мова сценаріїв
43.software development	розробка програмного продукту
44.software patches	виправлення програмного продукту
45.source code	первинний текст програми
46.user-facing side	звернений до користувача
47.to build a website	створювати веб-сайт
48.to complete the assessments	завершувати оцінювання
49.to condense a code	конденсувати, ущільнювати код
50.to determine a format	визначати формат
51.to display a webpage	виставляти веб-сторінку
52.convert data	конвертувати дані
53.to handle application logic	оперувати логічною структурою додатку
54.to implement webpage's content	втілити зміст вебсторінки

55.to integrate an application	інтегрувати додаток
56.to log on to a mainframe	входити у центральний блок
57.to navigate a site	керувати сайтом
58.to translate data (into a format)	переводити дані
59.to write a test (for a code)	написати тест, підготувати перевірку

Back-end Development

60.algorithm	алгоритм
61.compatibility (with other platforms)	сумісність
62.compatible	сумісний
63.data structure	структура даних
64.database	база даних
65.debugging	усунення неполадок
66.entity	логічний об'єкт
67.extension	розширення
68.framework	схема, структура, конструкція
69.runtime	час виконання
70.to ensure	забезпечувати, гарантувати
71.reference	посилання
72.to run (of a site)	перевірити
73.to troubleshoot	усунути несправності
74.to update	покращити
75.advanced functionality	вищий рівень функціональності
76.application programming interface	інтерфейс програмування застосунку
77.entity generation	формування об'єкта, елемента
78.execution environment	середовище виконання
79.execution of a program	виконання операції
80.file event	операція над файлом
81.framework utilization	використання схеми

- 82.invisible structure невидима структура
- 83.native app застосунок для певної платформи
- 84.placement and routing software програмні засоби розміщення та трасировки
- 85.previous version (of your code) попередня версія
- 86.program layout розбивання програми на модулі
- 87.program sequencing встановлення послідовності виконання програми
- 88.security compliance узгодженість із безпекою
- 89.serve-side programing службове програмування
- 90.site's operation функціонування сайту
- 91.to add the catalog of classes (to the webpage) додавати каталог класів
- 92.to create a website створити веб-сторінку
- 93.to execute a code створити код
- 94.to extend a code розширити код
- 95.to fetch data вводити дані
- 96.to host a project розміщати проект
- 97.to respond to a request відповідати на запит
- 98.to track one's code прослідкувати код
- 99.to write a code написати код

Quality Assurance

100. benchmark run контрольний «прогін»
101. bug помилка
102. fetch time час завантаження програми
103. iteration повторення
104. measurability вимірність
105. to comply with дотримуватися
106. to verify підтверджувати
107. accredited duties загальноприйняті обов'язки

108.	capability maturity	готовність потужності
109.	customer expectations	очікування замовника
110.	fault detection	виявлення несправностей
111.	quality specifications	стандарти якості
112.	required specifications	стандартизовані вимоги
113.	routine check	програмний контроль
114.	testing requirements	вимоги щодо тестування
115.	to adhere to quality standards	дотримуватися стандартів якості
116.	to test a product	тестувати продукт
117.	to track deficiencies	виявити несправності, недоліки

Service-Oriented Architecture

118.	attribution	характеристика
119.	composability	можливість компонування
120.	compression	стиснення
121.	constituent	компонент, складова частина
122.	coupling	парування
123.	to encapsulate	капсулювати
124.	interoperability	інтероперативність
125.	messaging	обмін повідомленнями
126.	reusable (of a component)	багаторазово використовний
127.	to handle	оперувати
128.	to expose (to a client)	демонструвати
129.	requester	замовник
130.	scalability	розширність
131.	architectural pattern	модель архітектури
132.	composite services	складені послуги
133.	data source	джерело даних
134.	data transformation	трансформація даних
135.	message monitoring	моніторинг обміну повідомленнями

136. network protocol протокол мережі
137. packaged software application комплексний додаток
138. performance measurement вимірювання виконання
139. positioning and design of architectural components розташування та розробка архітектурних компонентів
140. protocol mediation протокол обговорення
141. service bus обслуговуюча шина
142. service interface інтерфейс обслуговування
143. tag structure кодова структура
144. to plug in підключати
145. to assemble an application компонувати прикладну програму
146. to bond an entry to зв'язати запис із
147. to deliver an application доправити додаток
148. to detect security attacks виявити напади на безпеку
149. to ingrate a service інтегрувати послугу, службу
150. to manage an application керувати прикладною програмою
151. to obtain open source application отримати додаток/програму із відкритим доступом
152. to perform routing здійснити маршрутизацію
153. to speed iteration cycles прискорити цикли повторення
154. to tailor to the requirements пристосувати до вимог
155. to validate input parameters підтвердити параметри
- введення

Data Structuring. Analytics

156. batch пакет
157. to decompress декомпресувати
158. to break down (into categories) розбивати
159. heap динамічна пам'ять
160. node вузол

161.	scalable (of database)	масштабний
162.	scaling	масштабування
163.	scraping	аналіз даних
164.	single (of database design)	
165.	to query	робити запит
166.	unified (of database design)	об'єднаний
167.	array operation	операція над масивом
168.	data array	масив даних
169.	data collection	збір даних
170.	data consistency	несуперечність даних
171.	data corruption	порушення цілісності даних
172.	data encryption	шифрування даних
173.	data entry	ввід даних
174.	data exchange	обмін даних
175.	data handling	опрацювання даних
176.	data logging	реєстрація даних
177.	data mining	добування даних
178.	data model	модель даних
179.	data repository	сховище даних
180.	data representation	представлення даних
181.	data retrieval	вибірка даних
182.	data splitting	розшарування даних
183.	data warehouse	сховище даних
184.	database directory	довідник бази даних
185.	database inquiry	запит до бази даних
186.	database recovery	відновлення бази даних
187.	design of database	структура бази даних
188.	generated data	зібрані дані
189.	hash table	хеш-таблиця
190.	faulty node	несправний вузол

191.	filtered aggregation	відібране скупчення
192.	host data	основні дані
193.	keyword search	пошук за ключовим словом
194.	interchange format	формат обміну
195.	open-source library	бібліотека із відкритим кодом
196.	random data	випадкові дані
197.	stack operation	стекова операція
198.	system composition	склад компонентів системи
199.	to bundle data	комплектувати дані
200.	to deliver data	доставляти дані
201.	to host data on a cloud	розміщувати дані на хмару
202.	to perform operations	виконувати операції
203.	to process data	опрацьовувати дані
204.	to replicate data	дублювати дані
205.	to retrieve data	віднайти дані
206.	to store data	зберігати дані

Cyber Security

207.	detection	виявлення
208.	firewall	захисна система
209.	fraudulent	шахрайський
210.	to dupe	обманювати
211.	malicious	зловмисний
212.	remediation	виправлення
213.	cyber attack	кібератака
214.	data breach	пролом даних
215.	endpoint security	безпека кінцевої точки
216.	loss of data	втрата даних
217.	security practices	впровадження безпеки
218.	security violation	порушення захисту

219.	sensitive information	чутлива інформація
220.	suspicious email attachment	підозріле прикріплення
221.	unauthorized access	несанкціонований підхід
222.	unidentified USB drive	невизначений USB дисковод
223.	to combat threats	боротися із загрозами
224.	to gain access	отримати доступ
225.	to protect data assets	захищати ресурси даних
226.	to provide access	забезпечувати доступ
227.	to restore information	відновлювати інформацію
228.	to secure a network from	убезпечувати мережу
229.	to steal data	красти дані
230.	to turn on antivirus	вмикати антивірус
231.	to undermine systems	нищити системи

IT Projects

232.	to assign	призначати
233.	dashboard	приладна дошка
234.	deliverables	кінцеві результати
235.	milestone	проміжний етап розробки
236.	scope	масштаб
237.	timeline	часова шкала
238.	customizable report	індивідуальний звіт
239.	initial release	перший випуск
240.	execution of the project	виконання проекту
241.	shareware	тесова версія програми
242.	tailor-made package	пакет на «замовлення»
243.	team page	сторінка команди
244.	to adjust a plan template	узгоджувати шаблон плану
245.	to align resources	націлювати ресурси
246.	to deliver a product	завершити створення продукту

247.	to launch a program	запускати програму
248.	to monitor progress	контролювати процес
249.	to reach a goal	досягнути мету
250.	to streamline a project	оптимізувати проєкт

Додаток Б

Граматичний мінімум для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

1. Verb, verb tenses, imperatives.
2. Modal auxiliaries and related verbs.
3. The passive and the causative.
4. Conditional sentences.
5. Direct and indirect speech.
6. The infinitive and the -ing form.
7. Nouns, pronouns, articles.
8. Adjective, adverb.
9. Linking words.

Додаток В

Завдання для передекспериментального оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій (оцінювання проведене зі студентами другого курсу першого освітнього рівня (бакалавр) факультету прикладної математики та інформатики Львівського національного університету імені Івана Франка

Watch the video “14-Year-Old Prodigy Programmer”

(https://www.youtube.com/watch?v=DBXZWB_dNsw).

Are the statements true or false?

1. He is good at many programming languages.
2. When he finished his Master, he will be 16.
3. Beautiful code is a slew of characters.
4. He made up the apps for smart phones.
5. He is working on the operation of filter in the sensor network.

Fill in the blanks with the corresponding grammar form.

1. (...) CSS, you can control the color of the text, the style of fonts etc.
 - a) using
 - b) used
 - c) have used
2. Less code (...) faster download times.
 - a) is meant
 - b) means
 - c) is meaning
3. Names (...) into machine-readable IP addresses
 - a) covert
 - b) are converted
 - c) converting
4. Some servers exist (...) other systems and clients.
 - a) monitoring
 - b) to monitor
 - c) to be monitored

5. Code scanning prevents developers (...) new problems.

- a) from preventing b) prevent c) to prevent

Choose the correct word to complete the sentence.

1. The client-server model and server possess computing power, but certain tasks are (...) to servers.

- a) delegated b) maintained c) pushed

2. CSS (...) the look and feel part of a web page.

- a) reaches b) refers c) handles

3. A web server (...) programs and data requested by users across the Internet.

- a) accommodates b) welcomes c) hosts

4. Databases need to be (...) to multiple clients at any given time.

- a) accessible b) affordable c) acceptable

5. Windows Server 2016 supports numerous (...) and databases as well as a hypervisor.

- a) webpads b) drivers c) applications

Look at the picture and talk to each other for about three minutes about it.

Give a two-minute talk on a library. Think about:

- systems calls;
- library code;
- subroutines.

Додаток В 1

Завдання для післяекспериментального оцінювання рівня сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій (оцінювання проведене зі студентами другого курсу першого освітнього рівня (бакалавр) факультету прикладної математики та інформатики Львівського національного університету імені Івана Франка

Watch the video “Service Oriented Architecture”

(<https://www.youtube.com/watch?v=L1tM0tMJdzY>).

Are the statements true or false?

1. The technical view of information technologies implies operation.
2. The principle of SOA is to use bus system.
3. SOA provides media continuity.
4. Limited procedures Integrated into administrative structures.
5. Guidance covers necessary measures on service landscape

Fill in the blanks with the corresponding grammar form.

1. Fetch won't send cross-origin cookies (...) you set the credentials.
a) unless b) before c) till
2. Library code can (...) by multiple programs
a) use b) be used c) is using
3. A header describes information (...) in front of other data.
a) placing b) places c) placed
4. Introductory content (...) contain some heading elements .
a) is able b) may c) need to
5. Part names allows CSS (...) specific elements in a shadow tree.
a) to select b) selecting c) select

Choose the correct word to complete the sentence.

1. Libraries encourage the sharing of code in a modular (...) and ease the distribution of the code.
 - a) string
 - b) type
 - c) fashion
2. Cache API (...) or modifies requests and responses.
 - a) allows
 - b) enhances
 - c) handles
3. Fetch (...) separate definitions of CORS and the HTTP Origin header semantics.
 - a) deletes
 - b) supplants
 - c) abolishes
4. (...) the JSON body content from the Response object, we use the json method.
 - a) To extract
 - b) To reveal
 - c) To disclose
5. What (...) indicates whether the element can be dragged?
 - a) array
 - b) hint
 - c) attribute

Look at the picture and talk to each other for about three minutes about it.

Give a two-minute talk on a service interfaces. Think about:

- software components;
- standard network protocols;
- incorporation onto an application.

Рівень сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні учасників експериментальної групи - студентів другого курсу факультету прикладної математики та інформатики першого бакалаврського освітнього рівня Львівського національного університету імені Івана Франка

Прізвище, ініціали	Рівень сформованості стратегічної компетентності на етапі передекспериментального оцінювання	Рівень сформованості стратегічної компетентності на етапі післяекспериментального оцінювання
1. Пал-ця Оксана	68	95
2. Кри-й Іван	67	93
3. Дей-ка Марія	59	87
4. Кур-ка Ірина	66	91
5. Анд-ко Максим	50	79
6. Бі-жка Олена	56	90
7. На-чна Ірина	48	75
8. Па-нко Дарина	54	81
9. Гар-нець Марія	67	94
10. Крах-ков Олександр	60	81
11. Сал-ський Олег	48	63
12. Л-ра Роман	50	69
13. Пу-кий Андрій	49	64
14. Т-ей Аліса	67	92
15. Чер-кий Станіслав	42	75
16. Ман-к Маркіян	69	90
17. Вол-єв Артем	68	92
18. Жор-к Юлія	71	93

19. Мат-в Софія	70	93
20. Тим-к Станіслав	67	92
21. Лев-ов Максим	57	74
22. Зуб-кий Андрій	66	92
23. Ка-мир Микола	70	92
24. Дми-к Юрій	52	64
25. П-ро Олександр	59	83
26. Чо-к Анна	69	90
27. Дем-ин Ілля	52	74
28. Гн-в Дмитро- Андріан	53	68
29. Ш-х Андрій	41	60
30. Бу-да Богдан	62	83
31. Ва-да Андрій	51	74
32. Ма-ш Богдан	52	72
33. Ав-юк Роман	47	64
34. Сло-да Ірина	66	91
35. То-ній Сергій	55	81
36. Бо-щук Святослав	59	82
37. Три-вич Іванна	72	91
38. Вдо-ин Андрій	49	71
39. Лев-кий Ростислав	61	83
40. Мат-чук Соломія	53	79
41. Ко-чук Анастасія	58	87
42. Ста-в Ростислав	76	92
43. Ко-цька Уляна	40	66
44. Ос-ко Максим	66	85
45. За-кий Павло	53	76
46. Ма-ко Олег	52	79

47. Дми-вич Ірина	69		95	
48. Па-й Владислав	62		87	
49. Юр-ів Анастасія	64		86	
50. Бе-як Марта	63		92	
51. Та-нець Софія	68		91	
52. Ма-ко Ростислав	63		90	
53. Мо-ко Анна	65		91	
54. Пе-як Олег	66		91	
55. Да-рій Кирил	54		82	
56. Ди-й Назар	62		85	
57. Ци-як Марія	51		74	
58. Лав-ин Ірина	58	59,2	81	86,9

Додаток Д 1

Рівень сформованості стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні учасників контрольної групи – студентів другого курсу факультету прикладної математики та інформатики першого бакалаврського освітнього рівня Львівського національного університету імені Івана Франка

Прізвище, ініціали	Рівень сформованості стратегічної компетентності на етапі передекспериментального оцінювання	Рівень сформованості стратегічної компетентності на етапі післяекспериментального оцінювання
1. Ба-й Георгій	48	62
2. Кла-ко Софія	50	75
3. Па-н Юрій	53	73
4. Па-нець Юлія	52	78
5. По-ль Іван	60	77
6. Сер-тяк Максим	61	76
7. Бе-нь Каріна	59	77
8. Ва-к Анастасія	56	71
9. Ге-тій Олексій	60	75
10. Се-вич Володимир	61	76
11. Шор-ва Наталія	53	66
12. Віз-чак Оксана	58	74
13. Гу-ль Віталій	54	73
14. Ду-ба Дарина	56	75
15. Ма--р Остап	53	70
16. Ма-вич Людмила	48	62
17. Хре-к Юлія	66	81

18. Ско-кіна Марія	64	77
19. Сол-с Сергій	64	78
20. Ста-к Роман	63	76
21. Чай-ка Анна	57	70
22. Чор-с Василь	74	74
23. Яло-га Тетяна	61	77
24. Гн-т Марта	64	75
25. Ма-ка Яна	62	76
26. Ма-ць Богдан	56	71
27. Пав-с Богдан	59	73
28. Ал-ва Юлдуз	62	77
29. Рей-ва Шахла	61	76
30. Бо-чук Василь	64	75
31. Дя-кий Дмитро	65	77
32. Х-ма Володимир	64	76
33. По-кий Андрій	63	78
34. Сер-ко Альбіна	53	70
35. Бор-як Маркіян	56	78
36. Ма-рик Степан	67	76
37. Род-ич Орест	59	74
38. Вой-к Олег	58	72
39. Ге-с Софія	57	72
40. Бо-р Артур	65	79
41. Ко-са Ераст	64	70
42. Ма-ш Вікторія	66	77
43. Бі-ка Ірина	65	78
44. Бо-ко Демян	63	77
45. Дро-н Оксана	65	76
46. Ко-на Ілля	64	78

47. Ко-н Наталія	75	75
48. Ма-к Нікіта	62	76
49. Приш-к Богдан	55	71
50. Мона-кий Руслан	60	71
51. Ба-чак Михайло	59	74
52. Бо-ка Віталія	68	81
53. Ко-ль Данило	58	72
54. Бу-к Діана	57	73
55. Во-к Любов	63	77
56. Ма-ко Соломія	63	78
57. Фра-ків Олександр	50	66
58. Ч-на Діана	52 59,9	66 74,2

Додаток Е

Комплекси вправ з укладеної підсистеми вправ для формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій

Unit 1. SOFTWARE DEVELOPMENT PROCESS

1. Read the text

A computer accepts data, processes the data and gives the results of the processing in a specified format as information. A computer system consists of two parts: hardware and software. Software package tells the computer what to do.

It communicates with the hardware through an **operating system**, namely supervisor and non-resident programs. There are three basic hardware sections: the **central processing unit**, main memory and peripherals. The “brain” of the computer is the central processing unit that executes program instructions and coordinates the activities of all other units.

The computer’s resources (CPU, memory, **disk drives**, printers) are managed by an operating system. The supervisor program, most of which remains in **memory**, controls the entire operating system. **Storage devices** and input/output devices are attached to the computer.

Hard drives provide a permanent storage of both data and programs. The **mouse** and **keyboard** enable data to go into the computer’s memory. The computer shows the output on the monitor. On the rear panel of the computer there are several ports into which we can plug a modem, digital camera, scanner etc.

2. Match the underlined words to the following categories

Hardware	Software

Grammar & Vocabulary

1. Choose the correct grammar item.

1. The software development cycle is necessary to *deliver/delivering* a quality product that will meet the user's needs.
2. During the design stage, the team starts with *developing/develop* the visual solution of the product.
3. Student A: Do you know what framework *provides/is providing* a high level of scalability?

Student B: I think Django *does/has*. It is strong when *handle/handling* backends.

4. Software development refers to a set of computer science activities *dedicated/dedicate* to the process of creating, designing, deploying and supporting software.
5. Each step creates an output—document, diagram, or piece of working software—which is then *used/using* as the *input* for the next step.

2. Put the underlined verbs into the passive.

They call the main circuit board inside the system the motherboard. Buses which are electrical channels which allow devices to communicate connect the processor, memory chips, expansion slots and controllers for peripherals. The size of a bus,

called bus width, determine how much data it can transmit. The larger the width, the more data can travel along the bus. Users install expansion cards into expansion slots, adding features like sound, memory and network capabilities.

3. Fill in the gaps with the appropriate grammar form.

1. Printed version of the data.....on a computer is called a hard copy.
 1. stored
 2. kept
 3. created

2. John is a very hard-working trainee, he is trying toeach minute of his break to ask me those things, that are still not clear for him.
 1. used
 2. using
 3. use

3. Digital data must be in form of numbers, alphabets or symbols for it to be processed by a computer.
 1. informed
 2. converted
 3. represented

4. A computer program is a set of related instructions used to.....a computer through the process.
 1. create
 2. guide
 3. follow

5. Data processing is the process of collecting the items of data together andinto information.
 1. making
 2. converting
 3. creating

4. Match the words/ phrases with their explanations.

5. Controls other parts of computer like human brain controls the body, reads the list of instructions one by one.	a. CPU (central processing unit)

6. <i>The board on which the busbars are located, connecting the internal devices of the computer.</i>	b. <i>Hard disk</i>
7. <i>We use it for temporary storage of data and programs while working with a computer.</i>	c. <i>Motherboard</i>
8. <i>Data is stored on the hard drive permanently, even when the PC is turned off.</i>	d. <i>Random access memory</i>

Functional phrases & Speaking

1. Complete the gaps in this monologue using these functional phrases.

Keep in mind

See the point?

In particular

Actually

What's more

1.....that much of the work of an operating system is hidden from the user. 2....., managing the computer's resources is taken care of without the user being aware of the details. 3....., all input and output operations, although invoked by an applications program, are 4..... carried out by the operating system. 5.....

2. In pairs try to create dialogues where you will describe 5 software development phases.

Use the words and word combinations: "systems development lifecycle", timeline and budget, user-centered look, UI/UXDesign, QA stage, deployment.

UNIT 2. BACK-END DEVELOPMENT

1. Read the text.

Angular Frameworks

All the data processing used to be done on the server and return a static web page to the user when it was done. It required browser to load a new page to get user's results. Modern web apps make this process seamless. Nowadays data processing, rendering and retrieval are handled in the browser itself – making the user experience seamless without unnecessary page loads. This can be done with front-end frameworks like Angular.

Instead of struggling with a custom application a developer creating a structure for an application can use a set of standards for development. Front-end frameworks provide reusable components and code.

Angular came to market in 2010 and rapidly became the most popular JavaScript MVC framework. jQuery was mostly used for front-end web development, because it made manipulating the DOM of a web page simple and easy across different browsers. The features of AngularJS such as dependency, injection, routing and two-way data binding sparked off its popularity.

Routing is what requires a URL to function and it translates the URL in the web browser to a specific state in the web app. Applications built with Angular run in a web page without requiring a page reload. Two-way data binding means the data model and the view are inherently linked. Updating one updates the other. An “ng-bind” directive tells Angular to replace the content of the label element with the value of the name variable.

On June 24, 2020 Angular Version 10 was released. It offers numerous advantages: Ivy compiler, new Data Range Picker, warning about Common JS imports, optional stricter settings, new Default browser Configuration, deprecations

and removals. Each version is expected to be backward-compatible with the prior release. The Angular development team has pledged to do a twice-a-year upgrades.

(adopted from www.codecademy.com/resources/blog...)

2. Are the statements true or false?

1. Some years ago, a browser loaded a new page each time.
2. Front-end frameworks make data processing, rendering and retrieval smooth.
3. A custom application renders components and codes.
4. jQuery possessed a binding structure.
5. Routing brings the URL to a particular state.
6. An “ng-bind” directive coordinates Angular in functional matters.
7. The latest Angular version was brought out in 2020.

Grammar & Vocabulary

1. Find words in the text that mean the following. To help you, the first letters of the words are given.

1. the process of getting information from the computer back **r**_____
2. a structure or frame supporting something **f** _____
3. a one-to-one mapping **i**_____
4. a visual appearance of something **v**_____
5. information made available by a website **c**_____
6. the positions to which the controls of a device can be adjusted
 s_____
7. strong disapproval **d**_____

2. Read a term, translate it and choose one word that forms with it the appropriate collocation.

6. Application - _____; application + *code/program/input*.
7. Unit - _____; *processing/hardware/cashe* + unit
8. Output - _____; output + *length/operation/way*
9. Resident - _____; resident + *memory/structure/program*
10. Software - _____; software + *interface/periphery/outlet*

3. Fill in the gaps with the appropriate grammar form.

6. By frameworks , you will save time and avoid many problems
 1. used 2. using 3. use
7. What Front-end development more productive and enjoyable?
 1. makes 2. making 3. make
8. Even minor style changes You to write new CSS rules.
 1. requires 2. is required 3. require
9. Twitter new accessible frameworks since 2011.
 1.introduces 2. has introduced 3. introduce
- 10.Updating one (....) the other
 1.updates 2. update 3. updating

Functional phrases & Speaking

1. Match the underlined functional phrases for evaluative strategies used in the sentences with their meanings.

Don't take rash steps! I don't see why we It isn't desirable
 can't We can use CSS framework while
 designing the website.

That's it. This will create a solid foundation. It is reasonable.

That won't do, if we can leave this code out in all projects, we work on Think carefully!

Very sensible! You can save time by having a solid foundation That is the main point.

2. Express your approval (A very good idea! It's a great achievement. That's what I call... You said. I thought as much) or disapproval (Nothing of the kind. That's a bit much. It's out of question. I won't have it) to the following statements.

1. Page loads on call make user's experience seamless.
2. A developer has to struggle with a custom application.
3. The features of AngularJS made it very popular.
4. Updating one shall not update the other.
5. We shouldn't use new version of Angular.

3. Use the phrases to make up short monologues expressing evaluation in the following situations:

Excellent! Splendid! Very sensible
Well done. That won't do ...You
shouldn't have....

3. Application of effective CSS frameworks.
4. Detecting the bugs on the path "customer-server-customer".

4. Prepare to describe a job of back-end developer. Make notes on the advantages and disadvantages. Use functional phrases for evaluative strategies (That's the way, that's what I call..., I completely agree with ...; I wouldn't say that. Nothing of the kind).

5. In pairs role play the situation of creation of a structure for an application where one student is a front-end developer and the other is a back-end developer. Use the words and word combinations.

browser, code, reusable components, directive, run, content, settings, compatible

Unit 3. SOFTWARE TESTING

1. Read the text

What Is Software Testing?

Software testing is the process of finding errors in the developed product. It also checks whether the real outcomes can match expected results, as well as aids in the identification of defects, missing requirements, or gaps.

Testing is the penultimate step before the launch of the product to the market. It includes examination, analysis, observation, and evaluation of different aspects of a product.

Professional software testers use a combination of manual testing with automated tools. After conducting tests, the testers report the results to the development team. The end goal is to deliver a quality product to the customer, which is why software testing is so important.

Organizations have to focus on testing applications and fix the bugs that testing reveals before releasing the product. When the team resolves issues before the product reaches the customer, the quality of the deliverable increases.

Like any other process, software testing can also be divided into different phases. This sequence of phases is often known as the software testing life cycle, it includes: planning, preparation, execution and reporting.

Software testing comes in many shapes and sizes. Each type provides a different kind of feedback, which means you can't use them interchangeably. Also, each type of testing comes with its own costs and associated challenges.

(adopted from <https://www.testim.io/blog/software-testing-basics/>)

2. Are the statements true or false?

1. All bugs should be fixed before releasing the product.
2. Automated tools are not used by professional software testers.
3. Software testing is divided into 5 phases.
4. Testing is the last step before launching the product to the market.
5. All issues should be resolved before the product reaches the customer.

Grammar & Vocabulary

1. Change these sentences into Reported Speech.

6. Jim said “There is bug in the application.”
7. Sally said “Non-resident didn’t download.”
8. Tom said “An operating system establishes a user interface.”
9. Mary said “I am going to allow the computer to boot.”
10. He said “Mary left an office an hour ago.”

2. Fill in the gaps with the appropriate grammar form.

1. Functional testing is using the functional specification provided by the client.
 1. performed
 2. used
 3. created
2. Non- functional testing.....the performance, reliability, and scalability.
 1. checks
 2. makes
 3. requires
3. Functional testing ...what the product does.
 1. describes
 2. produce
 3. resolve
4. When the product is it has some issues that have influence on the product quality.
 1. detected
 2. defected
 3. updated
5. When a product is defect free, end users are ready to.....it.
 1. check
 2. purchase
 3. update

Functional phrases and Speaking

1. Find in the monologue the functional phrases for stimulating and argumentative strategies (2), cooperative strategies (2) and self-representation strategies (1).

I don't see why we can't use the HTML5 doctype. What's more, there is no need using the MIME type hint ="text/javascript" on a tag as it applies by default. I proceed from the fact that this type attribute is supported by current versions of all the major browsers. I must say if not the script may run improperly. See the point?

2. Express agreement in the response to the following statements made by a colleague.

6. You promise to create new end-points.
7. HeatWave is 6.5X faster than Amazon Redshift at half the cost.
8. Looks like we need a query accelerator with higher performance.
9. The meeting will start at seven.
10. James has detected the bugs.

3. Express disagreement in the response to the following statements made by a colleague and give your reasons.

6. We have got plenty of time to conduct QA testing.
7. HTML doesn't falter when we use it for declaring dynamic views.
8. API are methods and functions that build and test some operations.
9. Angular JS isn't fully extensible and doesn't work well with other libraries.
10. We are behind the schedule.

4. In pairs, make dialogues informing about your actions when you have the following situations:

- the framework doesn't load data
- there are bugs in the script
- services aren't added
- frontend developer lags behind

5. Give a two-minute talk on automated testing . Think about

- Different tools
- Scripting languages
- Testing solutions

Unit 4. ADMINISTRATION OF SYSTEMS AND DATABASES

1. Read the text

System administrators—also known as sysadmins—are information technology (IT) professionals who make sure an organization's computer systems are functioning and meet the needs of the organization. Sysadmins support, troubleshoot, and maintain computer servers and networks.

As a sysadmin, you'll need to develop a core set of skills that will allow you to make sure the computer systems in your organization are running smoothly. Here are the top skills that you'll want on your resume:

In-depth knowledge of operating systems: Windows, Linux, or Mac, hiring managers generally look for competency in administering the operating system used in their company. Windows and Linux operating systems have been widely embraced and are good systems to start with, though it's a good idea to check if your industry favors one over others.

Familiarity with hardware: working physical devices—such as servers or printers—will be an important part of a system administrator's job.

In addition to working on a team, sysadmins will often be expected to help other employees that don't have the same technical knowledge, through help desk support or other means. Being able to communicate well will be a key part of a system administrator's successful day-to-day tasks.

Database administrators design, write and take care of computer database systems so that the right person can get the right information at the right time. They work with database software to find ways to store, organize and manage data. They identify user needs, set up computer databases and test systems ensuring that they perform as they should. Data integrity, backup, security and troubleshooting are critical parts of the database administrator's job and these issues are becoming

increasingly important. A database administrator should have knowledge and some experience of database management systems such as Oracle, IBM DB2 or MySQL and query languages such as SQL, PL/SQL.

(adopted from <https://www.coursera.org/articles/what-is-a-system-administrator-a-career-guide>)

2. Are the statements true or false?

1. In-depth knowledge of operating systems: Windows, Linux, or Mac, isn't needed while hiring managers.
2. Sysadmins are also expected to help other employees with some technical issues.
3. Data integrity and troubleshooting aren't included into database of administrator's job.
4. Sysadmins are expected to maintain computer servers and networks.
5. Database administrators identify user needs, set up computer databases and test systems.

Grammar & vocabulary

1. Choose the correct grammar item:

1. The only language that computer *understands/understanding* is binary language.
2. A bit is *defined/defining* as the smallest unit of data in computer system.
3. 1 Kilobyte is *equal/equally* to 1024 bytes.
4. The output instructions are used to *transfer/transferring* information between external peripherals and the CPU.
5. The input unit *converts/converting* the data into computer understandable format
6. An interrupt is usually *identified/identifying* by some number and is handled by the interrupt controller.

2. Change these sentences into Reported Speech.

1. He said: “We have got plenty of time to conduct our QA courses”
2. Tony said “There are no more bugs in the application.”
3. Mary said “I need to develop a core set of skills for that position.”
4. Natalie said “All the other options are invalid”
5. John said “We need new sysadmin because our company is growing.”
6. Ivan said “We need to identify user needs for application to be done as customer wants.”

Functional phrases & Speaking

1. Use the phrases to make up short monologues expressing cooperation in the following situations:

I don't see why It would be a good idea Can't we just...? That explains it. It might worth looking into ...

Choosing a programming language.

Data structuring.

That's what I call Very sensible
That's a bit much That won't do
...Don't take rash steps

Data arrangement in SQL.

Testing the correctness of programmes' paths

2. Describe Mac OS X, using the information in the table.

	Mac OS X
type	Unix-based
computer	Apple Mac
features	memory-protection, pre-emptive multi-tasking, symmetric multiprocessing support
graphic engine	Quartz
standard support	
user interface type	Advanced-PDF, OpenGL, Quicktime
user interface	GUI
source code	Aqua
availability	not available

3. In pairs role play the situation of data handling where one student is a systems administrator and the other is a manager at a transportation company.

Unit 5. ANALYTICS

Data Structures

1. Listen to the video “Data Structures: Linked List” and answer the questions.

1. What type of data does a linked list contain?
2. What things distinguish a listed list from an array?
3. What are the advantage and disadvantage of a linked list?
4. What is a doubly linked list?
5. What do append and prepending methods constitute?

Grammar & Vocabulary

1. Turn the following sentences from Active to Passive.

1. We turn data into an actionable asset.
2. Algorithms turn the data into something useful to programming.
3. Analysts choose different data structure classifications.
4. They use hash tables as linear or nonlinear data structures.
5. Data structures facilitate efficient data persistence.

2. Match the terms with their definitions.

1. Insertion	a) numerical amount
2. Value	b) a variable whose value is the address of another variable

3. Node	c) the action of adding something
4. Data	d) Information that is stored by a computer
5. Pointer	e) a point in a network at which lines intersect

3. Match the words in the left and right columns to make up the corresponding combination.

1. sorted	a) value
2. linear	b) time
3. class	c) elements
4. head	d) value
5. data	e) node

Functional phrases & Speaking

1. Read and translate the functional phrases for cooperative strategies.

Can't we just....?

I don't see why we can't

Wouldn't it be possible to

I can't see any reason why we shouldn't....?

It might be worth looking into ...

I'd appreciate it if would be a good idea to do.

Does it suit you?

Am I right in thinking that you

What did you mean by saying that...?

2. Encourage your partner to do an appropriate action in the following situations, using the functional phrases for cooperative strategies (see the previous exercise).

1. To use Arrays, Linked list when the data is arranged in a sequential manner
2. To sort the elements of the data structure in descending order.
3. To use the linked list during implementation of data structure in order to provide space efficiency.
4. To use Python lists because they offer more flexibility and can contain different types of data
5. To use in a game a data structure that allows a game to store and update data in a grid.

3. Complete the mini-dialogue. Choose from A-E. There are two extra replies, you don't need to use.

Analyst: We have to store large data. 1. _____ use Abstract Data Structure.

Developer: We want to make the program efficient in terms of time and space. 2. _____

Analyst: Yes, I do. 3. _____ select such data structure to perform operations on large data.

Developer: 4. _____ we can apply Linked List or Stack, Queue.

Analyst: The way I see thing is that the best option will be Linked list and Tree as well.

- A. See the point?
- B. Look here!
- C. Am I right in thinking that
- D. I wouldn't say that
- E. It would be helpful if we could
- F. I don't see why we can't

4. In pairs role play the situation of discussion what library or module to include before data structure is used. Use the words and word combinations.

computer program, to implement, values, bugs, pointers, accessing, level of precision, search, order

5. Prepare your own presentation on the topic "Types of Memory Allocation". Use the suggested signposting phrases to make your presentation cohesive.

Saying what is coming
<i>So, let me give you a brief overview.</i>
<i>In this part of my presentation, I'd like to tell you about</i>
Moving on to the next point
<i>This leads directly to the next part of my talk.</i>
<i>Let's move on to the next point.</i>
Indication the end of a section
<i>This brings me to the end of my second point.</i>
<i>So that's the background.</i>
Referring back

As I mentioned before, ...

As I said earlier.

Summarizing a point

I'd like to sum up the main points.

Let me briefly summarize what I've said so far.

Unit 6. INFORMATION SECURITY & CYBERSECURITY

1. Read the text

Data security is one of the most daunting tasks for IT and infosec professionals. Each year, companies of all sizes spend a sizable portion of their IT security budgets protecting their organizations from hackers intent on gaining access to data through brute force, exploiting vulnerabilities or social engineering.

Data security has myriad aspects that protect information at rest, in motion and in use. Here are some technologies widely used by enterprises to protect data. One of the most basic concepts of data security is encryption, as simply encrypting sensitive data can go a long way toward meeting privacy and compliance mandates and keeping sensitive information safe from hackers.

One of the more straightforward data security best practices is centered around passwords, which are a universal point of vulnerability for organizations. The 2019 Verizon Data Breach Investigations Report found that 80% of hacking-related breaches can be linked to stolen and reused credentials. Password spraying, keylogger attacks and other brute-force hacking techniques put on full display the weakness of traditional passwords. In addition, most users have far too many business application passwords to easily remember, resulting in poor password hygiene, which means not being unique enough or changed often enough.

(Adopted from <https://www.techtarget.com>)

2. After reading the text inform briefly about data security aspects in modern IT. You can present your report both in form of dialogue or monologue.

Grammar & Vocabulary

1. Make the nouns from the italicized verbs in the brackets .

1. We have database (*to protect*) in our company.
2. Government regulations and corporate standards are pushing companies to gain better (*to visualize*) into how they are handling, storing and processing data.
3. Cloud-based data requires a (*to discover*) mechanism.
4. Data structures facilitate efficient data (*to persist*).
5. Making passwords long isn't necessary for top (*to secure*).

2. Choose the correct grammar item:

1. Developing, *implementing/implement* and enforcing data security are best practices.
2. *Update/updating* your privacy policy annually.
3. It's helpful for network admins to know how to *convert/converting* binary to decimal, and vice versa.
4. I'm going to *study/studying* the "PYTHON", it is easier for me than C#.
5. Some technologies are not *used/using* by enterprises in order to protect data.
6. Keylogger attacks *put on/make on* full display the weakness of traditional passwords.
7. That is great benefit, when monitor database activity *detects/detected* unusual user activity.

Functional phrases&Speaking

1. Express agreement in the response to the following statements made by a colleague.

1. You promise to encrypt sensitive data to protect it transit.
2. All customers will be able to see their data and delete it.
3. This team has already detected all bugs.
4. All data is structured and stored in iCloud.
5. We definitely need upgrade in our database security.

2. Match the words in the left and right columns to make up the corresponding combination.

1. Back up	a) value
2. Keep information	b) data
3. High	c) low
4. Severity	d) safe
5. data	e) priority

3. In pairs role play the situation of software and security upgrade where one student is a systems administrator and the other is technician. Use the words and word combinations.

to deploy, to run smoothly, backups, to improve security, read-only access, to check the logs, to reset passwords.

4. In pairs, make dialogues informing about your actions when you have the following situations:

- information security goals in organizations
- most common information security risk
- data loss prevention (DLP)
- intrusion detection system (IPS)
- social engineering attacks

5. Describe a cyberhacker. Think about:

- his appearance and lifestyle
- his beliefs and motivation
- your attitude

Unit 7. PROJECT MANAGEMENT

1. Read the text

Project management is the application of processes, methods, skills, knowledge and experience to achieve specific project objectives according to the project acceptance criteria within agreed parameters. Project management has final deliverables that are constrained to a finite timescale and budget.

A project is a unique, transient endeavor, undertaken to achieve planned objectives, which could be defined in terms of outputs, outcomes or benefits. A project is usually deemed to be a success if it achieves the objectives according to their acceptance criteria, within an agreed timescale and budget. Time, cost and quality are the building blocks of every project.

A key factor that distinguishes project management from just 'management' is that it has this final deliverable and a finite timespan, unlike management which is an ongoing process. Because of this a project professional needs a wide range of skills; often technical skills, and certainly people management skills and good business awareness.

The core components of project management include: defining the reason why a project is necessary;

capturing project requirements, specifying quality of the deliverables, estimating resources and timescales, securing corporate agreement and funding, leading and motivating the project delivery team;

Project management is aimed at producing an end product that will effect some change for the benefit of the organization that instigated the project. It is the initiation, planning and control of a range of tasks required to deliver this end product.

2. After reading the text, please, name the fundamental components of project management and try to give the definition of project management itself.

(adopted from <https://www.apm.org.uk/resources/what-is-project-management/>)

Grammar & Vocabulary

1. Fill in the gaps with the appropriate grammar form.

1. We have.....from the schedule.

1. deviated 2. gone 3. Deviating

2. Scheduling is a collection of techniques..... to develop and present schedules that show when work will be performed.

1. used 2. using 3. use

3. There is no matter how was the project started, what is really important – is....what the key activities are.

1. to figure out 2. find 3. figuring out

4. This issue should be.....within this timeframe.

- 1.made 2. resolved 3. resolving

5. Deliver a project means.....requested by the customer outcomes.

1. describe 2. produce 3. provide

6. Please.....the project delivery.

1. finish 2. accept 3. provide

2. Change these sentences into Reported Speech.

1. He said: “Our project is almost ready!”.

2. Jim said “Our schedule is bad, we need more meeting-rooms.”

3. Oksana said “Our time frame isn’t enough for such a huge project.”
4. Andriy said “You need to pass Caliper test, to measure your personal and cognitive skills”.
5. She said “This experience isn’t enough to run such a project.”
6. He asked “What is the current status of our project?”

3. Match the words/ phrases with their explanations.

1. Scope a defined amount of work that has to be done.	Timeframe
2. Key project checkpoint that should be reached.	Scope schedule
3. Fixed amount of time dedicated to a separated project.	Milestone
4. Amount of money allocated to a project.	Budget

4. Match the words in the left and right columns to make up the corresponding combination.

1. scrum	a) report
2. calendar	b) master
3. expense	c) tracking
4. increased	d) sharing
5. Customizable	e) visibility

Speaking

1. In pairs simulate the situation of a business meeting where one student is project manager of IT Company and the other is your prospective customer from hotel industry.

Writing

Use the phrases to compose emails expressing ideas using the phrases below:

Hope you are doing well...

Could you please let me know...

The current status of the project...

Can't we just...?

In order to resolve this, allocate more budget...

This issue should be resolved...

Unit 8. ARTIFICIAL INTELLIGENCE

1. Try to explain what artificial intelligence is?
2. “Artificial Intelligence is something which impacts our everyday life” – Do you personally agree with this statement?
3. In future artificial intelligence can outperform human beings or not, what do you think?
4. Would you like to work with artificial intelligence? If yes/no, can you explain why.
5. Name the latest inventions in artificial intelligence?

Listen, read and repeat:

5. We are here today	Attention, please	Actually	Excellent!	In my vision
6. Are we ready to begin?	May I ask you?	Can't we just?	How dare you?	Take it from me.
7. I'm going to talk about...	Things happen	Am I right in thinking that ...	That's a bit much	You can't deny that
8. I'd like to outline	I must say	I'd appreciate it if ...	I wouldn't say that	
Informative strategies	Stimulating and argumentative strategies	Cooperative strategies	Evaluative strategies	Self-representation strategies

Grammar Vocabulary

1. Complete the conditional sentences. .

1. If our project isn't ready at all we _____
2. We would visit this conference, if _____
3. Our time frame had been completely enough for this project if only_____
4. You need to encourage your programmers if _____.
5. What would the main problems of this project be if _____

2. Choose the correct grammar item:

1. *All/the whole* instructions given by him are not useful at all.
2. Each output unit converts *the/a* data into computer understandable format.
3. Automated processes implemented *used/using* a bot or web crawler.
4. *This/That* is the end goal of an algorithm.
5. We need to see how these tools can *fulfill/fulfilling* our mission.
6. A computer chip is designed to act *as/like* a neural network.
7. System should learn how to *associate/associating* features of inputs such as images with outputs such as labels.
8. We need to satisfy/satisfying different needs of the project.

3. Match the words in the left and right columns to make up the corresponding combination.

1. Content	a) function
2. Data	b) scraper
3. Facial	c) tracking
4. Object	d) recognition
5. Target	e) moderation
6. Web	f) mining

Functional phrases and Speaking

1. Encourage your partner to do an appropriate action in the following situations, using the functional phrases for cooperative strategies (scan the table above):

1. To use this data because it includes almost all information you need.
2. To sort the elements of the data in ascending order.
3. To find out what are the ways of budget extending for the project connected with artificial intelligence.
4. To use C# lists because they offer more flexibility and can contain different types of data.
5. To use in new application a data structure that allows an application to store and update data in a grid.

2. Give a two-minute talk on AI. Think about

- *The essence of AI*
- *Advantage and disadvantages of AI*
- *The role in education*

Writing

Use the phrases below to compose emails using your own ideas:

Thank you for your time today...

Please find below the meeting minutes...

What is our next key milestone...?

Let's move the meeting to the next week because of....

I will share the updates with you later today...

Thank you for a productive call today...

It would be great to set up bi-weekly meeting....

Додаток Є

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Хомик А. Ю. Сутність та структура поняття стратегічної компетентності в офіційному спілкуванні майбутніх програмістів. *Педагогічний альманах* : збірник наукових праць. 2019. Вип. 42. С. 194- 199.
2. Хомик А. Ю. Дидактичні передумови формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Молодий вчений*: збірник наукових праць. 2021. Вип. 10. С. 78-82.
3. Хомик А. Ю. Ключові характеристики усного англомовного професійно орієнтованого спілкування ІТ-фахівців. *Сучасні дослідження з іноземної філології*: збірник наукових праць. 2021. Вип.2. С. 301-309.
4. Хомик А. Ю. Роль метакогнітивних, когнітивних стратегій та стратегій використання іноземної мови у процесі формування стратегічної компетентності майбутніх ІТ-фахівців. *Актуальні питання гуманітарних наук*: збірник наукових праць. 2021. Вип. 44. С. 240- 246.
5. Хомик А. Ю. Комунікативні стратегії – компоненти стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців. *Актуальні питання гуманітарних наук*: збірник наукових праць. 2022. Вип. 47, Т. 4. С. 244-250.
6. Khomyk A. Developing communication strategies in professionally oriented speech of IT- specialists by means of a role play. *Norwegian journal of development of the international science*. 2021. T 2. Issue 75. P. 24-28.

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

7. Хомик А. Типові труднощі усного англомовного професійно-орієнтованого спілкування майбутніх ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Тенденції розвитку психології та педагогіки»* (Київ, 5-6 листопада 2021 р.). К., 2021. С. 54 – 56.
8. Хомик А. Компоненти змісту формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно-орієнтованому спілкуванні майбутніх ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки»* (Одеса, 19-20 листопада 2021 р.). Одеса, 2021. С. 109 – 112.
9. Хомик А. Лінгвістичні особливості усного англомовного професійного дискурсу ІТ-фахівців : *тези міжнародної науково-практичної конференції «Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства»* (Дніпро, 22 листопада 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 18 – 19.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

10. Хомик А. Ю. Методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 36 с.

Положення, висновки і результати дослідження обговорювались на звітних наукових конференціях факультету іноземних мов та факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка (2018-2022 рр.); засіданнях кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (2018–2022 рр.); засіданнях наукового семінару з проблем методики навчання іноземних мов за професійним спрямуванням кафедри іноземних мов для

природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (2018-2022 рр.), а також науково-методичного семінару кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2021-2022 рр.).

Міжнародних науково-практичних конференціях

1. Міжнародна науково-практичній конференція «Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки» (Одеса, 2021 р.).
2. Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація освіти як важливий чинник розвитку суспільства» (Дніпро, 2021 р.).
3. Міжнародна науково-практична конференція «Тенденції розвитку психології та педагогіки» (Київ, 2021 р.)

Додаток Ж

Довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ПУЛЮЯ

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001. Тел. (0352)52-41-81. Факс (0352)25-49-83
http://www.tntu.edu.ua, E-mail: univ@tu.edu.ua. Код ЄДРПОУ 05408102

04.07. 2022 № 2/28-670 На № _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Хомик Анни Юрївни
«Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій»
на здобуття наукового ступеня
доктора філософії у галузі 01 Освіта / Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційного дослідження Хомик А. Ю. впроваджуються в навчальний процес викладачами кафедри української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя з вересня 2021 р.

Розроблені А. Ю. Хомик методичні рекомендації щодо формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій активно використовуються під час занять з Англійської мови зі студентами спеціальностей 121 «Інженерія програмного забезпечення», 122 «Комп'ютерні науки», 123 «Комп'ютерна інженерія», 125 «Кібербезпека», 126 «Інформаційні системи та технології». Викладачами кафедри успішно реалізуються запропоновані дисертанткою комплекси вправ відповідно до обґрунтованих нею етапів формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні: ознайомлення, активізації, продукування.

Запропонована А. Ю. Хомик методика формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій, розроблена з опорою на рольові ігри та презентації, засвідчила свою ефективність у практиці іншомовної підготовки студентів зазначених спеціальностей та отримала позитивні відгуки викладачів кафедри української та іноземних мов.

Теоретичні положення і практичні напрацювання Хомик А. В. в рамках дисертаційного дослідження мають наукову і методичну цінність, а відтак запропоновану нею методику формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій можна рекомендувати для впровадження у навчальний процес закладів вищої освіти України.

Результати впровадження основних положень дисертаційного дослідження А. Ю. Хомик на тему «Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій» обговорено, схвалено і затверджено на засіданні кафедри української та іноземних мов (протокол № 10 від 27.06.2022).

Завідувач кафедри української та іноземних мов
к.пед.н., доцент

Проректор з наукової роботи
д.т.н., професор

Жанна БАБ'ЯК

Павло МАРУЦАК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
 ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
 IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV

вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна
 тел./факс (032) 261-60-48, тел. 260-34-02
<http://www.lnu.edu.ua>, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
 Код ЄДРПОУ 02070987 Державна Казначейська служба України
 МФО 820172, р.р. UA 468201720343101002200001061
 № свідоцтва 17701483, ін. поз. № 020709813029
 Валютний рахунок UA613223130000026009000028110,
 UA273223130000026005000028567 в Укресімбанку
 м. Львів МФО 322313
 № 1370-Н від 10.06.2022

1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine
 Phone/Fax: +38 (032) 261-60-48, 260-34-02
<http://www.lnu.edu.ua>, e-mail: lnu@lnu.edu.ua
 Code EDRPOU 02070987 State Treasury Service of Ukraine
 MFC 820172, Settlement Acc. UA 468201720343101002200001061
 Certificate No. 17701483, Tax IN020709813029
 Foreign Currency Acc.No. UA613223130000026009000028110,
 UA273223130000026005000028567
 in Lviv Branch of Ukresimbank MFO 322313
 на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Хомик Анни Юріївни на тему: «Формування стратегічної компетентності
 в професійно орієнтованому усному англomовному спілкуванні
 майбутніх фахівців з інформаційних технологій», представленого на здобуття
 наукового ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта / Педагогіка
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Методику формування стратегічної компетентності в усному англomовному професійно орієнтованому спілкуванні у майбутніх фахівців з інформаційних технологій, запропоновану Хомик Анною Юріївною, впроваджено в навчальний процес Львівського національного університету імені Івана Франка кафедри іноземних мов для природничих факультетів зі студентами другого курсу факультету прикладної математики та інформатики. Експериментальне навчання за цією методикою проводилось у 2020-2021 н.р. зі 106 студентами академічних груп ПМП 24, ПМП 25; ПМО 21; ПМІ 21, ПМІ 22, ПМІ 23, ПМІ 24, ПМІ 25; ПМА 21с, ПМА 22с. Запропонована лінгводидактична структурно-функціональна модель, спроектована на іншомовну підготовку цих фахівців у Львівському національному університеті імені Івана Франка, з опорою на рольові ігри та презентації забезпечила ефективність цього процесу, а також суттєве зростання у студентів як загального рівня володіння іноземною мовою, так і рівня сформованості стратегічної компетентності в усному професійно орієнтованому спілкуванні. За результатами методичного експерименту з перевірки ефективності запропонованої методики укладено методичні рекомендації щодо особливостей формування стратегічної компетентності в усному англomовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Дисертанткою проводилась робота з викладачами кафедри іноземних мов для природничих факультетів: представлено матеріали дисертації й методичні рекомендації щодо формування у майбутніх фахівців з інформаційних технологій стратегічної компетентності з метою їх ознайомлення з особливостями організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, необхідними для ефективного впровадження запропонованої методики.

Матеріали дисертаційного дослідження є актуальними, мають вагомe теоретичне і практичне значення для процесу іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у ЗВО.

Результати дисертаційного дослідження обговорено і затверджено на засіданні кафедри іноземних мов для природничих факультетів (протокол №.11 від 08.06.2022).

Проректор з наукової роботи

проф. Гладшівський. Р. С.

УКРАЇНА
 МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
 ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**
 вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027,
 тел. (0352)43-58-80, факс (0352)43-60-02
 e-mail: info@tnpu.edu.ua, код ЄДРПОУ 02125544

UKRAINE
 MINISTRY OF EDUCATION AND
 SCIENCE OF UKRAINE
**TERNOPIL VOLODYMYR HNATIUK
 NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY**
 2 M. Kryvonosa st., Ternopil, 46027, Ukraine
 tel. +38 0352 43 60 67, fax: +38 0352 43 60 02
 e-mail: info@tnpu.edu.ua

Від " 19 " 05 2023 р. № 369-33/03 На № _____ від " " 20 ____ р.

Довідка

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Хомик А. Ю. на тему: «Формування стратегічної компетентності в
 професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з
 інформаційних технологій»**

Сьогодні стратегія підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у закладах вищої освіти України акцентує на розвитку в них комплексу ключових, предметних, галузевих компетентностей як компонентів їх професійної компетентності з метою формування сучасного фахівця, здатного ефективно вирішувати професійні задачі. Таким чином, тема дисертаційного дослідження «Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій» є актуальною і своєчасною.

Теоретичні та практичні проблеми, висвітлені у дисертації Хомик А. Ю., досліджувалися у межах науково-дослідної теми кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Теорія і практика навчання іноземних мов у закладах освіти різних типів» (номер держреєстрації 0118U003128).

Сформульовані у методичних рекомендаціях пропозиції щодо використання методики формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій використовуються у процесі іншомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, зокрема під час укладання навчально-методичного забезпечення й проведення практичних занять з англійської мови студентів спеціальності 122 Комп'ютерні науки.

Результати дисертаційного дослідження Хомик А. Ю. на тему «Формування стратегічної компетентності в професійно орієнтованому усному англомовному спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій» розглянуті і схвалені на засіданні кафедри іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 10 від 12 травня 2022 року).

Проректор з навчально-методичної роботи

Ігор ГЕВКО

Декан факультету іноземних мов

Микола КЕБАЛО

Міністерство освіти і науки України
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
 (ЖДУ)

вул. В. Бердичівська, 40, м. Житомир, 10008 / факс (0412) 43-14-17
 E-mail: zu@zu.edu.ua Web: www.zu.edu.ua
 код ЄДРПОУ 02125208

24.06.2022 № 483/01

на № _____ від _____

АКТ

*про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Хомик Анни Юріївни «Формування стратегічної компетентності
 в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні
 майбутніх фахівців з інформаційних технологій»,
 представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 у галузі 01 Освіта / Педагогіка
 за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки*

Результати дисертаційного дослідження Хомик Анни Юріївни «Формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій», зокрема запропонована дисертанткою методика формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні з використанням рольової гри та презентації, активно впроваджуються на кафедрі іноземних мов і новітніх технологій навчання Навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Апробація результатів дисертаційного дослідження передбачала імплементацію аспектів розробленої методики: сконструйованого змісту в його предметному і процесуальному компонентах, обґрунтованих методів і засобів формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.

Обґрунтована А. Ю. Хомик методика формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з інформаційних технологій довела свою ефективність у практиці іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. Вагоме прикладне значення мало використання у навчальному процесі укладених А. Ю. Хомик методичних рекомендацій з формування стратегічної компетентності в усному англомовному професійно орієнтованому спілкуванні майбутніх фахівців з

2

інформаційних технологій, що висвітлюють коло актуальних для сфери інформаційних технологій тем, проблем і ситуацій усного англомовного професійно орієнтованого спілкування цих фахівців.

Результати впровадження основних положень дисертаційного дослідження Хомик А.Ю. обговорено і підтримано на засіданні кафедри іноземних мов і новітніх технологій навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 15 від 22.06.2022).

Завідувач кафедри іноземних мов
і новітніх технологій навчання,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Тамара ЛИТНЬОВА

Проректор з наукової
і міжнародної роботи,
кандидат економічних наук,
доцент

Тетяна БОЦЯН